Karola Świętego wielkiego przez
czterdzieści i sześć lat panowania
jego, rok tylko jeden odpoczy-
wał zakrwawiony miecz jego
w pochwie. Tak zasnął wielki
mąż, w siedmdziesiętym dru-
gim roku swego życia, bo bli-
sko czterdziesto-siedmioletniem
niem chwalebnem pano-
waniu. Dnia 28 Stycznia
roku 814.

II

Zaczełam się myć ziemną
wodą dnia 15 Lutego 1864

O doskonałym chwały Bożey albo godzin Kościelnych odprawowaniu

Przecz ustawiono chorowe nabożeństwo y co zapo[...]ytek iego iest

Prosić, modlić sie Panu Bogu zá wszystek lud Chrześciański znamienita dziwnie iest zabawa. Co szyroko czynimy godziny kościelne zbrewiarza odprawuiąc y chwaląc Boga. Ktore modlitwy godzinami nazwał Kościoł, isz postanowieł czas y mieysce kiedy sie na to Swięte Cwiczenie maią schodzic. Czego początek był wdzien on ktorego do nieba pan nasz wstąpił. Albowiem Apostołowie ześli sie do iednego wiecżernika zwielą ynnych Ucżniow kedy Wszyscy byli trwaiąc iednostaynie Namodlitwie przyczym

Czemu g[...] nami na[...] no Offic[...]

była

2.

była tesz Marya matka Boza asz przyszedł
nanie Duch Swięty za ktorego nadchnieniem
wierni pierwszy byli trwaiący wmodlitwach
y schodzili sie do koscioła na kumunią dzię
ki y chwalenie Boga y przeto mowi. S.
Paweł gdy sie schodzicie kozdy zwas =
psalm ma, y drugi dzięki czyni a prosic
choc nierozumieiąc odpowiedaią Amen.
zczego znac isz ta modlitwa niebyła sczyro
wnętrzna ale ustna y tak głosna, zeby ią
słyszec yrozumiec wszyscy mogli Tak ysz
czusu iednego Apostołowie zinnymi wierny
mi zszedszy sie na Mieysce iedno wszyscy
Rum 4 yednostaynie podniesli głos do Boga długą
y gorącą czyniąc za wszystkich modlitwę.
Achociasz Duch Swięty ktorego dar iest aby
sie kto Umiał dobrze Modlic zwykł ono
dlącym sie dodawac słow, tak ysz zmodli
twy wnętrzney, ustna wypada. to iednak
rzatko bywa dla małey sposobnosci naszey
y ze niewszyscy do tego przygotowani są:
Przetosz iako Chrystus Pan Pacierz zło

zył

żył abygo wszyscy mowili Tak Duch Swięty nadchnął Kosciołowi aby sporządził Officyum y modlitwy a chwały Boże Opisał ktoreby odmawiali sludzy Boży czasu pewnego y na mieyscu pewnym

Paragraf .1.

Przyczyny tego Swiątobliwego wynalasku pięć sie znayduią barzo pożytecznych u S. Bonawentury. Pierwsza aby kosciol Bojuiący naśladował Tryumfuiącego wktorym Anniołowie y dusze Swientych przed Bogiem zawzdy stoią pilnuiąc iego chwały wedle słowa onych Dawidowych: Błogosławieni ktorzy mieszkaią wdomu twoym panie nawieki wiekow chwalic Cie będą. Poniewasz tedy Chrystus Pan nasz iako iest wniebie rzeczywiscie y prawdzi wie iest iest tesz wNaswiętszym Sakramencie wKosciołach, słuszna y przystoyna iest aby byli ci ktorzyby assistencyą czynili y chwalili Maiestat iego tak Często y gęsto iako utomnosc może ludzka y zda sie że Serafinowie ktore widział Izaiasz stąpili

do

do kosciołá Ierozolimskiego ʒnieba. aby nas nauczyli ioko mamy wkosciołach Boga chwa lic. Albowiem przed obecnoscią Panską, Wo łali ieden nadrugiego y mowili Swięty = Swięty Swięty pan Bog zastępow pełna iest wszystka ziemia chwały iego. Aby ludzie wiedzieli isz Maią nasładowac rospalone y Serafinow miłosci zwielką zgodą Przena = swientszą Troyce Chwaląc. rozumieiąc ysz zacnieyszy niemasz zabawy, ktora bydz moze na Swiecie. ponierasz sie zniey chlubią nie biescy Anniołowie. z ktorych chwałami mąm łączyc Moie, aby moiey defekty dołozone były y milsze panu Bogu zostały. Przeto bowiem wPrefaciy kosciol mowi: Cum quibus et nostras voces ut zktoremi y głosy nasze dze bys przypuscic raczył prosimy etc.

Wtora tego postanowienia przyczyna dze by wiecsna dobrodzieystw Bozych pamiątka była y dzięki zanie nieustawały, wedle onych słow Dawidowach. Błogosławic będę pana zawzdy: kozdego czasu chwała iego wu

sciach

Sciech moich y onych Izraiaszowych lito
sci pańskich niezapomnie, Chwałę Pańską
nad tym wszystkim co nam dał y nad mno
goscią dobr ktorych nadał domowi Izra
elskiemu: w ktorych słowiech wspomina:
dwoiakie dobrodzieystwa osobliwe iedne kto
re każdemu z nas daie Bog a drugie ktore
daie Kosciołowi swemu na pożytek wszytkich
żeby tedy pamiątka ustawiczna była oboich
postanowiono Godziny dzienne Nocne, aby
koscielne osoby za swe prywatne y za powsze
chne zawsze Boga wychwalali. Lecz nay
więcey dziękowali za odkupienie nasze chwa
ląc pana ktory się o pułnocy urodził y
drugiey nocy srogie ucierpiał męki y na
smierć był potępiony a o szostey ukrzyżowany
w wieczor pomarł y około zmirzchu pogrze
biony, potym na switaniu z martwych wstał
y godziny trzeciey Ducha Swiętego zesłał
Ponieważ tedy w te godziny tak wysokie do
brodzieystwa Kosciołowi nadał przystało,
aby dzieci iego, taką szczodrobliwość y miło
sierdzie wychwalać w te godziny przychodzili
Tey przyczyny siostra iednakasz Trzecia

ko

to iest aby modlitwa Swięta iako naczęsciey przewtaczana była dwoiakim względem Się dney przeto miary yss potrzeby y mizerie tak prywatne iako pospolite ktore nas cisną Są ustawiczne. ktorych naprawa powszechny iest Sąmże pąn nasz. Zdrugiey miary iss modlitwa iest naskutecznieyszay Srodek na Zachowanie Wiary nabożenstwa y Swiątobli wosci ktorą Się popisuiemy, ktora przes po mocy Bożey długo stac niemoże a tey pomocy modłami Zasiągamy. Yoboim tem względem rzekł Chrystus pąn potrzeba Się Modlic Zawsze anieustawac tym więcey pragnąc im więcey pziecie. Nadto iss Brewiarz nietylo ma prozby, lecz tess wiele aktow, y Affektow wszelakich, przeto kiedy Się iak potrzeba Mo[illegible], nietylo Się rada wypełnia ustawiczney modlitwy, ale tess postępowania ustawicznie swiątobliwosci wedle onego co Duch Swięty mowi. Kto Sprawiedliwy iest niechay więcey usprawiedliwia Się y Swięnty niech Się poswięca ieszcze więcey.

Czwarta przyczyna Aby prosty lud ktory mało umieiący mało Się kocha Wmodlitwach

y chwałach Bożych przyuczał się do nich wzbudzaiąc się przykładem tym aby podług możności swoiey tosz czynił. y nieobciążał sobie zabawki w kościele: Bo dożnana rzecz yż gdyby świętego powabu tego niebyło: nie ieden niechodziłby do kościoła, albo z nie go przedziuchnoby wyleciał -

Piąta Przyczyna iest że ta rzecz do ozdoby katolickiego kościoła należała. Jeżeli się bowiem pogaństwo schodziło do swoych bużnic na chwalenie fałszywych Boguch dale ko wiecey nam przystało schodzić się Chrześcia nom na chwalenie prawdziwego Boga nasze go. Y iesli w starym zakonie schodzili się do bużnic y święta swe odprawowali na chwałę Boga Naszego daleko więcey przystu sza abyśmy się skupili do kościołow naszych żebyśmy go chwalili y przewysokich taiemnic a świątości uczestnikami byli czyniąc co Ekle zyastyk mowi o Dawidzie S. Dał ozdobę świętom y ozdobił czasy asz doskonczenia żywota swego aby chwalili imie święte pańskie y wystawiali rano świątobliwość

Bogą. Wszyscy smy go albowiem winni chwalic iże taki iest, y dla wysokich ktore ma wsobie doskonałosci y dla slicznych Spraw ktore kwoli nam uczynił yczyni y przystoy abysmy wszystkie siły nasze napięli naczynie nie tego że wszelaką uroczystoscią zawsze albowiem mniey uczynimy aniż iego nieskonczony maiestat wyciąga y zasługuie iako ia wnie rzekł tenże Ekklesiastyk. Wysła wiaycie pana im naywięcey możecie. Bo iesz cze przewyższszy y dziwna wielmożnosc iego Błogosławiąc pana wywyższzaycie go ile bendziecie Mogli. bo większy iest naderwszelką chwałę nieustawaycie bo nieogarniecie

Suma II

Te przyczyny postanowienia Officium Boskiego wielką nam wagę iego Otwieraią. ktorą wdzięcznymi podobienstwy Swięty Chrysostom wyłożył szyroce. Bo siedm Części iego Jutrznia, przyma Tercia etc. Są iako Siedm planet na niebie ktore kosciołowi Swiatło ści Ciepłosci, y rosy osobliwey Udzielaią. gdyby Słonca niebyło, wszendziey by Ciemnosci zimno Mizeria y smierc była. Tak tesz bes mo

dli

dlitwy własnie rozumby nasz ciemny był y błedny, Serca zimne bez affektow oziebłosc y mroz grzechow mieysce wnimby miało zywot nasz bez nadchnienia niebieskiego zostawał by. Przes nabozną modłę odnawiaią sie Cnoty, iak nawiosne ziołka, Smutne sie rozweselaią Serca, Słabi moc siłę y Swiątobliwosc biorą a ktorzy są zdrowi y duzy zwiętszą gorącoscią zabawy swe odprawuią y cos wiecey iescze powiedziec mozem: ze modlitwa słoncami Czyni ludzie dla znamienitech iasnosci y gorąco Sci ktorey im nadawa, na podswiatczenie tego kiedy Moyzesz zgory stąpieł kedy długo był rozmawiaigc na Modlitwie zBogiem. Miał twarz swoię rogatą to iest tak potęzne promienie miotaigc ze Synowie Izraelscy niemogli nanię patrzyc iako ani wsłonecczne promienie nikt weyrzec niemoze. Y kiedy sie chrystus pan modlił na gorze Tabor. Rozswieciło się Oblicze iego iako słonce aszaty iego zoney iasnosci stały sie biale iako snieg. Y poniewasz iest kosciół wybrany iako Słonce, Chce upewnic wybranę swoię częstą modlitwą ktora

do

Co

do tego barzo potężna y dzielna iest y poniewasz wyznawa iawnie isz iest zawsze odziana Słoncem Sprawiedliwosci przetosz tesz chce wyznawac u stawiczną Modlitwę przez ktorą zachowuie tak kosztowną szatę życząc aby kozdy sługa Bozy swiecił iako Słonce y upewniał wybranie swo ie y powołanie przez takowe eXercicia Cwiczenia

2 Stąd idzie isz modlitwa C iako mowi Swię ty Chryzostom I znakiem iest Swiątobliwech dusz ktore są zywymi Członkami koscielnymi. Y iako rzekł Eklesiastik: zweyrzenia poznac męza a odpotkania oblicza poznac rostropnego. Ubior Ciała y Oscerzanie zębow w smiechu y chod Człowieczy wydawaiągo. Tak daleko = więcey mowi Modlitwa y słuzba Boza zna kiem iest wszystkiey Sprawiedliwosci. Jest bowiem habit iakis duchowny dziwną przyno szący pięknosc duszom bo zywot wszystek układa y prostuie wszelką zniego Makułe znoszące Swiętą iakąs pychę ktora własna iest Czcą cych Chrystusa dzalezy wtym aby gardził = wszystkiemi ziemskimi rzeczami niewolic się

grze

grzechowi niedał a ducha we wszelakiey ochronie zachował. Y kiedy kogo prawi widzę nie chętnego do modlitwy, y mało onię starania czyniącego: zaraz pomyślę iż nic grzecznego w duszy nie ma a kiedy obaczę barzo pilnego w służbie Bożey że sobie za szkodę naywiętszą poczyta iż sie ustawnie niemodli. dochodzę iż taki chce mieć Cnotę Nieładaiąką chce być Kościołem Bożym aby wnim Bog mieszkał y uwielbiony był — — — — —

Modlitwa prawi iest iako żyła ktora ciało y członki wiąże bez żył nie żyłoby ciało, nie chodziłoby niebiegało y wnich osobliwa moc y siła należy. gdyby żyły podcięto wszystka by ta fabryka upadła. tak sie Cnoty spaiaią na bożną modlitwę y wiążą Miłości złktorę żyią, duch Modlitwy iednoczy Serca Wiernych 3

Modlitwa iest osobliwą obroną kościoła Bożego iako Miasto Chociaszby obłężone było od nieprzyiacioł kiedy ma Mury wokoło Mocne nie dostąpi go nieprzyiaciel ani się podda dla głodu kiedy ma dostatek żywności ani go strzęcą 4

grwat

gwałtem kiedy ma Zołnierza ktory go broni Tak kozda dusza w ktorey gorący duch Modlitwy panuie Opatrzona dobrze Murem nieprzełomionem protekcyi Bozey wiele Aniołow ma na straz swą postanych y dobrze Ufundowany Ma Spiklerz duchowny tak ze sie niema czego bac – ~ · ~ · ~ ~ ·

5 Modlitwa iest iako pokrapianie ziół zioła szczeza zeschłych na ziemi niemaiącey wilgotnosci: bo tem sposobem Modlitwą Częstą iak zywą wodą Ozywia sie nabozenstwo wduszy, dobywaią sie kwiatki po niey gorących ządz listki słow swiętych y dobrech spraw Owoce. Co wszystko widząc kosciół chce aby słudzy iego nieraz ale często Modlili sie na dzien ze by te niebieskie skrapiania uprasżali y zywe ktore Bog znieskonczonech swych Skarbow wylewa.

6 Y iako woda tak iest zywotem rybkom isz wniey zyią pływaią y biegaią z ktorey gdy wynidą zaraz zdychaią. Tak Mowi Modlitwa iest zywot duszom ktore zyc maią. oddychac pracowac y dzieła Czynic wiecznego zywota godne. a kiedy opuszczą Modlitwę, przyidzie nato ze wszystko

zgubią

zgubią. I Tymi y innymi podobienstwy Chwalebny ten Doktor pokazuie potrzebę y pożytek modlitwy y tego Cwiczenia się w modle. Mowiąc ieżeli chcemy nasladowac Patryarchow Prorokow Apostołow y przeswietnych y innych Oycow snadnie to otrzymac możemy gdy wszystkie dni na Modlitwy, nabożenstwo y służbę Bożą się udamy. Ktora Sentencia Duchownym a Zakonnym miano wicie służy ktorzy względem swey professyi poswięceni są na ustawiczne Modlitwy iako Ezechiasz krol rzekł Lewitom. Was obrał Bog azebyscie stali przed nim y służyli mu y chwalili go y palili mu zapał Modlitwy swiętey. A iż stac przed Bogiem dzieie się dla modlenia y mowienia z nim y kadzic mu iest Modlitwy mowic to wszystko własna iest kosciołowych osob z ktorey powinnosci chlubic sie daleko więcey maią aniżeli z rzeczy wszelkich innych iże kosciołowi pomoc czynią swymi Modlitwy. y że sobie taskę y chwałę wieczną zasługuią tym uczynkiem. Bo nie maią rozumiec Chorowe pan

ny aby modlitwa postanowiona na powszechny pozytek koscielny Onym tesz niebyła pomocna y pozyteczna. Albowiem nader im pozyteczna iest pozytecznieysza nisz gdyby sie prywatnie Modlita kazda za sie. O Boze ktory tak Małuke robaczki iakem ia iest, na tak wysokie rzeczy ia ka iest chwalic Ciebie wynosisz dayze mi zwielką uprzeymoscią y pokorą tę Anniel ską posługę odprawowac — —

Rozdział II

Z ktorych przyczyn zwyczay iest uroczysto Spiewac godziny Alternatą wierszami, y ziakim to pozytkiem Bywa

Na deklaracyą tego wiedziec mąm: isz dwiema Sposoby odprawowane bydz mogą godziny chorowe: Jeden iest cicho ie Czytaiąc a ten Sposob iako Mowi Swięty Tomasz wszytkim koscielnym sługom iest potrzebny. Bo

yſʒ kosciol iest widomy widoma teſʒ y gło
sna bydʒ ma Modlitwa ktorą on uſtawia
y do ktorey obowięzuie: tak aby kto ią
sąm czyta mogł ią swoimiſʒ uſʒyma ſły
ſʒec, a kiedy ʒ drugim także ią czytac ma
aby y inni iego y on drugich słyſʒec mogł.
A kiedy sie odprawuie w chorze tak ią mo
wic trzeba, aby od wiernych ſłyſʒana była
ktorych sie imięniem oddaie, y ten iest
drugi sposob odprawowania tey Modlitwy
Spiewaiąc: Co za Moyzeſʒa powſtał gdy
napoczęto niektore piesni spiewac panu
A potym Dawid postanowił ſpiewanie Psal
mow y Himnow ʒ inſtrumenty y muzyką.
y Chrystus Pąn Hemn spiewał na naſʒ przy
przykład.˙ y Apostoł napomina wiernych do
Spiewania Psalmow Himnow y Piesni du
chownych, Co barʒo wużywaniu było wpirwo
cnym kosciele. Ale nierozumiec aby te głosne
modlitwy y spiewanie do tego sie sciągało
zebyſmy serca y ządze naſʒe obiawili Bo
gu iako czynimy ʒludʒmi. ani głosu wzno
simy dʒeby nas Bog uſłyſʒał iako Eliaſʒ

mowił

mowit fatszywym Prorokom Baalowym Smieiąc się znich Wiadom bowiem Bog my sli Serca naszego pirwey przenika niżli ich dobędziemy. Przetosz yszy głosem y znotą modlitwy czynimy, dzieie się tylo dla naszego zbudowania y pozytku.

Suma 1

1 Anaprzod iżesmy złożeni zciała y dusze przystoi kłaniac się y służyc Bogu, nietylo Affekty duchownemi lecz słowy tesz y głosy cielesnymi aby Serce y ciało nasze iako Mowi Dawid skakały ku Bogu żywemu.

2 Zczego bywa isz dla zwiednoczenia dusze zciałem iako dostatek ducha dobywa się przez ięzyk wgorące słowa tak ięzyczne głosy na bożenstwo wduchu wzniecaią. Dla ktorey przyczyny Mowi S Augustyn ysz chwałe obyczay Spiewania wkosciele, aby słabych duch wzbudzał się do nabożnych Affektow zmuzyki. Y o sobie rozmawiaiąc z Panem Bogiem mowi. O iakom się rozpłakiwał w Himnach y kantykach twoych poruszony melodyą wdzięczną kosciola twego. prze

ni

przenikały uszy moie wiersze one, y wyciskała
sie z nich prawda twoia w serce moie, y z niey
wrzało nabozenstwo, y lały sie łzy, y dobrze mi
było z nimi. Stąd idzie co mowi Swięty Grzegorz 3
yz Spiwanie Psalmow droge Sciele ktorą Pan
nasz udziela Swientych taiemnic swoych pozna
nie, dar skruchy y pobozne inne affekty.
Jako sie przytrafiło Elizeuszowi proszącemu
aby mu przywiedziono Spiewaka albo gracza
zeby za Spiewaniem iego dysponował sie do da
ru prorockiego y na ten czas stała sie Ręka
Panska nad nim że przyszedł Bog do Serca
iego y Swiatłoscią go Swiecił Swoią y Swe Se
krety obiawił. Y ynnych wiele Affektow — 4
Sprawuie niebieskie to Spiewanie. Albowiem ia
ko mowi Swięty Jsidor Smutne pociesza Serca
słodkosc w duszach rodzi, tępych wzbudza y grze
szniki twarde rusza do płaczu. Psalm dni uro
czyste czyni Swiętnieysze Mowi S. Bazyli napeł
niaiąc ie radoscią a czasem zasmuceniem ktore
iest wedle Boga, Słodkie iak Cukier łzy wywo
dząc z Serca by kamien twardego. Psalm iest
uspokoienie dusz, Unia roznic, y przyczana po

koiu

koniu Między nieprzyiacioły. A choc sie kto iako
lew rozgniewa, gdy zaspiewaią Psalm do uszu
iego uciszy sie iak baranek. Psalm iest za
bawa Anielska y woyska niebieskiego powin
nosc y duchowne Maiestatowi Bozemu naywdzię
cznieysze kadzenie. Psalm wielce pomocny do
pohamowania zmysłow y roskosz tego swiata
bo mysl do nieba podnosi a od tego co sie Bogu
niepodoba odciąga. skąd onze rzekł Chwałą
moią zawsciągne cię zebys niezgineła. Znac
ysz Tryumfuiącego kosciola barzo nasladuie
ten nasz boiuiący bo wonym Boga Błogosła
wieni chwalą głosy dziwnie zgodnymi piesnia
mi y muzyką barzo wdzięczną. O ktorych
mowi Swięty Jan że ie widział. Maiące
Cytary y rostruchany pełne perfumow kto
re są modlitwy Swientych y z wielkim we
selem barzo Wesoło Spiewali piesn Nową.
Że o oboim kosciele rzecz możesz Cosz oba
czysz w Sunamitce iedno chory Spiewaiące
yeden chor Anielski ktory zstąpił do Betle
em niegdy Spiewac: Gloria in excelsis Deo
A drugi iest dusz Swiętych, ktore zwyciężyły

szakana. iako więc po zwycięstwach swych żołnierze śpiewaią y Moyżesz po faraonie. A trzeci Chor iest sług kościelnych na ziemi z któremi się łączą Anniołowie niebiescy aby ich śpiewanie nabożnieysze było. A zową ie chorami albo szykami woysk przeto yż ty mi zgodnymi głosy pochodzącymi z serc zie dnoczonych Czarty zwyciężaią y z grzechow a passyi tryumfuią: Albowiem śpiewanie ko scielne z rożnaitych głosow zgodnych z poio na Miasta dobrze zporządzonego iedność wyraża Mowi Augustyn S. Jako bowiem w śpiewaniu głosy chociasz między sobą barzo rożne konkorduią się: Alt, Bas, Dy szkant, Tenor, że się w muzyce konkorduią czynio ią wdzięcznieyszą y milszą: tak w porządnym mieście iakie iest Kościoł y iakie ma bydz zgromadzenie duchownych maią się wszyscy w iedność Miłość skupić chociasz ingenia y Officia rożne barzo maią choc Cholerycy, albo flegmatycy Melanko licy albo krwie pełni przeciwne z przyro dzenia maiący skłonności powinni umieć umartwiać excessy swe z taką siłą

aby

aby o Wielkim pokoiu Spiewali a Muzy
kę serdeczną Bogu y Aniołom iego miłą
staranie Czynili. Y niemałyby to był pozy
tek gdyby go duchowni z Spiewania Swę
go brali mowi Swięty Augustyn.
Nakoniec Swięty Ten Doktor tak wiel
ką miał opinią otey postudze kiedy Sie
dzieie iako potrzeba ysz rzekł: kiedy
niemasz Mszey Swięty albo kazania albo
rozmyslania niewidze Czymby Sie Chrze
Scianie lepiey y Swiątobliwiey zabawiac
mieli iako psalmami. Do tego przy
daymy. ysz wierni do koscioła Sie scho
dzący y słuchaiący godzin biorą wszystkie
te pozytki Chociasz nieSpiewaią Sami kie
dy Sie tą uroczystoscią zwierzchnią pobu
dzaią do wnętrznego nabozenstwa y pomię
nionych innych affektow. Dla czego
wtakowym Spiewaniu nic Swieckiego nię
ma Się przymieszywac ale ani naymnieysza
wonia iego lecz iako naywiększa powaga
y przystoynosc ktoraby tak miła wszom
była aby ducha krzepiła y Cieszyła

Suma

Suma II

Lecz yz by ten obyczay wiele mogł ob ciązyc ciało przeto yz słuzba Boza długa iest y Spiwanie pracowite. Zagescił Się zwyczay wkosciele mowic takowe godziny alternatą od dwoch chorow, gdy ieden Spiewa wiersz adrugi mu odpowieda wiersz ktory Swięty zwyczay Mowi Isidor początek zwiął złego co Izaiasz rzekł O Serafinach: yz wołali ieden na drugiego: to iest pierwszy mowił: Swięty a drugi przykładem iego pobudzony odpowiedał także Swięty y pierwszy powtarzał Swięty. Skąd S. Ignacy męczenik ten Obyczay wniosł do Kosciołow Swoych ze tak Spiewaiące słyszał Anjoły Himn Troycy przenaSwiętszy. ktory potym zwyczay poszedł wużywania. Y było to barzo potrzebno Bo tak przemiana miła iest yzom rodzi nabozenstwo, y praca wSpiwaniu ulatwaia Się, bo gdy iedni Spiewaią drudzy milczą y odpoczywaią. Y tym Sposobem tęczy się lepiey ustna modlitwa

ze

zewnętrzną. Albowiem gdy język milczy duch się wzbudza do myślenia o rzeczach wiecznych y zarazem się do śpiewania wraca z większą gorącością. Ten tesz sposob ratowania się wzaiemnie w śpiewaniu wierszow a szczególnie w śpiewaniu Antyfony na koncu znaczy moc dobrego przykładu, ktorym iedni drugich pobudzaią do chwały Bozey, y do ziednoczenia serc wielbiąc Boga y słuząc mu dla ktorego chwały psalmy śpiewaią. Tac iest znamienita ona obietnica ktorą uczynił Bog przez Sofoniasza naszemu szczęśliwemu zakonowi Łaski. na ten czas prawi wrocę ludowi wargę wyborną azeby wzywali wszyscy wymie Panskie, y słuzyli mu ramieniem iednym. Warga na wybor iest ktora pilnie przestrzega aby mowiła zawsze święte przewyborne rzeczy a miano wicie chwały Boze. przydawszy do modły y śpiewania wszytkie kondycie ktorych wyciąga tak znamienita sprawa. ~

A ysz persona iedna nie uczyni uroczysto

Sci

Sci y wspaniałosci. a kiedy ich wiele iesli
Się zgadzac niebendą z Sobą niemogą iey
iak potrzeba wykonac: Obiecuie Pan nasz
Wargę Wyborną y unią Serc ze kamie
niem iednym chor udzwignąc y ciężary stu
zby Bozey uniesc Mogą. Raz tak pracą
podzielaiąc wsz gdy iedni Spiewaią drudzy
Milczą: y gdy iedni Siedzą drudzy stoią raz
wszyscy razem powstaną y wielką zgodą
Spiewaią. Obiednica ta iest Pana Boga
naszego bo iego ma bydz dar Swięta warga
y ięzyki Wyborne do Chwał Maiestatu
iego y iednosc Serc do wykonania tego co
Czyniły Cztwore Zwierzęta Swięte O ktorych
San S. powieda wsz niemiały Odpoczynku
wednie y wnocy Mowiące Swięty S. S. Pan
Bog wszechmogący ktory był y ktory iest
y ktory Ma przysc. Y zataiono tam wiel
ką taiemnicę wsz gdy troie onych Zwierząt
podobne były do Lwa Ciołka y Orła, ktore
nieumieią mowic iako Człowiek wszytkie
iednak cztery tymze ięzykiem y pieniem
intonowały Spiewały chwaliły Troycę:

przez

przenaswientszą. Azaby ztąd zrozumieno
yż mądrosc Boża Otwarza usta niemych
y Ięzyki niemowiąt Czyni wymowne y
daie dar modlitwy wszelkim Ludziom choc
by byli iak wołek grubi, choc iak Człowiek
Sposobni, Choc iak ptaszek słabi choc iak
Lew mocni y wszelkiemu narodowi kto
ry iest pod słoncem aby wszyscy Spiewali
Alleluia to iest Chwalcie pana. Wiele
godzin dziennych Nocnych odkładaiąc na to
Swięte Cwiczenie wzywaiąc wszytke wiel
kosc wiernych słuchaiących wkosciele aby
pokłon oddawali y Chwalili krola wiecznego
Na ten Sposob, ktorym Jan S. rzekł yż
Gdy dawały one zwierzęta Chwałę y cześc
y Błogosławienstwo żyiącemu Na wieki wie
kow, upadało dwadziescia Czterey starcow
przed Siedzącym na Tronie y chwalili żyiące
go na wieki wiekow. y kładli korony swe
przed nogi iego. Y poczęli go tesz swym pie
niem Chwalic mowiąc. Godzienes Panie
Boże Nasz wziąc chwałę Y cześc y Moc
abowiemes ty Stworzeł wszystko y dla wo

ley tworey byly y Stworzone Są: Aby Stąd
zrozumieli krolowie y panowie Swiata te
go y inni wkosciele bendący ysz acz we
dle Stanu swe w formach y maiestatach
mogą tam bydz iednak Skoro zacznę Słu
zbę Bozą Maią swych Czasow powstawac
y upadac przed maiestatem Bozym y Ser
ce swe wyzuwac ze wszelakiego gornego
affektu, y by niewiem iaką wspaniałosc po
kładac przed nogi Boze. Himny mu tesz
swoie własne y piesni daiąc y wyznawa
iąc że są podtym stworzeniem przenay
wyszego tego pana ktorego sczyrą samą
wolą Są zyią y zachowuią Sie. ~~
Skonczmy to Kaput, Okazawszy ro
znosc między tymi ktorzy Officium wcho
rze Spiewaią a ktorzy go osobno Czytaią
Ci albowiem samego tylo swego pozytku
przestrzygac maią duchownego, aktorzy
spiewaią Maią tesz upatrowac dobro słu
chaiących, a by Sie Sprawa y podobała Bogu
y budowała Bliźniego za czym idzie ysz Ce
remoniy przestrzygac wszytkich winni

kto

ktore Są opisane od kościoła na ten koniec
A ktorzy zas poiedynkiem odmawiaią mo
gą iako naynabożniey rozumieią odmawiać
y odprawować bądz czytaiąc bądz spiewa
iąc sobie: bądz wszystkie wiersze bądz zdru
gą podzieliwszy wiersze. Tak zeby dwa ty
lo chory były iesli ich trzy albo cztery ra
zem y społu recituie Officium. Bo tak
porządniey niż gdyby trzy chory były. Y
taki bywał zwyczay między nabożnymi
małżonkami niegdy mowi Tertulian. Bo
mąż ieden wiersz zaczynał w Psalmiech
a żona drogi odmawiała. Y kiedy się z przy
stoyną żwłoką dzieie wyczerpnąc się mogą
pożytki ktore wyczerpuie milczący pod ten
czas kiedy drugi spiewa. ∽ ∽ ∽

Rozdział Trzeci

Moc y cena Modlitw ktore się dzieią imieniem Kościoła wszystkiego

Nie mnieyszy wagi są modlitwy ktore
się czynią y mowią od wszystkiego kościoła
Bo maią dwie znamienite własności mię
dzy ynnymi dla ktorych niebieski oblubie

niec

niec rzekł O kosciele iako swey obłubieni
cy. Jedna iest gołębica moia doskonała
moia: bo zgromadzenie koscielne iest ie
dno y iest Swięte iedno iest dla iedney
wiary, Religi y iedney głowy papieza
Rzymskiego, a choc iest wiele kosciołow po
swiecie przecie dla tego ziednoczenia mo
wimy ysz się koscioł modli spiewa Offiaru
ie, etc ponieważ to czyni zopisu zbawicie
lowego ktory iest fundatorem y osoblinie
przednią głową iego. Y niepotrzeba aże
by to wszyscy wierni sami przez się od
prawowali dosyc na tym że te sprawy czy
nią przez niektore osoby, przez kapłany za
konniki zakonnice. Tak iako mowimy
ysz ten człowiek widzi chodzi robi chociasz
tylo okiem widzi uchem słyszy nogami
chodzi rękami robi. Swiętobliwosc nie
tylo wtym zawista ysz są wkosciele swięte
swiętosci przeswięty zakon przeswięte
offiary: ale tesz wtym że wtymże
zgromadzeniu zawzdy są iakowe swięte
osoby, przyiazne Bogu, maiące miłosc y cno

ty

ły nader znakomite ktore mu sie dziwnie
podobaią y wielką przed iego Oczyma przy
sługę maią. Zczego idzie ysz acżkolwiek
wiele iest grzesznika w kosciele (bo przy
pszenicy sita plew bydz musi) co on ie
dnak w pospolitosci czyni iest Bogu przy
iemno: przeto ysz oczy swoie obraca raczey
na przyiacioły ktore w nim ma nisz na złych
ktorzy go Obrażaią poniewasz zrozmowy
ktorą miał Bog z Abrahamem około prze
klętych onych miast Sodomy y gomory wia
domo ysz by Bog odpuscił był straszliwe
one grzechy ich gdyby był znalasł między
nimi pięciudziesiąt Sprawiedliwych cztar
dziestu abo dwudziestu y owszem dla dzie
sięci Odpuszcza wszystkiemu Miastu y miey
scu. Bo Pan Bog nasz barzo iest skłonny
do łaskawosci y miłosierdzia, y dla kilu
Swiątobliwych dobrze czyni pospolstwu zle
mu, y krolestwu czasem całemu w kto
rym oni zyią: iako daleko więcey uczy
ni to kwoli kosciołowi wszystkiemu ktory
ma wiele Swiętych ktorzy nie tracą swe
go glancu dla złosci ynnych. Przeco

tesz

tesz Swiątobliwszy będzie, gdy będzie miał więcey y przednieyszych Swiętych: Jako za Apostołow, won złoty pierwszy czas był na der Swiątobliwy, dla nieładu Swiątobliwości ktora się ziawiła była w Pierwszych Chrześcianach

Suma I

Z tego fundamentu snadno dość zacności modlitw kościelnych. poniewasz kościoł iest Ciało duchowne ktorego głowa przednia iest Chrystus pan a Serce iest Duch S. A iako głowa y Serce Ożywiaią wszystko Ciało tak chrystus Pan y Duch Swięty modlą się za ciało kościoła swego Ożywiaiąc. wywe mia. nowicie Członki duchem modlitwy. y gorącymi affekty, Członki żywe to iest Sprawiedliwe ludzie. Y tak wszystek się kościoł modli kiedy się modlą słudzy iego ktorzy dla tego słusznie mieliby złączonymi bydź z swoią głową Chrystusem Panem y z Duchem swiętym aby ych modlitwy duchowne były iako chce kościoł: Pełniąc Co kułey rzeczy napisał Apostoł Efesianom napełnicie sie

Du

Ducha Swientego Mowiące sami zsobą wPsal
miech y Himnach y piesniach duchownech
Spiewaiące wSercach waszych Panu dzięki
czyniące za wszytko wimie pana naszego Jezu
sa chrystusa: A chocz że zda się mowic Apo
stoł o wnetrzney rozmyslaney Modlitwie gdy
kto mowi zsobą y zBogiem swiętymi mysla
mi iednak tesz rozumie y oustney Modlitwie
ą nazywa piesniami duchownemi to co od du
cha y Serca nabożnego pochodzi wktura
Duch Swięty wlewa Ogniste Jezyki ktore
zowie Zofoniasz Prorok Wargą Wybraną
y że zgorącoscią Mowią Psalmy Himny y
pienia chwały Bozy y dzieki spiewaiąc ie
Sercy y iezyki awsparszy się nałasce y mo
cy Jesusowey ktorego imieniem Modlą
się za wszytkich. wktore modły nakładł
kosciol Psalmow Dawidowych Piesni Pro
rockich Himnow z Doktorow .S. y innych
Modlitw Apostolskich barzo slicznych wkto
rych iest to pamiątka obecnosci Boskiey,
to podniesienia Serca ku Bogu uznanie
podłosci naszey, Spowiedz pokłon Maiestato
wi Bożemu, prozba oke rzeczy ktorych nam
niedostaie grzechow naszych odpuszczenie:

zwycięstwo potius pomnożenie łaski y cnot
dzięka zadobrodzieystwa supplikacya na
skłonienie ku nam pana Boga Offiary
śluby Obiednice służyc mu chwalić go dla
wielmożności dziwnych ktore wnim są y dla
tych dzieł ktore czyni. Anakoniec pa
miętka rzeczy przeszłacnych ktore uczy
nił wzakonie przyrodzonym pisanym
y Wzakonie Łaski wynoszące odpłacaiące
sprawiedliwe akarzące grzeszne aby nas po
ruszył pacierzami tymi do miłości Boiazni
nadzieie y skruchy y wiela ynnych Affektow
y Cnot ktorych są pełne godziny kościelne
A co sie wtych Modlitwach lśni, Cena y dzieł
nosc ich do otrzymania czego szukaią. Bo gdy
iest pospolita supplikacia iakiego Maiestatu
do krola albo iakiego Seymu musi Monarcha
uczynic, tak, y wierni gdy sie do choru zeydą
wyrażaią Seym kościoła powszechnego ktory się
przez nich modli. Bo kiedy kto poiedynkiem
modli sie mowiąc litanią albo koronkę taka
modlitwa nie iest pospolita ale prywatna y
cena a waga iey tak wielka iest iako wiel
ka doskonałość y świątobliwość tego kto
ry mowi, Lecz Modlitwa z Breviarza

mo

moc bierze swoię od wszytkiego kosciola kto
rego prozby wysłucha Pan nasz bo go miłuie
iako oblubienicę swoię. Y ona tesz prosi O
rzeczy zawsze dobre, y z wielką wiarą y ufno
scią upewniaiąc sie że rychley niebo y ziemia
przeminą Niżeli Obiednice Chrystusowe,
Czego zaś niemiewaią Często prywatne Mo
dlitwy rzadko tesz wysłuchane bywaią. Ale
w kosciele pewna wiara y nadzieia grun
towna zawsze bydz musi O dobroci przenamił
szego Oblubienca Chrystusa Jezusa. Y tak
w iedney Modlitwie kapłan przy Mszey S.
mowi nie patrz na grzechy moie Lecz na
wiarę kościoła twego dla ktorey tesz y
grzesznikom dobrze Czyni iako uzdrowił pa
ralizem zarażonego dla wiary onych kto
rzy przed nim stanęli byli — — —

Suma - 2 -

2

Więc iesli swiątobliwość wiele może bo
modlitwa tego ktory iest swięty, wysłucha
wana bywa iako mowi Prorok. Oczy Pan
skie nad Sprawiedliwymi y uszy iego na
prozby ich. A ktosz na ziemi swiątobli

wszy iako Kosciol. kto godnieyszy na ktore
go by Bog oczy obrucił. y uszy na czyieby
prosby skłonił iako na prosby Oblubienicy
swey. A kiedy Trzecia kondycya przystą
pi pokora pewnie ta Obłoki przebiie y nie
odstąpi asz naywyższy weyrzy. Sprawuie sie
albowiem barzo pokornie wmadłach swych
Kosciol, y niedufa sobie, uznawa swoię
mizerią, a ufa tylo względowi onemu kto
rym zawsze narabia. Przez Pana naszego
Jezusa Chrystusa to iest przesnamilszego
Oblubienca swego bez ktorego uznawa isz
nic anic począc niemoze a przez ktorego du
fa isze wszytko moze iako wielce moznego
y szczodrobliwego biorąc pokore iego za swoię
Jesli tesz pomaga do wysłuchania modli
twy Trwałosc gdy nieprzestawamy rozmna
zac Modlitw asz wysłuchani bedziem. iako
wdowa Ona ktorą sąm zbawiciel za przy
kład przywiodł Tak długo nasłego Sędzic
go nalegała asz otrzymała czego chciała y
potrzebna ta kondycia abysmy nigdy nieusta
wali. A ktorasz to wdowka iest iedno ko
sciol katolicki odtąd iako do nieba oblu
bieniec iey wstąpił zostawiwszy ią na tym
wygnaniu, tak cierpi zawsze od swych ad

wer

wersarzow przesladowanie y zawsze pomocy potrzebuiąc ustawicznie wzdycha nigdy nieprzestaiąc, wednie y wnocy naigwszy takich ktorzyby iączeli za nie aszby wysluchana zo stała. Weyzryże O przenaywyzszy Sędzio na płacze y suppliki tey Siroty, Okasz iey fa wor y łaskę twą godnać iest aby wysłucha na była modląca sie o pomnożenie swoie na chwałę maiestatu twego Amen

Rozdział Czwarty

Pożytki modlitwy owey kiedy się oraz wiele ich znidzie na ie dno mieysce a ieden się za wszy tkich modli

Co się mowiło okoscielney Pospolitey mo dlitwie ktora sie dzieie imięniem Koscioła; tosz sie ma rozumiec o pożytkach Spolney mo dlitwy, kiedy sie na iedno zeydą mieysce dla osobliwych iakich przyczyn prosic Czasu Woyny opokoy, albo Czasu czasu suchosci o deszcz. Ja ko się w pierwotnym kosciele schadzali dla nabiegaiących potrzeb. Y gdy sie zeszli raz

Apo

Apostoli zwiernymi Podniesli iednostaynie głos swoy do Boga Mowi S. Łukasz y ztak wielką gorącoscią yz sie Mieysce wszytko poruszyło kędy byli zgromadzeni y wszyscy do iednego napełnieni byli Duchem swietym zczego znac Moc znamienitą Modlitwy ta kiey, ktora sie dzieie od wielu razem. Co sie dzieie Naprzod zosobliwey assistencyi Chrystusa pana naszego ktory przytak modlących sie bydz musi pełniąc Co Obiecał: Gdy sie dway zezwolą zwas Na ziemi O wszelką rzecz o ktorąby prosili stanie się im od Oyca mego ktory iest wniebiesiech kędy bowiem są dway albo trzey zgromadzeni wimie moie tam iestem wpoysrodku ich. iako posrednik aby wysłuchani byli y iako pomocnik abym im dopomagał prosic gorąco zdufnoscią. Druga yz ie dnosc wmiłosci ktorą pokazuią schodząc sie do spolnego Modlenia iest znamienita przyprawa, azeby ich Modlitwa wysłuchana była: Barzo sie bowiem podoba panu naszemu zgo da wiernych y przetosz wmodlitwie ktorą opisał wszytkim kazał sie zwac Oycem

1

2

a Oycem nie moim lecz naszym: daigc im znac
ysz maią zyc ziednoczeni y złaczeni iako bra:
cia albo Siostry bez wszelkij roznice a iesliby
iaka była potrzeba ią oddalic przed modli
twą y przetosz na teyze Modlitwie przydał
iako y my odpuscsamy naszym Winowaycom

3 Hadto gdy Sie wkupie Modlim roscie:
ufnosc ze Otrzymąm bez drugiego Czegom
pono Sama przez Sie Otrzymac niegodna:
A ysz kazdy zpokory nie ufa Sobie tak wszy-
scy oraz godni Się stawaią ze ich wysłuchaią

4 Gorącosc tesz roscie bo Sie przykładem dru
giego inny pobudza y Skromnosc gorących O
ziębleysze porusza isz Sie Oniesz staraią zcze
go daleko Snadnieysza bywa trwałosc na
modlitwie kiedy Sie ich Siła razem Modli
Bo kto Się osobno modli prędko Się zmorduie
akto Sie zinszymi modli mniey Czuie Swey prace
dla przykładu. Naostatek gromadna modli
twa iest natarcie iakies Woyskowe na pana
Boga y gwałt iakis zeby pozwolił Oco proszą
Ten gwałt barzo Bogu miły iest mowi Tertu
lian. Y tak Sie stało kiedy piotra swięte
go wwięzieniu Miano zroskazania zmandatu

Hero

Herodowego a Modlitwa Się działa bez prze
stanku od Kościoła do Boga zan przez ktorą
modlitwę wybawił Apostoła Bog y won dom
modlących się przyprowadził. Cosz nad tę mo
dlitwę potężnieyszego ktora wieżą kościelną
podparta: iełka iest Mod modlitwy zgodnie
odwiernych wkościele ofiarowaney, mogęc
się y wdomu Modlić ale tak iako wkoście
le niemogę kiedy takie wołanie iednostay
ne wstaie do Boga: Tu coś większego iest
Jednomyslnosc związek miłosci y kapłanskie
modlitwy ktore są potężnieysze zktoremi
gdy słabsze złączysz wespoł znimi wstąpią
do nieba To święty Chryzostom. Jednak
nieganimy tu prywatny modlitwy wcelly
zwłaszcza kiedy iest kto doskonały y obeydzie
się bez tych pobudek. Bo wnich osobnosc
ma niektore inne dogody do attencyi y cze
go innego lecz przed oczy stawiąmy modli
twę, kiedy ią okasya iest zinnymi czynić cza
su plag pospolitych wgłod powietrze suchosc
woyne gdy nakazuią 40 godzin processie le
tanie y wystawuią Naswiętszy Sakrament
aby wszyscy błagali gniew Boży y pomoc
iaką otrzymali na one potrzeby Jako Apo
stoli byli iednostaynie trwaiący na modli

twie

twie prosząc O przyscie Ducha Swiętego y
wybawienie od Heroda y od Zydow. Także
mowimy O godzinach Koscielnych yz napoży
tek wszytkich Sciągaią Sie y nimisz każdy
Sobie Samęmu ktory ie Spiewa albo mowi
wiele pomaga y tym więcey że ich użycza
z miłosci innym Bo Więszy iest zysk modlic
Sie za inne y za nieprzyiacioły tesz nisz
sie tylo za się Modlić dla miłosierdzia y mi
łosci. Na koniec to na pociechę niektorym przy
dac ysz Społecznosc Swiętych ktora iest w Koscie
le a iescze Osobliwiey w zakonie ktorą maią
zakonnicy tegosz zakonu tak wielką maią sku
tecznosc ysz Częstokroc Choc ieden Sprawiedli
wy sam za Się modli y na innym Mieyscu
winszym klasztorze nisz drugi, isz są spoią
ni miłoscią tesz y maią tosz pragnienie Bo
gu słuzyc tym samym że Sie modlą iednegosz
czasu dosyc iest że ich modlitwy łączą Sie
przed Obliczem Bozym y pomoc dla wszytkich
otrzymaią. To nam deklaruie pamiętna
ona Modlitwa ktorą wylał Tobiasz gdy
utrapienie Miał od ubostwa y slepoty y kto
rą tegoż Czasu wylała Sara corka Raguе
lowa utrapiona dla Urągania wielkie
go iakoby ona zabiła siedmi Mężow pir

wszey

wszey nocy po weselu, ktore szatan dawił
Chociasz bowiem daleko byli od siebie ani ie
dno O drugim namniey niewiedziało: rozbiera
iednak pismo Swięte ysz tegosz Czasu Wy
słuchane Są modlitwy obudwu przed Obli
czem Naywyzszego Boga y zesłany był Swięty
Anioł Rachfał ażeby obudwu uleczył kto
rych iednego Czasu modlitwy Są przeczytane
przed Obliczem Bozym. ktory iednak An
nioł nieprzyszedł dla samego Tobiasza ani
dla samey panny lecz dla oboych modlitwy
ktora to od Boga uprosiła: ktorego Mon=
drosc y miłosc iest nieskonczona: y widząc po
trzeby sług swoych choc kozdy znich osobno
y porożnych kątach się Modlą pilnuie modły
y wołania ktore wylewaią: y zwykł znaydo
wac Srodek iaki że oraz wielu potrzeby=
opatrzy. O szczesliwi ktorzy takiemu Oycu
słuzą ktorego Oczy Są nad Sprawiedliwymi
y uszy tysz na prozby ich aby ie wysłuchał

Rozdział

Rozdział V.

Kture persony obluguie przyka zanie O Spiewaniu abo czytaniu Officium y opotrzebney intencyi do wykonania tych modlitw

Katolicki kościoł duchem Swiętym Oswie
cony znaiąc yż barzo potrzebuie modlitw do
zachowania y pomnożenia siebie y dla dobra
duchownego y docześnego swych członkow nie
chciał służby Bożey na wolą puscic sług
swych lecz przykazanie y surowe barzo wło
żył nanie Obowiezuiąc ich do odmawiania
Siedmi godzin koscielnych zupełnie y pił
nie na Koncilium Lateranskim za Inno-
centego dekretem wydanym. Zktoremi się
barzo zgadzaią One słowa prorockie Ka
zdego ktory wzywa imię moie na chwałę mo
ię stworzyłem go bo słuszna aby ci ktorzy są
uwolnieni od małżenskich kłopotow przez slub
czystosci pilnowali chwał Bożych y cześciey
się Modlili nisz czynią wmałżenskim zyią
cy, iakowi są kapłani. Takze Obowiązani
są zakonni ze zwyczaiu wChorze godziny

Spie

spiewac dla postepku swego gdysz professia
ich upatrzyla to nabozenstwo bydz za osobliwy
srodek postepku ich y stanu - Poniewasz albo
wiem na sluzbe tylo Bozą obruceni są a iednak
nie wszyscy do rozmyslania sposobni są albo
kontemplacyi. pozytecznie bylo naznaczyc im
te zabawe, na ktoreyby czesc dnia y nocy
na spiewaniu koratowym trawili na pobud-
ke swą do nabozenstwa y milosci Bozey. y
tym srodkiem wypelnic dostatecznie osobliwy
obowiązek, ktorym winni chwalic Boga, cho
ciasz ludzie nie idą drugdy na takowe ich
offiacia ani im ialmuzn daią. Jsz tedy mo
dlitwa Chorowa zakonnych iest iako srodek
ich doskonalosci ten bedzie nowy wzglad po
ciągaiacy, azeby usilowali wysmienicie odpra
wowac powinnosc te swoie. &c. &c.

Suma I.

Na wietszą deklaracyą tego wiedziec trze
ba ysz to przykazanie dwoiakie akty za
myka, iedne wnetrzne nalezące do rozu
mu woli ymaginacyi y appetytow ktore
wszytkie sluzą do modlitwy wnetrzney.
A drugie są akty zewnetrzne, ktore nalezą

do

do modlitwy ustney, ale zawisty w wymawia
niu skoro dobrym &c. Pirwsze akty są zna
mienitsze, przeto że w nich zawisła istotna do
skonałosc modlitwy, y są trudnieysze, niżeli
wtore. Bo w moiey mocy iest mowic albo iesli
chcę nie mowic przewtoczyc albo nieprzewtoczyc
spiewanie. Miec oczy spuszczone, ręce y ciało
spokoyne na iednym mieyscu, stac albo klęczec
lecz tak myslic o tey rzeczy aby niemyslic
o inney, pilnowac y nabożnym bydz bez ro
stargi, to trudnieysza. Jako iednak ciało y
dusza pomoc sobie daią w swych zabawach tak
w mowieniu y spiewaniu wnetrzne akty wiele
pomocy daią áżeby zwierzchnie były zwagą
swoią. Yż tedy wnetrzne akty więcey są po
trzebne, pocznimyż od nich — — —
Pierwszy iest strony woli, ktory nazywamy
Jntencia do modlenia się. Wtory iest z strony
rozumu ktory nazywamy Attencia albo baczę
niem do tego co się modli. z ktorych trzeci
wynika ktory się nazywa nabożenstwo a za
myst w checi do odprawowania tey zabawy za
ktorym nabożenstwem chodzą inne uprzeyme
affekty y czułe serdecznosci — —
1. Jntencia tak dalece iest potrzebna yż bez
niey

niey nie może bydź prawdziwa modlitwa
Jeżeli bowiem weźmiesz brewiarz y przebie
żysz wszytkie Psalmy y modlitwy dla
uciechy tylo albo dwornośći, albo nauki:
prawdziwie się niemodlisz: albowiem mo
dlić się iest rozmawiać z Bogiem, y obra
cać do niego słowa, iest tedy potrzebna zła
cą yntencią czytać, ażebyś mowiła z Bo
giem, łaski y darow iego prosiła y słowa
do maiestatu iego nieskończonego obraca
ła, na pomoc swoych mizeryi y potrzeb:
wprawdzieć kiedy rano postanowię yż
dziś chcę wszytkie godziny odprawić nie
iest koniecznie potrzebno, żeby wyraźna
była ta intencia. Bo dobry zwyczay moc
ma intencyi czego znak iest, yż gdyby cię
spytano czemu bierzesz brewiarz wręce,
zaraz em byś odpowiedziała, yż do modle
nia się y wypełnienia swego obowiązku,
Lepieyby iednak było odmawiać tą inten
cią niż się zaczną godziny, aby się tym
własnym duchem mowiły, ktore onę potrzebuią
dla tey intencyi, ktora iest iako gront y
fundament prawdziwey modlitwy, rozma
ite inne ludzie wymyślaią intencye iedne

złe drugie dobre y doskonałe. Aniemam
się czemu dziwowac. Bo iako nafunda
mencie ktory iest Chrystus Jezus mo
wi S. Paweł, iedni buduią drwa siano
y słome, a drudzy złoto srebro y drogie
kamienie tak na intencyi modlenia się
zwykli ludzie ze złosci swoey trzy inne
intencye złe budowac, ktore są iako drwi
ska grube, siano suche, y płomienna słoma
ktora się przyda materia na ogien do
czyśca. Jedna iest intencia chciwych
kiedy dla Buł do choru idą albo kopy. Dru
ga intencya prozna kiedy na okaskę głosu
aby słyszano yż pięknie spiewam, albo szu
kaiąc rozumienia omey swiątobliwosci ia
ko faryzeuszowie obłudni, Októrych rzekł
Chrystus Pan yż odnieśli zapłatę swoię
Trzecia iest yntencya Niewolnicza, kie
dy zboiazni do choru idą boiąc się strofo
wania albo karania. O takich się rozumie
ią one słowa Dawidowe. Modlitwa iego
niechay się obroci wgrzech, bo tak się mo
dlący niema pożytku duchownego zmodli
twy swey, ani sobie nią nic nieuprasza. acz
kościołowi to nic niewadzi. Jako panu
niewadzi gdy sługa daie iałmużnę y

mie

mięniem iego ale dla swey prozney chwały,
Pan ma pozytek wielki lecz pachołek mizerny
zkey posługi nie odnosi nic pozytku. Niech tedy
niemaze nikt y nie zaprusza drogiey intencyi
podłą iaką y nikczemną ani, prusnoscią ani leni
stwem. Bo kto chętnie rad wchorze Spiewa
kiedy pełno ludzi wkosciele, dosyc pokazuie
yz napozor tylo dosyc uczynic chce a nie zpo
słuszenstwa takze kto gadkami sie zabawia
asz Psalm iedan y drugi prze Spiewaią nic
grzeczy, y kto pragnąc sie podobac ludziom po
doba sie prawdziwie szatanom, Iako sie przy
trafiło iednemu Cistarcięnowi, ktory miał
barzo Cudny głos a iednak niechciał Spiewac
iąno wurocżyste Swięta, kiedy do choru wszy
scy sie kupili. Y kiedy raz wtakie Swięta
zwiełką swą prozną chwałą zaspiewał y
barzo sie sobie wgłosie podobał, pokazał
się Czart, by chłopiec sprosny y straszny y
przy wszytkich wykrzywiaiąc mu się gębą
y rękoma klaszcząc, aszydząc zniego rzekł
Otoc Grzeczy Niepodobnie grzeczy zaspie
wał y tak zniknął.

Suma 11

Suma 11

Lecz dalęy postąpic ma kto Officium mowic pragnie z doskonałoscią usiłuiąc nad potrzebną intencią pomięnioną inne przyłą czyc doskonalsze y czystsze ktoraby iako zło to szczyre albo srebro albo drogie kamienie były. Złoto iest szczyra intencya Miłosci y Chwały Bozey, nie szukaiąc inney nagrody albo zapłaty ięno powinną mu cześc oddac Albowięm iako mowi S. Chryzostom tak za cna rzecz iest Boga chwalic, yzs chociayby za dnego sie niespodziewalibysmy myta dosyc wiel kie to nagrody, ze chce Pan y Bog nasz aby smy się zabawiali chwałami iego bo to iest własnie darmo mu słuzyc, acz tego nieczynimy bez wielkich nagrod iako się wyssżey rzekło. Srebro iest intencia swych własnych modlitw ktorych koniec iest dla uproszenia od Boga łaski na słuzbę iego albo goręsszego ducha. Drogie kamienie iest Mnogosc Cnot, ktore za modlitwą chodzą, y kazda ma swoy koniec własny, Bo mogę miec za koniec posłuszęnstwo abym dosyc uczyniła przykazaniu Pokutę abym za występki me dosyc uczyniła. Miłosierdzie

offia

offiaruiąc modlitwę Chorową za zmarłych
albo za więzniow, albo za potrzeby zywych ia
kich person, za Hienią, za kapłany, za rodzice et
Nadzieię, zyczą̨c zapłat y wesela wiekuistą
go sobie, wdzięcznośc offiaruiąc dzięki za do
brodzieystwa święte, Miłośc pokłon na podo
banie się mu więcey, przeto yż barzo godny
iest zeby mu wyśmienicie służono, częśc y posłu
gę oddawano. Tey Dawid zadał intencyi gdy
Bogu mowił: Niechay prosto idzie Modlitwa
moia iako Całopalenie przed obliczem twoim
a iakosz kadzenie do gory wstępuie ieno dla
mocy ogniowey odłączaiącey co supt(e)lnego iest
od ziemskiey grubosci, y czyniącey ze iako dym
naywonnieyszy wstępuie. Na ten tedy spo
sob Ogień Miłosci Bozey, odgarnywac ma
od modlitw naszych wszelaki ziemski koniec
umartwiaiąc prozności, chciwości y wszelakie
inne ziemskie końce azeby prosto ku Bogu
wstąpiły zwonią niezmierney lubosci. Tak
aby Aniołowie z ktorych rąk wstępowac =
zwykło kadzenie Modlitw Swiętych przed
Bogiem mowic mogli O spiewaiącey duszy
kościelney: Ktorasz to iest ktora wstępuie

przez

przez puszczą iako rozczka dymu zmirry y kadzidła, y wszelkich trociszek, iakoby mowili ktoraz to iest dusza ta ktora będąc w Chorze zwielą innych, ona iednak tak iest sama w sercu swoim iakoby na puszczy była: ktorasz to iest, ktora się z tak wielkim duchem mo dli, y tak iest wyzuta z affektow wszytkich ziemskich azeby swoią intencią prosto wstępowała w niebo. Lecz co za dziw że tak wstępuie, kto ra umie z ogniem Miłości złączać na trybularzu serca swego Mirre umartwięnia wybornego zapał modlitwy ustawiczney y wonne pulweresy Cnot wszytkich, rostropnosci zawsze przymie szawszy, aby z nią w tey zabawie chodziły. O szczęsliwa zabawo tak woniaiąca przed Bo giem y tak droga przed Oblicznoscią iego, O zdobiona złotem y srebrem y drogiemi Cnot prześwietnych kamieniami. Godzi sie rzec o tey Osobie ktora sie tak modli y czyni że ręce iey pełne są hiacintow dla wielkiey wagi Cnot, ktoremi ozłacza zabawy swoie ktorey słowa są iako iabłka złote na sre bnych tacach, bo dziwnie ich rad słucha Pąn nasz. Prawdziwie Plastr Miodu war gi oblubięnice tak sie modlącey y miod

y

y mleko pod ięzykiem iey, iako bowiem plastr
wiele ma cel miodowego likworu pełne =
ktorey powoli kopi y leie, tak kosciol do mo
wienia Godzin wszytkie Cnoty zbiera z swy
mi szczyrimi intenciami y tak powoli zwiel
kim uspokoieniem y słodkością ducha słowa
swoie wyprawia zaczym idzie yż ta inten
cia, im iest lepsza y szczyrsza, y od zysku wol
nieysza tym bywa bogatsza y wniezmierne
zyski obfitsza. Koscie albowiem złoto Miłosci
y zasługa zywota Wiecznego plaster słodko
sci y delicyi duchownych, ktore ochładzaią du
sze y drogiech kamykow Coniemiara łask y
przywileiow, ktore Bog dawa służącym sobie
z tak wielką gorącoscią. Wecz y Bul przyra
sta za Opatrznoscią tego ktory opatruie sługi
swe azeby im y na doczesnych dogodach nie
schodziło, Bo się tu iściąą słowa Malachiaszo
we yż nikt wdomu Bozym niezamyka drzwi
darmo, ani zapala Ognia, to iest ieżeli offia
ruie modlitwy ogniste, y zamyka przytym
drzwi zmysłow swoych przy tey zabawie pilno
nie uczyni tego darmo lecz wielką odniesie
nagrodę wtym y wwiecznym zywocie.

O

O naygodnieyszy Panie azebyc darmo y bez nagrody słuzono y spiewano, ani na niebie ani na Ziemi nie szukam zysku za takie takie spiewanie moie lecz to szczyrze chcę czynic na Cześc Imienia twego Swiętego Amen

Rozdział VI.

Iż Attencia do odprawowania Officium zdoskonałoscią iest po trzebna.

Wtory Akt Rozumow własny przy mowie niu albo spiewaniu godzin iest Attencia to iest uwaga tego co się dzieie albo czyni. Kto ra tak dalece iest potrzebna do modlenia się bez grzechu, isz kto się dobrowolnie rozrywa kiedy się modli nieczyni prawdziwey Modlitwy y owszem choc by inne modlitwy tak odprawiał ktorych nie powinien grzeszy tak się modląc. kiedy się albowiem modli powinien (iako

I. mowi swięty Tomasz) Modlic się z attencią do tego co czyni, dla czci: tego Maiestatu zktorym mowi: ktory niedosyc ma na powierz chnich tych chwałach ale się raczey uskarza

na

na nię lud ten usty swymi mię chwali a serca ich daleko iest odemnie Y dobrze rzekł daleko iest bo nieprzystępuiemy do Boga Nogami Lecz duchem y nie samym modlim się ięzykiem ale Sercem, y nie Ceremoniami gołemi Lecz w duchu y prawdzie. A ktora bydz może większa nie Uczciwość iak gdy kto z niebieskim rozmawiaiąc krolem O rzeczach by myslił ziemskich? iezeli iest grubość, mowić z wielkim iakim Panem a w kąt patrzać iako nie większa z Bogiem rzecz mieć, a wylewać się do swiata imainacią, niemaiąc względu na ko isz mowisz z Stworzycielem. nie iest to Modlic się ale się nasmiewac Mowi S. Bazyli nie iest Boga błagac lecz go do gniewu pobudzac, nie iest łaski prosic ale na Nowy gniew zarabiac. Bo przeklęty, Mowi sercem kto Sprawę Pańską czyni zdradliwie. A Officium koscielne, iako Bernat S. upatrzył prawie iest Sprawa Panska: ktorym go tytułem S. Benedikt nazwał w swey Regule, Mowiąc yzs zadna rzecz niema bydz przekładana nad Sprawę Bozą iako tedy daleko więcey nie ma bydz niedbale odprawiana. A ktoresz większe niedbalstwo bydz może iako wynisc od siebie y dopuscic sie zwodzic myslom nienależącym y swieckim, gdy Sprawę tak Boską y duchowną

Z

Cypry

czynisz

4 Czynisz, iaka iest Modlitwa? Ludzie się obraża ią, gdy zwierzchowne nieprzystoynosci widzą Lecz Bog ktory widzi Serca obraża się rozerwa niem dobrowolnym ktore wnich bacży. A iako: duch Skromny y Spokoyny iest przed obliczem Bozym barzo bogaty y barzo mu się podoba mo wi Swięty Piotr: tak duch niespokoyny y nieskro mny ktory się waguie po ziemi, ubogi iest y nędzny y Bogu się niepodoba wielce: bo się nie konkordu ie zkym Co ięzyk mowi przetosz upomina Swięty Augustyn azeby Mowiły wargi Co ma Serce: a Serce słuchało tego Co wargi Mowią, y wołały z Dawidem wcałym Sercu swoim nie dopuszcza iąc Się im rozrywac indziey. Skąd wie

5 dziec yż z dobrowolną rostargą odmawiaiący godziny niewypełnia przykazania Koscielnego Ktory prawdziwie nie ladaiako Psalmy odma wiac każe lecz modlic się y chwalic Boga

Suma I

6 Swiele racyi iest innych ktore nas do tey Atencyi wiodą. Na przod że nas do tego wiel ka nasza podłosc cisnie gdy ią zniesiemy z wiel koscią Bożą, z ktorym Mowiemy. Potym dla pożytku naszego, abysmy mogli lekarstwo na złe nasze, y dobra, ktorych żądamy, uprosic

a nie

a nie pracować darmo y bez pożytku. Nad
to zebyśmy z tego nienabyli grzechu, Co na zmy
cie grzechow ustawiono, y odniesli szkodę z tego
Co na pożytek było Sporządzono. mocy duchowney
y posilenia nieodniozszy, ani kosciołowi nic ani
wiernym nie uprosiwszy. Y dla zacnosci tey
Służby ktora godna iest, azeby iako znaywięk
szą pilnoscią odprawowana była. y zebysmy
wpogardzie niebyli u nieprzyiacioł naszych u Si
tuiących Skalic Modlitwy nasze. Dla przykła
du tesz Swiętych Zakonnikow y kapłanow, kto
rzy nas uprzedzili y wielkiey pilnosci przyłoży
li azeby pilnowali tego Co się modlili, y teraz
takich dosyc znalesc wkosciele. Y iako to za
wsze Benedyktyni wiernie odprawowali wstyd
nasz, iesli tegosz będąc zgromadzenia daleko
od nich odstępuięmy. A nakoniec dla przytomno
sci Anniołow Panskich znami Spiewaiących
ktorych wstyd nieiako, widzących roszkarge y
oschłosc zlenistwa naszego iako wielce się radu
gdy inszych widzą pilnych y gorąco nabożnych.
Tymi tedy racyami pobudzona masz zażyc Srod
kow mocnych do tey attencyi, a oddalic okasie ro
sterg, aby Serce wolne było od zabaw y Spraw
ktores przedtym dziatała. Bo to iest isc wprzod

na

na gorę Mirry umartwienia, niżeli na pagorek kadzidła to iest Modlitwy. A niedaremnie te exercicia gorą y pagorkiem zową ktore Mieysca są od zgiełkow ludzkich wolne, aby znaczyły ustąpienie y osobnosc wnętrzną, y pokoy zewnętrzny do ktorych się obraca moc umartwienia y onychże wyciąga Modlitwa, aby była doskonała. Lecz mianowicie Cisnie obowiązek, okasyi się pewnych strzec iakie są mowic godziny na rynku albo na ulicy, [illegible] Co się tam dzieie, albo odmawiac ie pisząc, albo malując, albo szyiąc a iescze gorsza mysląc oczym swieckim y marnym, niegodnym słuzby Bozey. Takze tesz frasuiąc się aby się Co prędzey dokonczyły kwapiąc indziey. Przeto zawzdy trzeba umartwienia uspakaiaiąc Serce wedle onego Co Mowi Swięty Hieronim. Ysz lepsze iest odmowienie pięci Psalmow zweselem, niżeli przespiewac wszytek Psałterz z zasmuceniem y frasowitoscią. Azeby wiedziec iaka iest potrzebna attencia ex precepto zprzykazania aiaka ex Consilio zrady nie iest potrzebna azeby attencia do officium, ktore Czytąm albo Spiewąm trwała zarosze rzeczą samą poki trwa Officium. Lecz dosyc ze officium pocznie się tą wolą y umysłem że chce modlący się bydz pilen. Bo takowe

przed

przedsięwzięcie choc się potym rozerwie nad wolą twoię, albo zniepostrzezeniem się y dla tego niebędzie attencia zawsze wrzeczy samey zostanie iednak dla postanowienia pirwszego waga y moc attencyi. Albowiem rostarga nad wolą nie iest grzechem przed Bogiem byle czło wiek pilnował aby zaraz iako ią postrzeże onę naprawił y okasią iey, gdyby uprzedzic mogł od dalił. Y przeto przykazanie koscielne nie tak iest o samey attencyi do Officium mowienia, iako owoli y mocnym przedsięwzięciu starac się onię tak zabysmy nic niezaniedbali co z strony nas iest y tec wolą nazwał Innocenty Papiesz na bozenstwem kiedy nakazał wszytkim pilnie y na boznie iłe Bog im doda Officium mowic. Prze to dla rostargi Niedobrowolney nieginie, ani zasługa ani dosyc uczynienie ani uproszenie. Mowi S. Tomasz Ponieważ bowiem modli twa rzecz iest swięta y chwalebna niema nic gingę zniey pozytkowo, dla czego takiego, co przy padnie bez winy modlącego się. Acz nie przecz ysz rostarga choc niedobrowolna, dwoię wielką szkodę przynosi. Jedna iest poki trwa ysz nie roscie zasługa ktoraby rosła za attencią. Bo zwierzchnia sprawa wszytkę swoię zasługę

bie

bierze znętrznego Aktu. Co się dla przestrogi przypomina aby Człowiek usiłował nietylo pirwsze słowo zattencyią mowic, ale wszytek Psalm bo więcey zasługi y dosyc uczynienia gdzie więcey prace y Cieszkości. Druga szkoda zrostargi iest że się gubi posilenie duchowne ktore zależy wnabożenstwie wnętrznym, albo wdobrym iakim serdecznym kęsku, albo wmysli iakiey Swiętey, ktora y Oswieca rozum y Ser ca dodaie do pracowania. ~ . ~ .

Suma II

Na ktorey rzeczy obiasnieyssze więtsze wie dziec zależy, yss Troiaka iest Attencia. Je dnak do słow azeby się dobrze y zupełnie wyma wiały. Druga do zrozumienia ich literalnego pilnuiąc Oco wmodlitwach prosimy, albo w Psal mach mowimy y wlekciach Trzecia duchowna iest, kiedy ze trzech rzeczy attenduiemy do ie dney albo do Sensow duchownych y wysokich kto re słowa znaczą. albo na obecnosc Bozą l Co snadnieyssza Pannom J zktorym Mowimy albo nakoniec na potrzebe dla ktorey się modlitwa czyni choc się niezdadzą słowa

Ku

ku temu sciggac. Z tych trzech Attencyi pirwsza iest wszytkim potrzebna y dosyc iest na niey tym ktorzy po Łacinie nieumieią y ktorzy nie mogą ynnych punktow ani kontemplacyi miec, albo nad wolą swoią rostargę maią. A ktoby się tą samą attencią kontentował, a oraz imainacią swoię do rzeczy złych przywięzował, albo niestuszcych, y dalekich od tego co się dzieie tenby niewypełnił przykazania. Bo przykazanie każe miec intencią modląc się mowic z Bogiem, y bez pochyby tak słowa wymawiac aby się chcący rozum niebłąkał ani mieysca myslom niegodnym dawał. Przetosz kto po łacinie nieumie ma się starac o trzecią attencią pilnuiąc przynamniey tego że się modli y chwali Boga y że mu offiaruie słowa aby dał oco proszą wnich albo żeby ie pochwalił y znich uwielbion był chociasz on ich nierozumie. Y na tym dosyc będzie że swey rządze skutek weżmie: na ten sposob iako kto supplikacią przynosi krolowi napisaną od innego choc iey sam nie wyczyta dosyc że dostąpi oco prosi. Y

tą

tą drogą panienki otrzymać mogą posi
lenię duchowne ktore iest własne zmo
dlitwy. ~ gdy im użyczy Pan niebieski
Duchowney słodkosci y serca pragnącego
ktoraby mogły wyczerpnąc z słow zrozu
mianych y że im ustną modlitwą y psal
my serce zmiękczył pan Bog.

Rozdział VII.

Nabożensto w odmawianiu go
dzin koscielnych.

Nabożenstwo barzo zalecaią w mowie
niu tych godzin Oycowie Swięci. ktore na
bożenstwo acz iest darem ducha Swiętego kto
ry przez swe nadchnienia posyłać na wolą
nasze zwykł dobre iakie y pobożne żądze y
na rozom Oswiecenia iakie y zobudwoch
stron zapała się ogien miłosci wielkiey
y nabożenstwa. z naszey iednak strony tosz
nabożenstwo zwykło pochodzić z dwoiego
doskonałego poznania, to iest Boga y nas
samych. Poznanię Boga zawiera wsobie
wszytkie uważania iego wielmożnych

y

y doskonałych sztuk y dobrodziestw przyro
dzonych y nadprzyrodzenie. przeszłych ni
nieyszych y przyszłych, powszechnych y kazde
go poiedynkowych. Poznanie nas samych
zawiera Uwazania naszych Miseryi ktore
mamy z siebie na Ciele na duszy, naszych grze
chow y karan doczesnych wiecznych. Y
oboie Uwazenie dopomaga wzaiemnie so
bie yz z nich się dobywaią affekty. Miłosc wdzię
cznosc, pokora, zal za grzechy, y innych wie
le ktorych pełne iest Officium koscielne
ktore iest iako studnia niebieskich Mysli
y affektow, byle kto umiał sobie wyciągnąc
to dwoie wiaderek ku nabozenstwu swemu
Bo te dwie rzeczy, są iako dwoie skrzydeł
gołębice Cichey wprawdzie lecz prędkiey
do latania ktoremi Serce Modlącego Się
ulatuie y ucieka przed rostargi y nieporzą
dnymi passiami, Y oddala się od rzeczy wszy
tkich ktorego wewnątrz turbuią a uddaie się
do Spokoynego Ducha, gdzieby Mogł modlic
się Czytaiąc albo Spiewaiąc wpokoiu y
weselu bo ie Bog zakrył wzakrytosci

obli

oblicza swego od pomieszania ludzkiego kto
ra tam dosc niemoze. Y tak doskonale wy
pełnia, kiedy się Modli Co Psalmistwa tak
wáznie zaleca Mowiąc Wchodzcie przed
oblicznosc Panską zweselem, Y Spiewaycie
mu zradoscią: kochay się wpanu a dać proz
zby Serca twego, Nie mowi dać prozby geby two
iey lecz Serca twego, wktorym iest nabożen
stwo, ktore przyczyną iest radosci, y modlic się
nym daie iak potrzeba. To nabożeństwo iest
dwoiakie: iedno zową sstotnym a należy na ocho
tney woli do czynienia tey Sprawy, ktorą bę
dzie Bog uczcony zczego idzie yżs się nie będzie
Modliło zniechęcią odwrocaniem albo tęskno
scią iakoby rzecz była Cęszka długa y teskli
wa. Lecz zuciechą y radoscią wedla onego
Co Apostoł rzekł O iałmuznie aby niebyła
z zasmucenia albo zpotrzeby: Wesołego al
bowiem dawcę miłuie Bog. Nienabożny
to zaprawdę ktory się modli zsmutkiem
y sczyrey potrzeby że widzi yżs go obowię
zano pod grzechem. Kto albowiem do
skonale nabożny iest, tak znamienitą y
Szlachetną Modli się wolą, yżs chocby go

tak

tak Surowa potrzeba nie przyciskała modlit
by Się iednak aby zkey offiary Bog miał
cześc y chwałę. Y niektorzy że officium
iest długie y przewłoczne. bo to wszytko
poczyta za mało porownawszy Czego Pan. tak
wielki godzien iest. Jednak przypada cza
sem yż duch wprawdzie ochotny iest lecz cia
ło słabe: bo nie iest przeciwno że wola iest
ochotna a Ciało zas Fatygę cierpi albo leni
stwo, y głupia Się imainacia waguie y nie
powolnę namiętnosci turbacie przynoszą
ktorym wszytkim iednak zastawia Się wola
y sprzeciwia iako może: Co kiedy Czyni nie
bywa obrażona od nich. A drugie na 2
2 bożenstwo iest Czułe uprzeyme y barzo sma
kowite ktore zawisło waffektach Sodkich
y roskosznych, ktore daie Bog zpłaczem łza
mi, y czułosciami wdzięcznymi otaiemnicach
Boskich y owłasnych Mizeriach naszych. Co
powoli wyczerpuiemy zuwagi tey dwoiakiey
Co Bog iest, a Co iest Człowiek, y Co ma wsobie
modlitwa. A otakiec Się nabożenstwo bar
zo starac mam, zabym zuciechą y zwiętszą

Co

doskonałością zacną tę zabawę odprawiała
Tak radzi S. grzegorz przytaczaiąc Annę ma
tkę Samuelowę gdy offiarowała Synaczka y
Oraz przyniosła trzech Ciołkow zktorych of
fiarowała iednego. y trzy korce Mąki y dzban
wina. Ciołki te mowi są chwały Boze kto
re spiewamy. Wedle Oseasza proroka. We
zmiecie zsobą słowa anawroćcie się do Pa
na. a Mowcie Mu. wszytkę znies niepr[a]wość
awezmi Ciełce warg naszych, ktora sie offia
ra barzey podoba Bogu anizeli Cielcow. A
były trzy Ciołki na pokazanie yss się offia
ruią trzem Personom Boskim, oddaiąc chwa
łę kazdey personie zosobna, aiednak iednego
offiarowąną było. na pokazanie yss trzy per
sony iest ieden Bog. ktoremu dla iedynego
Bostwa, y nieskonczoney wspaniałosci iego.
offiarę ofiaruią. Ale cosby to była za chwała
by niemiała nabozenstwa. Co po słowach zwier
schnich iesli wduszy niebędzie Serdeczności
dla tegoss ze trzema Ciołkami Offiarowała
tess Anna trzy korce Mąki yss ziezykiem
ma się łączyć nabozenstwo, ktore posiła du
szę, by mąka Ciało. Alborwiem bez mąki ciel
ca offiaruie kto słowa ktorze mowi łecz

nie

niepilnuie tego Co mowi. Trzema chleby to Bernat Swięty zowie. Chlebem prawdy mitosci. Mocy. Chleb prawdy iest rozmyslanie otaiemnicach Boskich, ktore Oswieca Rozum. Mitosci chleb skrucha y zal iest y zadze Swięte. Chleb mocy iest chec do cierpienia przeciwienstw na zwor chrystusa pana a mianowicie prace, ktore Są wchorze. A iako Anna z trzema Cielcami y z trzema korcami dzban wina Offiarowata. Tak do Chorowey modlitwy przytączone bydz ma Wino ktore uwesela Serca ludzkie, azeby radosc byta duchowna, y gorący Duch z zapalone y Mitosci pochodzący. Bo wten Czas wymowne staie Się Serce do Mowienia z Bogiem iako trzeba bez Czego będzie by niema dusza. Bo choc usta mowią Serce iednak iakoby nie mowito, bo smaku niema ani Się Czuie Co Czyni. Y przeto Psalmista rzekt. Spiewaycie madrze duchem kosztuiąc stodkosci ktora iest w Psalmie. iest tam Cukier y kanar iest iąderko stodkie pod literą y stowem. Wspominaią tesz tu Miare, ktorą Mąkę y wino offiaruią. bo znaczy Się y sz wyrozumienie, nabozenstwo y dary Boze daią pod miarą y wagą. Staraie

Się

się ma każdy aby wielką miarę offiarował panu Bogu wielkim duchem, wielkim głosem dufaiąc Bogu ysz wielkich Sił użyczy iako sam obiecał. Rozszerz Usta twoie anapełnie ie. Jesli usta twe otworzysz zwielką wiarą y ufnoscią prosząc y pragnąc ia ie napełnie czyniąc o co stoisz gdysz tedy powołanie nasze iest czytac godziny otwierraymy y rozszerzaymy usta Ducha naszego gorącymi affektami pożądaiąc napełnienia nabożenstwem y gorącoscią dzeby nas Bog wspomogł zebysmy mogli co chcemy otrzymac, pełniąc iak naydoskonaley tę Anielską zabawę. ——

forma tego nabożenstwa będzie wostatnim Rozdziele tego Traktatu. ~. ~.

ROZDZIAŁ VIII

Czas y mieysce na odprawowanie Siedmi godzin koscielnych y ułożenie Ciała na Modlitwie. ~

Jako Cnoty moc Swoię y zacnosc tym więtszą okazuią gdy materya około ktorey Się

obiera

obieraią iest trudnieysza albo zacnieysza tak
posłuszenstwo słusznie ma Celowac w wykona
waniu przykazanych od starszych Godzinach ko
scielnych, dla zacney Materyi zacnego konca
y trudney Sprawy, ktora iest naywiętsza z tych
ktore na sługi swe kosciol włozył. Bo oprocz
trudnosci wnętrznych Aktow, ktoresmy poka
zali, wiele iest innych kondycyi, ktore trudnosc
swoię maią, iako powoli pokażemy —

Suma I. Okolicznosc Czasu

Naprzod, przykazanie to nie iest iako inne
ktore na pewne Uroczystosci tylo obowięzuią
Lecz obowięzuie Codzien, y wiecznie aze do Smier
ci, chybaby cięszka choroba, albo wazne inne
pewne przyczyny wymowiły. Tak yz of
ficyum tak ustawiczne bydz ma aby ani na
dzien ieden opuszczone niebyło: zaby sie spel
niło do litery Co Dawid rzekł: Będę Błogo
sławił pana wszelkiego Czasu, y zwierzęta
one u pana S. niemiały odpoczynku wdnie
y wnocy, Lecz zawsze odprawiały chwały Bo
ze. Acz to nie mienie odpoczynku, iest wiel
ki miec pokoy. Bo chociasz ciało pracą wod

prawowaniu czuie: Duch iednak spoczywa
barzo Boga swego chwaląc. Potym to przy
kazanie, nie raz nadzien obowiezuie lecz
siedmkroc na kozdy dzien aby siedm godzin
wszytkie odprawowane byly wedle zwyczaiu
Hebrayskiego ktorzy trzy godziny na każdę
godzinę odkładali mniey abo więcey czasu
trawiąc, podlug uroczystosci swięta albo
kozdego nabożenstwa. Pryma poczynała się
od wschodu słonca, oszustey na putzegarzu te
raz o wielkonocnym czasie, y trwała asz do
dziewiątey, y wten czas poczynała się Tertia
Sexta poczynała się godziny dwanastey,
Nona otrzeciey po południu, y wtenże czas
nieszpor mowiono, a mrokiem komplete.
Noc takze na trzy częsci dzielono, iako ią
tesz zołnirze dzielą wktorych mowiono No
kturny zwłascza wswięta wielkie, Pirwszy
Nokturn zwieczora wtorey o dziewiątey. Trze
ci o dwanastey a laudes na switaniu. acz
wferyie ieden tylo mawiano opulnocy z Lau
desami ktory zwyczay zawsze chował Rzym
ski kosciol, iako znosnieyszy y snadnieyszy
bo ledwieby znosna była, wstawac cztery

kroc

kroc nocy iedney ze snu. Przetosz znokktor
now y Laudesow iedne uczyniono iutrznię
aby ich tak było siedm wedle Dawida mo
wiącego Siedm kroc na dzień chwałę mowi
łem tobie bo się przez noc y dzień siedm
kroc modlił, zktorych dzień przyrodzony
bywa, Acz rzekł na ynnym Mieyscu że wo
łał do Boga w wieczor y rano y wpołudnie
wktore trzy Czasy, inne Cztery zamknął
albo że te trzy czasy były sławnieysze y
uroczystsze miedzy innymi, wktore tosz
Daniel pilnie się modlił Upadaiąc nakola
na swoie. A chociasz Dawid y Daniel u per
sow zabawni barzo byli sprawami krolewstw
swych tego iednak zwyczaiu barzo przestrzy
gali nie przerywaiąc Mianowicie Daniel tak
był wtey mierze stateczny, yż się wniebe
zpieczenstwo wdał ogarło żeby nabożnego
zwyczaiu nie zgubił. Aby duchowni ktego przy
kładu uczyli się statecznymi bydz, y trwać
wsłużbie Bożey wszythkie odłożywszy zabawy
ktore nie są tak dalece potrzebne, ani tak
obowiezuią, dosyć czyniąc tey rzeczy, na ktorey
Cześć y chwała Boza zależy — —

Prze

Przetoż Wielce należy aby podług zwyczaiu
kosciołow Officium odprawowane było Swych
godzin. gdyż Sprawiedliwych Ludzi iest rota
Sna ażeby owoc Swoy dawali Czasu swego. nie
uposledzaiące ani uprzedzaiące tego Owocu warg
wyznawaiących Jmieniowi Panskiemu, Wiel
ka by bowiem disordinacia była gdyby zwie
Czora pryme Mowiono, WKtorym iest Himn
po wesciu Lampy Słoneczney UKtorz my Się
mocy Wieczney, prosząc by nam dzienna Spra
wy Błogosławił Bog Łaskawy. albo zrana
kompleta zSwym Himnem. Przed zeSciem
Wieczorney zorze, prosim wszego Tworco Bo
ze Uczyn y dzis łaskę znami, Kacz miec
zwykłą straż nad nami. To Się Potwier
dza przykładem, ktory Oiednym Pustelniku
Swięty Antoni przykaczał, yż mu Anioł
Codzien grono wina przynaszał. Akiedy
on pustelnik nazbyt rychło Godziny od
mowił grono było niedostałe y gorzskie a
kiedy nazbył nierychło wszytko grono było
pomarszczone yiakoby suche. akiedy Officium
swego Czasu Mowił osobliwe y dostałe y
słodkie było grono: Czym pokazał Anioł

iako

iako Się Bogu podoba Swego Czasu modlitwa
odprawiana, aiako niepodoba nieczasu swego
Alez kiedy iest słuszna przyczyna, daleko le
psza iest uprzedzic anizeli uposledzic, bo le
piey dług przed Czasem zapłacic anizeli po
czasie. Lecz yzs zabawy przypadaią
pospolicie Mnogie y rozmaite y podczas wa
zne kazdy miałby trzy one Czasy przynamniey
obrac ktore Dawid namienił, aby iotrznią
wnocy Mowieł Cztery godziny Mnieysze
przed Obiadem, anieszpor y kompletę po po
łudniu. procz iednak postu wielkiego kie
dy nieszpor przed obiadem trzeba mowic
Ten porządek słuszny Się zda bydz po Hi
storyi Pamiętney, ktorą Piotr Damian O
Swiętym Sewerusie Biskupie pisze, yzs dla
tego zeby udworu Cesarskiego Sposobnieyszy
był do Spraw zwykł był rano wszytkie razem
Godziny odmawiac za Co posmierci wcię
zkim Czyscu był widziany Chociasz ynnych
grzechow niemiał. Nakoniec dla zakon
nych y kanonikow dwie przestrogi przydam
Jedna aby na Czas zaraz ioko ostatni znak

dadzą

znak dadzą stawali do choru, nim zaczną
godziny myśląc sobie yż nie dzwon lecz głos
Boży y Bog ich sąm wzywa, y iego wola iest
azeby zwielką prędkoscią y ochotnoscią usłu
chali go, nie szukaiąc wymowek Ociągania się.
Bo zgrzeszy zaniedbawszy Częsci służby Bożey
y zturbuie chor niezaraz przyszedszy. Bo
kiedy iedęn y drugi y trzeci się Ociąga, wszyscy
się ociągac będą, ktosz tedy pocznie
Druga Nauka iest Aby statecznie w Chorze
stali ytrwali poki trwa officium, nieszuka
iąc do wyscia wymowek, Pomniąc na Murzy
na onego ktory z Choru wyciągał Ucznia S.
Bęnędykta kędy wszyscy trwali Modląc się
Bo barzo własna iest Czartow turbować
w Chorze będących y kusic ych oschłoscią y tę
sknoscią, żeby się porwali stamtąd na ochło
dę. Przetosz gdy raz Swięty Dominik
Czarta prowadził do Choru y zopytał Czym
tam Mnichy kusi. Cym Mowił żebytu nie
rychło chodzili a przed Czasęm wychodzili y
ieżeli chrystus Pąn przenocował nieraz na
modlitwie przewłoczney, y nakazał zawsze
się modlic y nigdy nieustawac, Modlic

Się

Się przynamniey zwyczaynych Czasow y ka
zdy usiłuy pirwszy przysc y ostatni wynisc a
Bog będzie choyny oddawca — — —

Suma II.

Okolicznosc mieysca y ułozenie ciała

Łosz rozumiec O mieyscu Co O Czasie yż wła
sny płac godzin iest kosciol y przed naswięt
szym Sakramentem lepiey odmowią, ktorzy
prywatnie mowią poniewasz Chrystus sam
rzeczą samą y osobą swą do naszych kosciołow
przystępuie aby go tam wybrani iego Chwalili
y potrzeby mu swe Otwierali. Pewnie lepiey
w kosciele nizeli wdomu Się Modlic Mo
wi Swięty Chryzostom. Przeco pierwszy chrze
scianie y Apostołowie częstokroc dla modlitwy
do kościoła uczęszczali, godzin pewnych A kto
do tego przysc niemoze tedy przed swym
ołtarzykiem pełniąc Co Chrystus Pan rzekł
wedle litery Gdy się modlisz y masz mo
dlic wnidz do komory twoiey, y zamknąw
wszy drzwi, modl się Oycu twemu wskryto
sci. Ułozenia Ciała takie wcho
rze ma bydz iako uynnych wedle Cere

mo

moniy Koscielnych iże do wstawania przy klękania Siedzenia albo pokłonow. Czego ktoby zaniedbał niebyłby bez winy boby lekce ważył Sobie to Co postanowił kosciot. S. Bonawentura pisze yż starzec iedęn widział w Chorze naswiętszą Pannę Synaczka piastuiącą y schylaiącym Sie głęboko na glorya Patry offiaruiąca Synaczka swe go, a iednemu ktory Się nie nachylił nie uczyniła tey łaski iako iey niegodnemu A ktorzy prywatnie y Osobno Mowią acz Się mogą chorowi konformować, Mogą Yednak iako naylepiey pomoc Cnią donabo zęnstwa tak się zachować. Wiedząc iednak yż chocia się Sami modlą, są przed obli cznoscią Bozą y Znim mowią aiaką wę wnątrz takąż by zwierzchu mieli Część panu wyrządząc y zwierzchnymi Ceremo niami do wnętrznych Sobie pomagac. Klę cząc abo stoiąc, chybaby słabosc kazała ni sko usieśc. A wtęnczas Mowi S. Bona wentura należy począc zeCcią, apotym prosić Odozwolenie od Pana naszego aby konczyc Mogli dla słabosci Siedząc Co

czy

czynił Hieronim Swięty który leżąc barzo wą
tły na łoszku, aby iednak officyum swemu
dosyc uczynił podnosił się trzymaiąc się
powroska nad łoszkiem uwiązanego. A
drugi zas postelnik freberkę maiąc kom
pletę leżąc odmawiał którego strofuiąc An
nioł rzekł kompleta pod kocem ani poczy
tek ani odpust —
W chorze Boze uchoway lekkosci niestro
mnosci nieprzystoynosci nieucziwosc by
Bogu była y okasia zgorszenia. Powieda
kassian yż gdy się mnisży na modlitwę spol
ną schodzili choc ich kilka set było, taki pokoy
y takie milczenie iednak było yż nikogoy
niesłychac było, procz tego który Psalm czy
tał. ani kaslu ani wzdychania, słychac było
iakoby zadnego człowieka niebyło, czego fi
gura była yż w kosciele Salomonowym młota
siekiry y żelaza słychac niebyło. S. Bo
nawentura za wielki poczyta deffekt że kto
gdy drugi chor wiersz swoy spiewa on szeptem
powtarza on wiersz bo ten szept musi tur
bowac drugiego y tak mowi w konwentach
wystrzegac się szeptaney modlitwy y to

mar

marna modlitwa, ktora iedna kilku y cze

stokroc gorsza lepsze turbuie. A iesli sze

ptem Się Modlic gania a Cosz gadac albo

się Smiac albo szydzic zbłądzącego albo

ławką trzaskac albo innymi rzeczami, cze

go by niesmieli przed krolem ziemskiem

uczynic Czemu przed Niebieskim bydz ma

ROZDZIAŁ DZIEWIĄTY

Ysz słuzba Boza ma bydz wyrazna nieprzerwana zupełna y porządna

Te kondycye godzin koscielnych kładzie

S Bonawentura Modlic Się wyraznie wtym

załezy, dzeby słowa wszytkie iasnie wyma

wiane były, tak aby ie rozumiec mozono nie

połykac ich ani bełkocąc niektorych Syllab

opuszcac Y przeto Koncilium Bazyleńskie

nakazuie zienagła wymawiac, nie łotem

ani kwapiąc. Bo iako niegrzeczyby było z

Panem iakim wielkim skwapliwie rozma

wiac tak zeby niemogł rozumiec. tak tesz

barzo niegrzeczy z krolem niebieskim ro

zmawiac skwapliwie. bo znak iest ysz

kto

75

kto tak mowi, nie uwdza co czyni y skim mowi, albo że się do czego innego kwapi. Bo gdyby chętnie czynił znalazłby spokoy nosc wtym co czyni, y pociechę wwoli Bo zey a martwiłby się tak wchorze iakoby nic większego niemiał do czynienia. Prze toż słusznie po kożdym wierszu przestaniesz y owszem wpuł wiersza, aby duch był wolniey szy wchorze Mianowicie ta zwłoka ma bydz zachowana, aby chwalone było imie Panskie Uczciwie Wyraźnie y nabożnie iako Mowi Trydenckie Koncilium. Y z Dawidem Bar nał. S. pausował mowiącym Jako słodkie gardłu memu Wymowy twoie, nad Miod ustom moim. Wtora kondycia aby Godziny bez przerywania odprawiane były, chyba by na czas krotki, albo z przyczyny barzo słu szney albo umysłem znowu ie zaczęć. ktore przerywanie byłoby szkodliwsze, gdyby w Psalmy same rozmowy czyniono adaleko więcey gdyby się to wchorze działo co iest przeciwko surowemu zakazaniu. Jest da bowiem wielka nieuczciwosc mowiącemu

zBo

zBogięm Opuscięgo, a obrocic się do mowię
nia zludzmi, y turbowac innych znimi się mo
dlących albo spiewaiących. S. Bonawentu
ra przytacza iędnego yż oto Cięszki czyscieę
Cierpiał że przerywania takowe czyniał.
Y o drugim yż gdy do Spiewaiącego przystą
pił biskup chcąc znim mowic on ukłoniwszy
się mu spiewał dalęy zaczętą Godzinę a
podokonczęniu wymuwieł mu się mowiąc
yżęm na ten czas mowił zwiętszym Panęm
Za czym idzie yż nierozumiec za przerywa
nię iesli wSpiewaniu poczułbyś wielkię
iakie Oswięcęnię, albo nadchnienie Boże
y zachwycenie iakie choc na czas długi pa
trząc na to coc Bog wtęn czas pokazałby
Poniewasz albowięm sąm Bog wtęn czas mo
wi dociębię słuszna słuchac go Tak iako gdy
by wpuł Oracyi twoięy Krol do ciebie prze
mowił. byłoby niegrzęczy wtęn czas nię
umilknąc, y niechciec go słuchac. Jeżeli te
dy Bog chce swą wnętrzną twoię ustną mo
dlitwę przerwac, częmubyś ięy niemiała
zpokorą y dzięką przyiąc. odmieniaiąc
rozmowę twoię zBogięm, ażebyś mo

wię

wiącego słuchała. Tak iako zwierzęta Ezechielowe latające gdy był głos na utwierdzeniu stawały y spuszczały skrzydła swoie abyś wiedziała, yż gdy się wzbiiesz wdzięczną muzyką pod niebo: kiedy skoro poczuiesz, że do Ciebie sąm Bog mowi poniżyć się masz abyś go słuchała poki zechce y raczy mowić. Trzeba iednak tego pomiarkowania aby kto śpiewa śpiewania nie długo zawieszywał, chocby taki głos słyszał może bowiem śpiewanie swe prowadzić. Bo to iest Boga dla Boga Opuscić y kto go opuszcza, aby mu był posłuszny, zapłaty swey niezgubi. Z tych dwoch kondicyi. — 3

Trzecia idzie aby zupełnie każda godzina mowiona była. Bo Pąn nienawidzi Wydzierstwa przy Offierze mowi Isaiasz. Iż tedy każda godzina iest Ofiarą, że się na iego chwałę offiaruie, niechce aby mu ktora częstka wydzirana była, bądź wielka bądź mała. Bo kiedy będzie wielka grzech będzie śmiertelny, kiedy mała powszedni, Przeto ktorzy pułsłowka wymawiaią albo Omiiaią nie są bez grzechu Cięszkiego kiedy to Często czynią, ani się poprawić staraią

choc

choc mogą. Około tey Całości trzy rzeczy wiedziec. Pierwsza yż nie Obowięzuią ni gdy aby kto Sąm przez Się zupełne odma wiał godziny, ani tesz dosyc uczyni, kto zu pełnych słucha, kiedy ie kto inny recituie- ale potrzeba albo przez Się wszytkie zupeł na Mowic, albo zinnymi alternatą, tak aby y on Część mowił, y co drudzy mowią słuchał, y nie dosyc że ieden cały psalm zmo wi, a drugi, iako dosyc iest czytac iedną le kcią na Jutrzni asłuchac drugiey, lecz potrze ba wiersze alternatą Mowic. Bo ten zwy czay wobyczay weszedł. y ztegosz zwyczaiu niegodzi Się trzech albo czterech Czynic cho row tak żeby to ieden chor mowił ieden wiersz, a drugi drugi, trzeci trzeci, Czwarty wiersz Czwarty. dwa tylo Chory wprowa dził zwyczay. A kiedy ich oraz wiele Spie wa niepotrzeba wszytkich słyszec dosc że słysze tego co iest podle mnie. Druga wiedziec yż iest obowiązek zupełnie od mawiac godziny wedle Rubrik tak że Się odmieniac na krotsze pacierze niego

dzi bo by tak ciężki grzech był, opuścić wnie
dziele dziewięć Psalmow, akrzy tylo zmuwił
na pierwszy nokturn tak że odmienić na Swięto
niedziele dla pacierzy krotszych. Trzecia
wiedziec ysz aczkolwiek są przyczyny przes
ktore Całego Officium niepowinien kto mo
wić podczas iednak powinność iest części ich
odmowić, iako Slepy, albo kto niema Brewia
rza iesli dobrze umie Mnieysze Godziny
y komplete na pamięć powinien ie mowić y
ktoby dla choroby iutrznie niemogł mowić
ale by mogł inne godziny niebył by wymowiony
Czwartym bydz ku panu Bogu wtey Mierze
należy y starac się aby na woli nieschodziło ni
gdy to przykazanie wypełnic choćby sił niestało
Leniwi bowiem za krzyz poczytaią sobie re
citowanie officium: y przeto wymowek szuka
ią, aby niemowili. A gorący za się: za ćw[...]ier
ią, aby niemowili. A gorący za się. za ćwier
poczytaią sobie pełnić wolą Bożą, y choć mdli
są usiłuią one wypełnić Oni iedzą z steskliwo
ścią, y przeto albo co opuszczaią albo połykaią
a ci łaknąc iedzą, y przeto nic nieopuszczaią
ani bokeią że iest siła pułmiskow y że siła
czasu do pożywania ich potrzeba. Mowią
zbawicielem Moy pokarm iest czynić

wolą

wolą tego ktory mię posłał, abym wykonał Sprawę iego, A ta iest chwała y służba iego Tak iako Moyzesz kantik złożywszy ktory iest naydłuższy w Piśmie Swiętym, Wyspie wał słowa pienia tego gdy słyszał wszytek lud y asz do konca wypełnił nic nie opuscz wszy. 4 Czwarta kondicia do Mowienia Godzin Mowic ie porządnie, tym porządkiem iako idą. Bo wszytko co od Boga iest porzą dno iest mowi Apostoł. y byłby nieporządek odmieniac y przekładac Bez przyczyny co zordynował kosciół, pirwey mowic Nonę niż prymę albo Himn na przodku ktory ma isc na ostatku. Dla tego bowięm kapłanstwo y zakony zową ordo od porządku, że w usłu gach swoich barzo te stany porządne bydz ma ią. każdego Czasu y na wszelkim Mieyscu y wkożdy zabawie. Y iako porządek we mszy swięty tak iest potrzebny. ysz się niegodzi pierwey Ewanyelią czytac niżli Epistołę. ani kolekt miesząc. tak tesz chowac trzeba o pisany wgodzinach porządek, starając się aby zawsze iutrznia z Laudesami uprzedzi ła Mszą Swiętą bo iutrznia iest officium

nocnę

nocne a Msza. S. dzienne. Y bedzie wietsza
doskonałosc akomodorować Się wtym porządku
Kosciołowi, ktory przed ranną mszą pryme
a przed wielką Tercią mowi. Ała regułka
nay pewnieysza, aby duch był gorący y Chciwy
wypełniać wolą Bozą iako nayporządniey
Do wypełnienia tych kondiciy dobra rzecż
zucżyc Się nie napamiąc ale z Ksiąk czytać
godziny. Bo wten czas bespiecżnieyszy będąc
y pewnieyszy że nic nieopuscili ani pomiessza
li, y Serce wolnieysze od frasunku Czy dobrze
Czy niedobrze Się od mowiły. Iakosz daią
niektore odpusty Papiezowie tym ktorzy z ksiąg
mowią officium a tym ktorzy nie z Ksiąg nic
daią toc znac ysz to lepsza. Iednak ktoby
większe nabozenstwo Czuł gdy na pamięć mowi
Psalmy Oczy zamruzywszy a serce do Boga o
bruciwszy to mu wolno gdysz Bog nie iadną dru
gą wszytkich wiedzie ani doskonałosc do iedne
go przywiązano Srodku

Konkłusia przeszłych rzeczy

Co Się wprzeszłych Rozdziałach mowiło chcę
potwierdzic dziwnym .S. Bernata widzeniem

ktore miał będąc raz na iutrzni z tym nabo
zeństwem, iako zwykał bywać, ktoremu kie
dy przewłoczne Psalmow Spiewanie Czuło
ści przyczyniało Otworzył Bog Oczy. Y
oto patrząc, Obaczył Anioła przy każdym
zakonniku stoiącego y piszącego pilnie iako
pisarze zwykli Co kto Spiewał, tak pilnie
yż y iedney syllaby nieopuscili. A pisali to
znym Sposobem. Bo iedni złotem drudzy Sre
brem, niektorzy inkaustem, adrudzy tesz wo
dą, aniektorzy nic zgoła nie pisali. a Duch
ktory to Obiawiał podawał do serca rozumie
nie tego. Bo ktorzy złotem pisali gorącą
usilnosc w słuzbie Bozey y uprzeymą yntencią
serdeczną okazowali, ani syllabki iedney nie
opuszczali: bo wszytko Co się z miłoscią Bożą wy
mawia tak się podoba panu Bogu yż to w
Kięgach Swych pisze, na odpłatę w niebiesięch
A chociasz ięzyk Czasem Czego dobrze Niewymo
wi (co bydz bez grzechu może) miłosc kto
ra wnętrznym ięzykiem Swym mowi lepiey
ten powirschi nagradza deffekt. A ktorzy
Srebrem mnieysząc gorącosc wprawdzie uprzey
mą iednak nabozeństwo Spiewaiących oka

zowało Bo między gorącymi są stopnie Sło
wa Boże ysz Są iako Srebro ogniem przepuszczo
ne y oczyszczone Siedmkroc wedle Dawida, barzo
Się podobaią Bogu, gdy nieprzymieszuiem-
rzeczy niegodnych do nich. A ktorzy inkaustem
dobry zwyczay niektorych w Psalmodyi mowię
niu znaczyli, choc niewiele nabożenstwa mie
li. Ale ktorzy wodą wyrażali tych ktorzy
z gnusznosci albo Oczym innym myśląc nię
byli przy sobie, Serce Się nie niezgadzało zgło
Sem: Bo iako ten ktory pisze wodą choc cha
rakktery Czyni żadnego nieznac: tak modli
twa takowych niema żadney u Boga wagi.
Lecz ci ktorzy nic zgoła niepisali żałosną
twardosc niektorych pokazowali, ktorzy za
pomniawszy professyi swoiey y Boiazni Bo
zey, albo umyslnie spali albo nie śpiąc gęby
ozirwic załowali szkodliwe rzeczy Mysląc do
browolnie przed strasliwym Obliczem Bozym
Ociec Swięty nato patrząc, iako winszowali
gorącym, tak litował oziębłosci leniwych:
wspomniawszy ysz wszyscy duchowie niebiescy
są zesłani na posługę przyszłych dziedziców

nia

niebieskich. O gdybys duszo Oczy otworzy
ła, y Swiatłą wiarą stroza twego Anioła Oba
czyła stoiącego przy pulpicie gdy Spiewasz
y pomagaiącego y uczącego iako masz Spiewac
pono bys obaczyła ysz czasem nic niepisze Co
sie ty modlisz, albo ieśli pisze, to pono wodę
pisze. przeto ysz się dobrowolnie roztewasz
anis przysobie niewiedzęc Co Czynisz tak ysz
nigdy niepostepuiesz bo przeklectwo ono ma
wtobie Mieysce. Wylanys iako woda, niero
Snize. A kiedybys wylewała iako wodę
serce twoie przed obliczem Panskim, Jako
mowi Jeremiasz, prostuiąc ku niemu inten
cyie twoie, mysli, y zgdze wysłuchałby on mo
dlitwę twoię y postąpiłabys z niey. Ale ysz
ie wylewasz na ziemie, wktorą twe mysli
y frasunki topisz Niemasz pozytku z modli
twy twoiey. A iezeli Anioł twoy praznu
ie nic niepiszęc, Nie opuscic Szatan pisac y
notowac Słowa twoie krzywe y ładaiakie no
ty, napisze tego zryzę nieiedne papieru ze
by cię na Dzien Sądny o wszytko oskarzył
A chociasz by on zaniedbał pisac, Sędzia nie

zapo

zapomni opisac w Xięgdze Pamięci swey aby cie swego Czasu za to skarał, Usiłuyze tedy tak Spiewac y modlic Się, azeby złotymi y Srebrnymi literami Słowa twe pisąno. Patrz co rzekł tenze S. Opat Swym zakonnikom wiednym kazaniu, pono po Widzeniu pomienionym. Nie tayno wąm wierzę yż Spiewaiącymi nie chydzą Się Anniołowie Panscy mieszac, wedle Proroka Uprzedzili Xiązęta Spiewaiących, posadzili się wposrodku młodziuchnych bębenniczek, Y na drugiem Mieyscu, przed oblicznoscią Anyołow będęc Spiewał. Załuię przeto yż niektorzy zwas drzymią wiutrznią Swiętą ani maią względu na Anyoły Panskie, Lecz przed Oblicznoscią Xiązęcą ich iak martwi Się Okazuiecie, gdyż oni ochotą waszą pobudzeni, przy Uroczystosciach radzi bywaią waszych. Boię Sie by nieodeśli y nieodlecieli kiedy prze waszę gnuśnosc akie dy Się ci przyiaciele oddalą, złosliwych duchow kto strzyma. Stoycie tedy Wkarnosci przed nimi chlubcie Się ze Codzien Angeli waszy widzą oblicze Oyca niebieskiego. pilnuymy ich powinnosci ktorych zazywąmy Społecznosci

a zeby w ustach niemowlęcych doskonała była chwała Boza: Mowimy do nich Spiewaycie

Psalm 46 Bogu naszemu Spiewaycie a odpowiedzą nam Spiewaycie krolowi naszemu Spiewaycie: chwa łę tedy z kantorami niebieskimi przewłoczące iako obywatele y domownicy Bozy Spiewaycie mądrze: pełniąc czego kolwiek potrzeba iest, azeby sie Spiewanie wasze podobało Bogu. nie lęncie się, nie pozywaycie, nie oszczędzaycie głosow, nie ucinaycie słow nie po niewieściu Spiewaycie przez nos. lecz po męsku affektem Ducha Swiętego iako godno iest. To wszytko Swięty Bernat. O czym szerszy w dziesiątym Rozdziale

ROZDZIAŁ X.

Przygotowanie do doskonałego od prawowania Officium y służby Bo zey, y ktorym duchem mowic mo dlitwy Ciche ktore poprzedzaią

ze wszytkiego tego co się w przeszłych rozdzia łach mowiło praktiki iusz samey nauczymy doskonale się modlic Godziny Koscielne. za

ło

łożywszy wprzod on fundament Ekklesiasti
kow. Przed Modlitwą przygotuy duszę twoię
y niebądz, iako człowiek, ktory kusi Boga
głupie rozumieiąc, ysz Się bez przygotowania
będzieszs dobrze Modlic. albo że cię wysłucha
ią, iako kolwiek Się modlic będziesz. Bo ie
Sli chcesz Miec dobrą ustną modlitwę trzeba
azeby wnętrzna poprzedziła. A ta zależy na
gruntowney Mocney pamięci O przytomnosci
Boga W Troycy iedynego z ktorym masz mo
wic. y głębokim rozmyslaniu taiemnic Boskich
ku temu ie obracaiąc aby się Serce rospaliło
miłoscią Bozą y affekty swiętych Cnot wszytkich
Bo z tey skupioney modlitwy to poydzie, ysz
pod czas psalmow, barzo łatwo y snadno bę
dę miała intencią attencią, y nabozenstwo
ktorego pragnę, y zachowąm Ceremonie kto
re zalecaią. Bo iezeli przez Cały dzien ro
spuszczę Się na zabawy, ani O Bogu, ani O sobie
nieczuiąc, y zwłocze w się wnisc y wzniecic ten
ogien asz do tego Czasu, kiedy diurnał wziąc
w rękę niedziw że w ten Czas oschła y tak
zimna się znaydę, że zadnego pozytku z mo
dły nieodniosę, Niedarmo chciał Bog aby

wstarym zakonie kapłani nieodkładali ognia
żywie y niecic nowego, kiedy go trzeba było
do turibularza, albo offiar palenia, ale na
kazował aby zawsze na ołtarzu gorzał za
pokładaniem drew Codzień od kapłana a
stamtąd ognistych żarzystych wągli potrzebnych
nagarnywał aby na nich palił toie zapokoio
nych ktoreykolwiek chciał godziny Tak za
konnicy, ieśli chcą wyśmienicie swym obowią
skom dosyć uczynic maią te trzy rzeczy zachowac

I Naprzod aby na ołtarzu serca ich zawsze go
rzał ogien Miłosci Bożey iak naydoskonaley -
wtym żywocie może gorzec iako ten ktory barzo
łaknie y pragnie, zawsze myśli y pożąda czymby
się nakarmił, y ranny Myśli zawsze y czuie swo
ię bolesc iako dusza ona ktora mowiła miło
scią mdleię, y iac spię ale serce me czuię bo
chociasz spię myślę o Panu y Oblubięncu ktore
go miłuię y wszytek czas trawię wzdychaiąc
do iego przytomnosci, y strzały Modlitw zgdz
y swiętych myśli ku niemu strzelaiąc -

2 Lecz yżs wtym żywocie wiele zawad bywa
ktore wątlą ten ogien, barso potrzebno aby
go kapłan żywił podkładaiąc drewka rano

co

co dzień: to iest godzinę na rozmyslanie od kładaiąc, ktoreby podniecały miłosc Bozą y insze Cnoty zwłascza ysz on pragnie aby: nigdy niegasł ten ogień ktory przyszedł ro spuscsac na ziemię. A zeby się niewymawiał kto ysz drewo Niema łatwo ich lasem zwła scza w tym klasztorze znaydzie rozmaitych pisanych y drukowanych Meditacyi dla wsze lakich starych, młodych, Nowiciuszek y prze łozonych, z ktorych mogą Wwieczor cząstkę czy tac iaką, iakoby drewka y szczepki gotuiąc ktore by gorzały poranu. Lecz obierac trzeba do rze czy materią służącą ku koncowi ktory zamierzy li sobie. Bo choc iest ieden duch miłosci Bozey rozmaite iednak skutki przywodzi, y raz Sna dniey się zaymie płomień skruchy y zalu za grzechy, drugi raz chwały y dzięki za dobrodziey stwa Boze. A Trzecia Co zakonnym zalezy aby przy słuzbie Bozey, brali z ognia, ktory gore w sercu ile potrzeba do tych Offiar do skonale oddawania, nie biorąc Ognia Cudzego to iest Swieckiego ziemskiego affektu nie przymieszuiąc zadnego lecz intencią y atten cią duchowną y nabozenstwo zakonne —

Suma

Suma I

To powszechne przygotowanie załozywszy wiedziec tesz yz godziny Koscielne y wszytkie ich członki, Są iako krzemienie ognia Bozego ktorych gdy Się Ogniwem rozmyslania tkniesz skry affektow dobrych Wysypą do serca. ktore będzieli tak sposobne iako zagiew zaraz gien powezmie, y znienagła powstanie płomien. Pottym yz ludzie barzo Się delektuią rozmaitoscią zeby cKliwosci usli postanowił kosciol Modlitwe, ktorey tesz tego trzeba złatią rozmaitoscią Psalmow Himnow Piesni Lekcyi, Antyfon Wierszow Responsoryi. ktore wszytkie tak Są ducha pełne, yz kto go umie Czerpac, nie trzeba Mu Czego innego szukac aby Się modlił zwielką doskonałoscią Ale nadewszytko renowowac odnawiac wzbudzac wsobie pamięc obecnosci Boskiey y intencią prostowac ku chwale iego, y przed oczy kłasc potrzeby, y persony za ktore chce godziny one Ofiarowac. A iesli chce osobliwiey iescze intencią swą zaostrzyc moze kazdą z siedmi godzin ofiarowac prosząc o siedm

da

darow Ducha Swiętego albo O wybawienie z Sie
dmi grzechow Smiertelnych albo O Siedm Cnot
przedniey szych albo O Smioro Błogosławienst. A
yz ofiary y modły nasze Małey wagi Są, dobrze
ich ofiarowac z modły Zbawicielowymi ktore czy
nił na ziemi, gdysz wiemy yz Psalmy y Himny
ofiarował z ktoremi gdy złączymy nasze będą miłs
sze y wdzięczniey sze. mowiąc z Swiętą gertrudą
Panie Jezu Chryste wiedności Onego Nabozenstwa
ktoremes chwalił y Chwałę offiarował Bogu oycu
na ziemi, tęc offiaruię godzinki. Niewadzi
nad to Siedm godzin offiarowac na pamiątkę Mę
ki Panski bo te znaczą taiemnice te godziny, y kru
ciuchno Są zebrane w małym Officium o Swiętym
krzyzu ktore dobrzeby po kazdey godzinie odmawiac
kozdą z osobna Godzinkę aby się iedną modlitwą dru
ga przygotowała do drugiey modlitwy. Y ta iest przy
czyna przecz kosciół postanowił, aby Cicho przed go
dzinami koscielnymi wprzod było Pater noster =
quies in Cœlis aby się tak stawiła przed Oczy Oy
ca niebieskiego w wielkiey Chwale Siedzącego wnie
bie y Serce twe podnosiła na patrzenie iego iako
on patrzy Co ty czynisz y iako się Modlisz, y od[illegible]a
ła Serce twe od ziemię a podnosiła, y posadzała
ie wsamych niebiesiech y utopiła z miłoscią się

y usno

y ufnoscią Synowską modląc y niezapominaiąc czei gdy wspomnisz że iest wniebiesiech, iako Stworzyciel Pan y krol nieskonczoney chwały y maiestatu W siedmi potym prozbach Siedm nauk kładą do modlitwy dobrey dla ktorey ona ma bydz pierwszy aby się Swięciło imię Boże y wielbione było od ludzi, a mianowicie od Ciebie gdy się modlisz przełosz skruchę wsobie za grzychy wzbudz nim się modlisz żebys się modliła Swiątobliwie. Wtory koniec iest aby do nas przyszło krolestwo Boże za modlitwą: tak żebyc modlitwa niebo otworzyła y sprawiła, żeby stamtąd nacię stąpiło krolestwo ono ktore zowie Apostoł Sprawiedliwoscią y pokoiem y weselem wduchu Swiętym y nielada to animusz iest ktory Smie prosic O krulestwo tak wysokie iakie iest krolestwo Boże. Trzeci koniec iest abysmy wolą Bożą tak na ziemi Czynili iako to bywa wniebie: modląc się ztym duchem y gorącym ktorym Swięci wniebie gdy oco Boga proszą A isz tu niemowisz ucżynię wolą twoię ale stan się wola twoia nie tylo masz prosic abys ty czynił wolą Bożą iako ią wprzykazaniu y radach zostawił, lecz aby się stało upodobanię iego ktorą kolwiek drogą wykonac ie żechce wtobie abys naniey przestała wdolegliwosciach wchorobach wprzesladowaniach twoych ktorec posle bo wola

iest

iest iego abys ie przyięła: Czwarty koniec iest
abyc dał chleba powszedniego, to iest posilenie
dusze twey, ktorego uzycza na modlitwie y kto
rego zyczysz sobie przy tey modle dostac y do
stąpic. Piąty koniec iest, abyc długi y grzechy
odpuscił, y zebysmy za nie uczynili dosyc. ktore
mi słowy upomina nas azebysmy się brzydzili
nimi, Siodmy y ostatni koniec iest aby nas Bog
zachował od upadku wpokusy, y wszystko złe
duszne y cielesne. na wszytkie te konce mogą się
offiarowac godziny koscielne

Suma II

Z tego mogę sobie troiakie przygotowanie
krotkie do kazdey godziny spisac: raz iedno
drugi raz drugie czyniąc dla ustrzezenia się
teskliwosci. Pierwszy sposob prosząc od Boga
osobliwey pomocy do modlenia sie oney godziny
tak iako on chce, dla iego chwały. do czego po
mocna modlitwa ona koscielna. Łaska twoia
panie niech mię uprzydzi: y pomnie zamknie
a tey modlitwy niech pilną bydz naucży: Przez
chrysta pana naszego. Albo ta: Otworz pa
nie usta moie na błogosławienie imienia twe
go swiętego. Ocżysc tesz serce moie od wszy
tkich proznych przeciwnych mysli Oswiec
rozum chęc zapal abym godnie pilnie y

na

nabożnie godziny te odprawiła y odprawowac mogła Amen. Trzecią raz kładą w officium małym Panny Maryi. Prosimy cie Panie Boże nasz abys sprawy nasze Boskim twym nadchnie niem uprzedził y Ratunkiem do fortunnego kon ca przyprowadzic raczył aby wszelka nasza modlitwa y sprawa od ciebie zawzdy począ tek brała y przez cię po zaczęciu dokonczenie miała przez chrystusa pana naszego Amen Kozda z tych kollekt służy, ale patrzac aby tym sensem wnętrznym Mowiona była ktory sto na znaczą. Wtory sposob iest offiaruiąc

2 Bogu Godzinę ktora przypada do mowienia z tą czyniszy ią zchwałami ktore zbawiciel odprawo wał na ziemi, y z tymi, ktore Swięci Spiewaią wniebie. Przyimi Swięty Oycze tę offiarę chwa ły, ktorąc ofiarowac myslę na chwałę imienia twe go Swiętego, y na moy pozytek y wszytkiego Ko sciola twego Swiętego Amen. Albo tę Przyi mi Troyco Swięta modły ktorec ofiarowac pra gnę dla wielkiey chwały twoiey, y dla pamiątki męki y zmartwychwstania Pana naszego Jezusa chrystusa, y na cześc Błogosławioney matki iego przeczystey y wszytkich Swiętych aby im szło na Cześc a mnie na zbawienie. Przez chry stusa pana naszego Amen

Trzeci pożytek abo sposob iest przez postrzały do trzech person Troyce Przenaświętszy krociuchne raz do wiecznego Oyca drugi raz do Syna Trzeci raz do Ducha S. na ten ksztalt. Oycze niebieski Boze day mi Modlić się wtę godzinę iakoć się podoba y mnie pożyteczno na więtszą chwałę twoię. Synie odkupicielu Swiata Boze daymi tę godzinę odprawić zwołaniem mocnym y łzami iakoś ty się modlił. Duchu Swięty Boze day mi się Modlić ze wzdychaniem niewypowiedzianym, iako się wstawiasz za Swiętymi. Jnnę także affekty czynić się mogą przez drugą chwałę iako kiedy się kto posadzi przed oblicznością Bozą, Miedzi dworzanami niebieskimi y rzecze Co oni Mowili. Godzien ieszteś panie Boze nasz wziąć chwałę, y Cześć y honor y Błogosławienstwo na wieki wiekow Amen. Może niegdy miedzy sprawiedliwych kupą się postawić mowiąc S. Dawidem. Wielbicie Pana ze mną y wywyższaymy imię iego iednostaynie. Na tenże koniec przed godzinami mowią Ave maria pozdrawianie przeczystey panny dla trzech koncow. Pirwszy. Na pokazanie Miłości, Czci y poważenia, ktore niamy kuniey iako Rodzicielce zbawiciela naszego, y naszey uniego posrednicżki. Wtory iest aby nas swą przyczyną wtym

spomo

wspomogła co się pokazuie zonego słowa NUNC Teraz wninieysze Spiewanie. Bo iż ona rozumie y słucha naszych modlitw wszytkich snadno dac po mocy może takiey, azeby one były mowione tym Duchem, ktorym pragniemy, y ktorym ~~[illegible]~~ mowic mamy to słowko NUNC. Trzeci iest azeby taż panna Uczestniczką była chwał naszych ktora ich po tysiąc kroc godna. Y dla tego iako ią pozdrawiamy na początku Godzin, tak na koncu przydaiemy Antifonowę o niey aby była początkiem y koncem modlitw naszych, ta naiasnieysza krolowa Na koniec na początku Jutrznie y przed Pryma y w Complete Credo Mowimy abysmy Oswiadczali wiarę nie tylo ięzykiem. Lecz daleko Więcey Duchem Y tym Sposobem Sprawiedliwy z wiary żywie. przez nię się modli y czyni Y tymże Credem iako Tarczą iaką bronimy się przeciwko wszytkim pokusom nieprzyiacielskim

ROZDZIAŁ XI

Ktorym duchem mowic się maią Psalmy, y inne Częstki w służbie Bożey

Dziwna iest służby Bożey Harmonia y melodia we wszytkich Siedmiu godzinach koscielnych

nych: ktorych początek pospolicie bywa od onego wierszza. Deus in adiutorium, Boze na pomoc mą przyspiesz, Panie pokwap się na pomoc moię wkto rym imieniem kosciola prosim O pomoc Osobliwą Boską do oney modlitwy a tak aby się skwapit Bog z pomocą swoią bez ktorego nic niemozem. Y prze to ten Wiersz Często powtarzali starszy, mowi Cassian przeto iz iest Oswiadczenie iawne słabosci ludzkiey, potrzeby y dependencyi od Boga. y wy znanie iakies Chwalebne y uroczyste wszechmocno sci iego: Pono zwyczay ten poszedł od moyze sza ktory ilekroc Arkę podnaszano mowił po wstąn panie, a niechay się rosproszą nieprzyiaciele twoi: niechay Ucieką, ktorzy cię nienawidzą, od oblicza twego. Tymze sposobem, ilekroc ducha po dnosimy na mowienie nowey Godziny, pomocy zą damy aby nam ią dał, przeciwko nieprzyiaciołom usiłuiącym przeszkodzic nabozenstwo nasze y atten cią wnich Oraz tesz Wiersz ten mowiąc za gnamy się krzyzem s. pokazuiąc ysz się tey po mocy spodziewamy mocą ukrzyzowanego ktore go krzizs za zbroię nam stanie przeciwko nieprzy iaciołom na modlitwie nas kuszącym. Nadto a bysmy zwabili Pana na tę pomoc, przydaiemy drugi wiersz takze barzo sławny: Gloria

Patry

Patry et filio et Spiritui S: ktorym wyznawą my y uwielbiamy Troyce Przenaswiętszą od ktorey wszytko dobro nasze pochodzi, y że wszytkie sprawy do Boga należyte maią sie poczynać od wzywania Troyce Przenaswiętszy. Mowiąc tesz ten wiersz skłaniąmy głowę na znak pokory Czci y pokłonu podłosc swoię widząc y ziemie z ktoreyesmy ucży nieni pośli, poczytaiąc się za proch przed tak wiel kim maiestatem. A iż to iest nieladą akt wielbić Troycę naswiętszą Często tesz Czynimy po każdym Psalmie Gloria powtarzaiąc, bo wszędy y zawsze chwały iey szukac we wszytkim. A iż miło Pa nu Bogu że go z Serdeczną radością chwalimy y uwielbiąmy. przydaięm na koncu. Alleluia co zna czy chwalcie Boga z weselęm. A chociasz przed wielkąnocą Czasu żałobnego opuszcza się to słowo nieopuszcza się iednak chwała Boża, Lecz miasto Al leluia. Mowią Laus tibi Domine Rex et Wiedziec iednak iż acz ten Wiersz pospolity iest na począ tku wszytkim godzinom. Jutrznią iednak poczy nąmy od innego. Panie wargi Moie otworzysz a usta Moie wystawiać będą chwałę twoię, ktorym wyznawąmy, isz chwała Boża y modlitwa dar iest iego, iż on otworzy usta nasze do modlenia się ia ko potrzeba. Dla tego albowiem onim Mowią isz

mądrość

Mądrość Otwiera usta niemych, y niemowlęce ięzy-
ki rozwięzuie. y wuściech dziecinnych doskonałą czyni
chwałę a znaczymy palcem miękkim na ten czas usta
ze przez krzyż Chrystusow daią nam dar modlitwy
Potym następuie Jnwitatorium. ktorym się zo-
populnie pobudzamy do Wychwalania Pana y Bo-
ga naszego. Venite exultemus. Podzmy rozraduy
my się wPanu. Jw ten Czas y Anyołow wzywać ma-
my, azeby znami Boga chwalili y złączac chwały na-
sze zich chwałami aby milsze iemu były y snadniey-
szy przystęp miały. Amożemy na iutrznię wzywać
dziewięci chorow Anyelskich. Na pryme Patryar-
chow y prorokow. Na Tercię Apostołow Ewangeli-
stow y ucniow Pańskich: Na Sexte Męczenni-
kow: Na None Biskupow wyznawcow y Doktorow
Na Nieszpor kapłanow Lewitow Mnichow y pustel-
nikow Na komplete panien y wdow, Pannę prze-
czystą przed wszytkimi Miamuiąc. Ajz wJnwita-
torium bywa podczas wzmianka niektorych Świę-
tych bo mowim Regem Apostolorum, Regem mar-
tyrum zi tych osobliwie wzywać zależy myśląc
iż nas otoczyli zewsząd wszytkich: iako Saul kto-
ry między Proroki wstąpiwszy począł y on Proro-
kować znimi. A nakoniec ma każdy siły swe
inwitować do aktow ich aby wszytkie oraz y o wiel-

kim

kim pokoiu Boga chwality: na ten kształt iako Swięty ieden mnich na początku modlitwy do swych Mysli mawiał. Podciesz mysli, rozraduymy się w Panie, podcie a upadniemy przed Bogiem: płaczmy przed panem, ktory uczynił nas, boc on iest Pan y Bog nasz a my lud iego y owieczki paszy iego jakoby im rzekł: wy Mysli moie iestescie lud Bozy y trzoda iego, podciesz te wszytkie oraz a porzućcie się przed nim płacząc za grzechy wasze, a prosząc aby was napasł teraz pastwiskiem Sensow y affektow swoich znamienitych — — —

Po invitatorium Następuie Himn ktory, a drugi po Laudes Bo w niektorych godzinach kładą Himny na początku, ktore złozyli Swięci Doktorowie a Kosciol ie przyiął, iako zgodne z pismem S. y pospolicie maią w sobie Historią o stworzeniu Swiata rozdzieloną na dni siedm przez tydzień, albo Historią Swiąt ktore się obchodzą, chwaląc Boga dla dobrodzieystw w te dni nam nadanych. Y tym ie duchem mowic, azeby zadne dobrodzieystwo bądz małe bądz wielkie bez własney chwały opuszczone niebyło.

Suma 1

Ale podzmy do Psalmow ktore są przednia Częsc

offi

Officium Kościelnego y naylepsze pułmiski, ktore kładą na tey Uczcie duchowney, ktore Krol Dawid złożył (y przeto go Psalmistą zowią) aby nimi Boga kapłani chwalili ktorych zacności nigdy się wychwalić Swięci Oycowie niemogą. y S Dionizy zowie ie istoką chwały Bozy y przetoż Msza swięta ktora wszytkie Taiemnice Swiętoscią przechodzi poczyna się od Psalmow y kaznodzieia wielki. S. Jan złotousty dziwuie się dziwnemu y wielkiemu nabozenstwu krzescian ku tey Kiedze Dawidowey nad inne wszytkie starego Testamentu. bo zawsze wkościech maią Psalmy we dnie Wnocy, rano wpołudnie W wieczor y wswięta wesołe y wsmutne pogrzeby, zawsze pirwszy posredni y ostatni Dawid. A to niedziw Abowiem wpsalmiech iasnie ią wszytkie affekty goracey Modlitwy, y wszelkie prosby, tak za grzeszne iako Sprawiedliwe, poczynaiącym, postępuiącym, y doskonałym. Chwały Boze przedziwne dzięki za wszelakie iego dobrodzieystwa płomyki Miłosci pałaiącey, zachwycenia, y ziednoczenia z Bogiem: płakania tesz na Mizerie grzechy y krewkosci nasze: gorące supplikacie o poratowanie Boskie skruchy za wystepki nasze. Są tesz wnich wysokie nader rady ku doskonałosci Są na

pomi

pominania uprzeyme do niey. Nakoniec iedna Xięga Psalmow wszytko to zawiera co iest w pismie S. iest by Spiżarnia naładowana wszelkich Obrokow dla dusz naszych co do potrzeby y smaku ich słuzy. Przeco S. Ambrozy ktoby się niewstydził bez psalmow dzien skonczyc albo napocząc. Nie chwaląc stworzyciela tak iako go ptaszkowie chwalą Na zazycie tego skarbu potrzeba (iako Kassian mowi) tym duchem Psalmy mowic ktorym złozone są: y tak ie do siebie akomodowac stosowac obracac iako bym ia ie złozył. albo ie Psalmista na to samo uczynił tak iz sentencie ich nie tylo na ten czas w Proroku się spełniły ale się pełnią we mnie co dzien wzbudzaiąc w duchu swoim tesz affekty ktorych doznawał Dawid w sobie albo powieda iz były w drugiech. Weselic się kedy masz kiedy się Psalmista weseli, bac się kiedy się boi spodziewac kiedy się spodziewa, chwalic Boga kiedy on chwali, płakac kiedy płacze, za swe albo za cudze grzechy: y żądac czego pragniesz, tak iako on takowych rzeczy żąda y prosi. Miłowac masz nieprzyiacioły, kiedy on ie miłuie, modlic się za nie kiedy się on modli żarliwosc czuc o chwałę Bozą kiedy on czuie: y tą się żarliwoscią trawię. ktorą się on trawi: pokorzyc się masz kiedy się on

upoka

upokarza, ducha wniebo podnosic, kiedy on podno
si swago delektowac się slicznoscią Messiasza
y Kosciola oblubienice iego kiedy się on delektu
ie y weseli, dziękowac za dobrodzieystwa Boze kie
dy on dzięki czyni. Y kiedy On dziwy rozpowiada
o stworzeniu swiata: albo O wyprowadzeniu Ludu
z Eyptu dziwowac się y ty masz y wielbic Boga
zadumiewac, iako on zadumiewa. y kiedy powieda
karania upornych, a nagrody posłusznych, y ty
drzec masz, kiedy on drzy, y radowac gdy się on
raduie. przechodzic się tesz po pałacu niebieskim
iako się on przechodzi y zyczyc sobie pomieszkania
wnim iako on zyczy naostatek kiedy on iako mistrz
uczy y upomina, y strofuie y prostuie sprawiedliwe
go człowieka, mysl ze zsobą mowi, y tym affektem
odpowieday ktorego wyciąga nauka nauczyciela tak
swiętego y przeto Mowi S. Augustyn. Psalm uspoko
ienie dusz iest Namiętnosci y fale mysli iey usmie
rzaiący, gniew Martwiący, zbytek odganiaiący,
przyiasn zgromadzaiący, niezgodnych zgadzaiący,
nieprzyiacioły iednaiący. Psalm czarty wygania
Anyoły zwabia, tarczą iest na strachy nocne po
koy po pracach dziennych, dziatkom ochrona mło
dym ozdoba, pociecha starym białymgłowom
przystoyny stroy zć wszytkiego Kosciola głos

iedyn

iaden, ktory uroczystosc zdobi, Smutek ktory dla Boga iest mięktszy: Psalm y zkamiennego Serca Łzy wyciska. A czego się nienauczysz w Psalmiech? za Cnoty wstydu rostropnosci, Cierpliwosci y Co kolwiek dobrego iest nic pochodzi znich. wiadomosc o Bogu O chrystusie przyszłym. O zmartwychwstaniu o taiemnicach innych. wszytko to tam iako wielkim skarbcu zebrano y Schowano: To wszytko Augustyn. S. Lecz wiedziec iz podczas ieden Psalm te wszytkę rozmaitosc ma iz nieci rozliczne affekty. Podczas tesz iedna Historia będzie Co wcałym Psalmie, albo ieden affekt a na ten Czas snadniey ducha stosowac z tym Co się mowi iako gdy mowisz Psalm miserere mei Deus albo ktory z pokutnych wzdziac masz ducha skruchy y załosci za twe grzechy abyc iey wiersze dodały ktore wszytkie są o tey materyi. Takze kiedy Mowisz Laudate affekt chwały albo wdzięcznosci powezmiesz. Tym się bowiem Sposobem pełni Co rzekł Dawid: Spiewaycie mądrze. Pomoze tez do tego na początku Psalmu prosic o Swiatłosc y affekt smak y sapor duchowny ktory miał Dawid gdy go składał, y żądzą otrzymania, Co on poczuwał. Na koncu Psalmu duchem wdzięcznym mowic Glorya Patri y nieco stangc na Antyfonie ktora zawsze iest Conaylepszy kąsek

zPsal

z Psalmu, albo z Historyi iakiey, albo Sentencia iaka o chwale Bozey aby uczyniwszy zawieszenie iakie Między Psalmem a Psalmem nowy się duch wyczerpnął, na poczęcie drugiego A kiedy czu iesz nawałnosc od mysli dobra rada odnawiać attencią, na idący Psalm ktory odprawiwszy zno wu ią ponowić na drugi iakoby ten ieden tylo mo wić przychodziło. Rozbierać iednak ducha Kosciel nego wpowtarzaniu Antifon y niektorych wier szow w Responsoriach, y owszem w Prymę trzykroć powtarza wiersz ieden Deus in adiutorium na pokazanie gorącosci Ducha y Serdeczney uprzey mosci y trwania wprozbach O lekarstwo na swe potrzeby, y chwaleniu Boga za dary iego niesmier ne. Ktoremu powtarzaniu nie przeciwi się Co mowi Eklesiastik Nie powtarzay Słowa na mo dlitwie twoiey bo Mowi O powtarzaniu idącym z iakiego skrypułu albo z nieufnosci iako by ię trzeba powtorzyć aby ią Bog zrozumiał. Nie rozumiec się iednak O powtorkach gorących kto rych pełne iest pismo S. Bo y zbowiciel nasz w wigilią Swey Smierci. Modlił się po trzy kroć iednoz mowiąc — — — —

Suma II

Lekcie

Lekcie ktore wnutrsnię kładą wyięte zpi
sma S. albo z zywotow SS ucżą nas pozytecżne
go cwiczenia ktore zowięmy Czytaniem Du
chownym ktore wpierszym kosciele było często
a gęste A przy słuzbie Bozey Cztery pozytki
przynosi. 1 Jeden iz dusza odpoczywa od modle
nia się Co iest pracowito zsiebie. Bo wmodlitwę
więtszey attencyi trzeba niz wczytanie, wktorey
Bog znami Mowi 2 Drugi iz sercu affektow na
boznych dodaie aby tak mogło postępowac wustney
modle 3 iz materyi dodaie do rozmyslania czwar
ta zeby cwiczenie tak pozytecżne nigdy nieusta
wało. Nadto pirwey nizeli Lekcie zaczną wno
zdym nokturnie wprzod Czynią modlitwę krotką
barzo nabozną do Chrystusa pana ktory iest
mistrz nad mistrzami. y to pokazuie iz słusznie
przed Czytaniem ma uprzedzac modlitwa. y tu
dziesz odezwolenia y błogosławienstwo proszą
y daią ie iedne wimię Oyca Drugą wimię Syna
Trzecią wimię Ducha S. abys wiedziała iz gdy
Księgę bierzesz do Czytania prosic Masz odozwole
nie Troycę Przenaswiętszy. to od iedney to od
drugiey persony choynego przezegnania prosząc a
bys zpozytkiem czytała y wyczerpnęła co dobre
go! Po ktorym Czytaniu drugą modlitewkę kon

Cząę

czą Tu autem Domine miserere Nobis bo mo
dlitwa początek y koniec bydz ma wysokiego
tego Cwiczenia A mowi się na koncu zeby poka
zano iz Co się Czyta pozytku nieda, iesli się
Bog nad nami niesmiłuie, y nasienia słowa swego
wsercach naszych nie zagrzebie. Przedzielaią tesz
Lekcie Responsoriami wktorych się chwały Bo
że, albo Co osobliwego zawiera, aby pokazano
isz Czytanie niema bydz długie, lecz przerywane
modlitwą, iako mowi S Bernat) tak abysmy
słuchali mowiącego do nas Boga gdy Czytamy
apotym my znim Mowili, kiedy się modlimy :
powtarzaiąc iego słowa raz y drugi aby głębiey
wsercach naszych Osiadły. z czego bywa iz
kozda Godzina kollektą iaką nabozną zakon
czona bywa, uprzeymych affektow pełna wkto
rych Oznamiąnile prosimy Cnoty iakie. azeby
Serca nasze istotnego nabozenstwa dostąpiło nie
wswych dufaiąc lecz wzasługach Koscielnych
y wzbawicielowych: iako znac po ich zamknieniu
Przez Pana naszego Jezusa Chrystusa. wszy
tkie nadto godziny krotką sentencią Deo gra
cias się dokonywaią, ktora się powtarza barzo
Często po Lekciach y Kapitułach, bo niemasz

zadnego

Zadnego słowa zacnieyszego słodszego y poży
teczniejszego iakie to iest, gdzie Miłosc pokora
wdzięcznosc na dzięki Bogu za wszytko co się do
brze powiodło w Chorze. bo coc iest dobrego od nie
go iest. Zwyczay tesz Ma krociuchną mo
dlitwę za umarłych przydawac. azeby kozdey
godziny uczęstnikami były dusze w Czyscu bę
dące y spiewaiący nigdy niezapominali, Cokol
wiek Modlic się za nie, y ze tesz będą potrzebo
wali, kiedy iako drudzy pomrą, aby się modło
no za nie. y że pono ostatnia Godzina to iest:
ktorą recituią, aby tudziesz examinowali, wy
szłali dobrze. Naostatek po wnętrzny
pogodzinach dziennych koniec się czyni iedną An
tyfoną y modlitwą O Naswiętszy Pannie. Salwe
albo Regina Celi, abo Alma podług Czasow mo
wiąc azeby pokazał kosciol niezmierne swoie
pragnienie, ktore Ma aby wszyscy pamiętali na
tę Hienią Onę Czcili y iako posredniczkę dorędo
wniczkę brali w swoich wszytkich potrzebach.
Bo pewna iest iż zadna nie iest Miłosierniejsza
ani Możniejsza, iako iest ona, na wszytko czego od
Boga, y od Syna iednorodzonego iego żądac możem
A na Okazanie affektu naszego kuniey, daie iey

wszych

wtych Antifonach sliczne Boskie tytuly zowge-
ią Zywotem, słodkością, nadzieią naszą, Matką
miłosierdzia, dla wielkiego podobienstwa, ktore
ma z Bogiem to nayslicznieysze y naydrozsze
stworzenie y że tęn sposob y takie tytuly zawsze
tę są u tych ktorzy się barzo Miłuią zopopolnie
A ieżeli iey prosimy aby nam Naydrozszego Sy
na swego Jezusa Błogosławionego po tym wy
gnaniu okazała y od nieprzyiaciela nas broni
ła: nie czynimy tego myśląc aby to należało do
niey lecz aby to u syna ziednała nam y uprosiła
a mowimy iakoby to ona czyniła. ażebyśmy wy
znali iż ona wiele uprosic może czego kol
wiek zechce. Y Koncilium Bazyleyskie u
pomina wszytkich ażeby do tey nadostoyniey
szey się udawali, ktora im wyzszey stoy tym
pokorniey po nas patrzy wszytkich do siebie
pragnąc pociągnąc, dla ktorych zbawiciela wzy
wocie swoym Nosiła — —

Po dokonczeniu Officium wiele należy
examinowac cokolwiek się działo. Uważaiąc
attencią abo distrakcią, nabozenstwo albo os
chłosc ducha, y inne rzeczy, ktore w modli
twę przypadły. a prosic Boga odpuszczenia

za

za popełnione winy y deffekta a dziękowac za to co się dobrze powiodło: poniewaszechmy to od niego mieli, a deffekty od Siebie. Y iest barzo chwalebny zwyczay zmowic po wszytkim Psalm ktory na oboi koniec: to iest na wychwale nie Pana Boga zem wykonała tę sprawę w ktorey on iest pochwalony, y na dosyc uczynienie za deffekty popełnione. A mianowicie dla iakiego odpustu, ktory Papieżowie pozwolili zakonnym aby ktorą modlitewką albo Psalmikiem do łożyli czego niedostało w officium byle nie dobrowolnie ani złym umysłem opuszczono było ktorey też łaski użyczyli Rożancom y medalom poszegnanym — — —

Skonczmy ten Traktat upomniawszy koscielne osoby ktore się tak znamienitymi y wysoce zacnymi zabawami bawią, dzeby podczas surowe Examen uczynili a obaczyli iesli iest iaki postępek. Myslac isz Aggeus Prorok do nich mowi: Położcie Serca wasze na drogi wasze: Sialiscie wiele a w[illegible]eliscie Mało, iedliscie a nienaiadliscie sie, piliscie a nienapiliscie sie okryliscie sie a nie zagrzaliscie sie, a kto zy ski zbierał kładł ie w dziurawy mieszek; To mowi Pan zastępow, Położscie Serca

wa

wasze na drogi wasze. 21 Bo Co dzien Mszy
Swiętey słuchac, y siedm godzin koscielnych
mowic iest z siebie zasiewek barzo Choyny y
karmia a napoy duchowny barzo zyzny, y hān
del abo iarmak iedęn duchowny, wktory wiel
kich nabywaią zyskow. Y byłaby rzecz barzo
załosna gdyby zniwo było barzo skąpe, y po
trawa y napoy bez pozytku, y zysk mały barzo
a szkoda nieoszacowana. Bo wtym tak prze
stronym hāndlu miec Mały zysk znak iest
szkody wielkiey. takze nie postępowac znak
iest ustąpięnia: przyłoszcież kedy serca swo
ie azebyscie dobrze odrogach y cwiczęniach
waszych pomyslily. A kiedy obaczycie ze wgm
siła niedostanie izeście Ubogie y głodne Ptacz
ciesz swych błędow pierwszych azacznicie zgo
rącoscią zywot nowy: tak wielkiey przyło
zywszy wswych posługach pilnosci, aby y za
siewek był taki iakie iest zniwo taki pokarm
y napoy, iakie iest posilenie. y zysk tak wiel
ki aby skarby zasług y Cnot zachowąne by
ły W worku Całego Serca y doczekała ta
moneta az do zywota wiecznego kędy będzie
zniwo zwielkim weselęm, y stoł zwatami az
do nasycenia, y zysk nieoszacowany, bez ła

kania

kania Się aby nie zaginął, a teraz na wieki.

Amen

WIELKI CZWARTEK

to iest

Wykład ceremoniy kosc ielnych tak w pacierzach ia ko y w mszy S. zamknionych

NAPRZOD

Czemu przes trzy dni kosciol załobnie obchodzi y opłakuie męką y smierc Krystu sową

I

Zebyś sam Krystus przes trzy dni y nocy był w grobie, pełniąc figure o Jonaszu w brzuchu wielorybowym; tylesz dni y nocy będącym. A S. Augustyn twierdzi ze czterdziesci godzin w grobie lezał zbawiciel,

to

to iest wpiątek cztery godziny wsobotę dwa dziescia y cztery, nocy zas niedzielny, dwanaściascia godzie.

2

Naznak tego że słońce przes trzy godziny wciemnosci sie obłokszy męki zbawicielowyi płakało.

3

Na pamiątkę tego ysz twoiakie stworzenie męki iego płakało: Pierwsze niebieskie to iest Aniołowie gorzko płakali, Isai 33. dru gie ziemskie Apostołowie uczniowie ynie wiasty święte: trzecie nieme, bo sie ziemia trzęsła: groby sie otwarzały umarłych ciała zmartwy wstały.

Powtore Jutrznie cienne

Znaczą naprzod smutek y bolesci kościo ła katolickiekie, ktore ponosi zmęki Pana

Ktory

Chrÿstusowey, Korutowe ze ciemnosci bardzo gesty okrÿlÿ bÿlÿ ziemie przes trzÿ godzinÿ, ktorÿch slonce sprawiedliwosci nakrzÿzu wisia to: Potrzecie ze grube ciemnosci opanowa tÿ bÿlÿ iego krzÿzowniki oktorÿch mowił do nich Wogroÿcu . ta iest godzina wasza ÿmoc ciemnosci .

Potrzecie
Pacierze albo godzinÿ

Ani poczatku ani konca nimaią bo sie poczÿnaią bes Deus in Adiutorium, ÿ koncza sie, bes perdominum nostrum, ÿ bes benedicamus : dla tego ÿsz naÿwÿszszÿ kaplan ktorÿ iest, Alpha ÿ omega to iest koncem ÿ poczatkiem, wÿdan był zÿdom nazelzÿwosci, od ktorego pomocÿ żądac niemÿslili zbawieniu swe mu —

Glorÿa Patri niemowią bo moc chwałÿ

Chrÿ

Chrystusowy zakryta była przez wszystek czas męki iego

Pozdrowienie niebywa, to iest, Dominus vobiscum, Pan zwami naznał obrzydzenia zdradliwego pocałowania Judaszowego ktorem Chrystusa wydał mowiąc: witay mistrzu.

Jutrznia Nocna, ktora prorocstwa znaczy, głosno sie spiewa, dla tego że prorocy y ynszy Oycowie swięci starego testamentu, głosno śmiele y bespiecznie wszystko, co kolwiek sie z chrystusem dziać miało opowiedali –

Dzienne zas godziny, ktore znaczą apostolskie opowiedanie, y nauczanie, cicho czytaią; albo mawiaią, bo podczas męki chrystusowey apostolowie zamilkli, albo potaiemnie nauczali –

Jutrznia sie poczyna, od psalmu Zelus domus tuae ·&c· to iest zawistna miłość

mię

mię domu twego gryzła, a urągania urąga iących tobie spadły namię, abowiem pałaią ca a nieugaszona miłosc zbawiciela naszego, chrystusa ciałką męke przyspawiła —

Inuitatoryum niemowimy, dla tego że sie kosciol brzydzi y potempia ono żydow skie przeciw chrystusowi używanie, zwoły wanie, y nawadzenie, kiedy sie zwoływali wgromade przeciw Panu y przeciw chrystosowi iego w Psal. 2. W. 2. Jeszcze dla tego że a postołowie ktorzy innych ludzi wzywali y gro madzili do Pana, na ten czas sie y sami byli porozbiegali

Hymn albo piesn chwalebna niebywa, że wtedy chrystus był bes chwały, y owszem ro bak a nieczłowiek, posmiewisko ludzkie, y wzgarda pospolstwa — psalm 21. W. 7.

Paciesz przed lekcyiami iako cicho sie mo

mowi tak sie y cicho konczy, dlatego ysz iest wyięty zewanieliiey, a opowiedanie ewanieli iey wtenczas przes rosproszenie apostolow usta lo było
Jeszcze dlatego ysz samze chrystus ktory nas tey modlitwy nauczył, y samze ią zlo żył, oddzieliwszy sie od apostolow cicho sie wogroycu modlił. —
Przed lekcyiami, nie mowią sie Iube do mne benedicere, Roskasz namiesnikowi blo goslawic, ani polekcyiach, tu autem domine, a ty Panie, miserere nobis zmiluy sie nad nami, bo odszedł był Pan, y pasterz dobry, ktory trzodzie swoiey błogoslawic y nadnią sie zmilowac miał. —
Koncza sie zas lekcyie Ierusalem Ierusa lem, nawroc sie dopana Boga twego, ysz przes pokute mamy do siebie Boga przywabic kto rego grzechami od siebie odganiamy. —

Nadto

Nadto, dwakroc sie mowi Jerusalem Jerusalem; ysz kosciol narzeka y placze nazatwardziałosc tak zydow iako desperuiących grzesznikow nasladuiąc wtym chrystusa. (Matth. 23. v: 37:) Jeruzalem, Jeruzalem, ktorey zabiiasz proroki y kamieniuiesz te ktorzy do ciebie są posłani.

Threny Jeremiaszowe, to iest lamenty narzekania, y płacze czytaią, ko iako on temi trenami Jozyaszowego krola zabitego: tak my chrystusa ukrzyżowanego, Krola naszego opłakuiemy.

Threnami zowią te lamenty odgory Threnatus nazwany, z ktorey dusz tam wnieczy męki cierpiących lamenty ywrzaski słychane bywały, do tego treni nazwane są od tria, to iest odliczby trzy iaki, dla tego ysz zawsze trzy wiersze y do pokazdy literze obiecadła zydowskiego, wszystko sie kładzie porzadkiem. —

W tych lamentach napokazanie wielkiego upowu, y affektowy ślepoty zydowskiey, kto

ktorzy rzeczy tak Jasnych y łatwych iako
bieradło, to iest opvzysciu, ozywocie, omęce
chrystusowy, zrozumiec y wierzyc niechcieli.
iako nanie okon upuv Bog narzeka, u Jere
miasza. N. 8. V. 7.
Kania na powietrzu poznała czas swoy, syno
garlica y bocian, u pałvuią czas przyscia
swego, a lud moy niepoznał, sądurv moich,
to iest spvarv, postempkorv, y zycia mego

Poczwarke

Pietnascie swiec przed ołtarzem
Czasu Jutrznie

Znaczą dwanascie apostołorv, a trzy Maryie.
Gaszą ie, bo wszyscy na on czas milczeli o
chwale bozy —
Nie razem ale iedne ^podrugi^ bo apostołowie nie
razem, ale iedni podrugim odbiegli Pana.
Nayrvyszsza swica nalichtarzu troie gra

gvanistym, znaczy chrystusa umiraiącego,
ktory iako słonce won dzien zagasło, y iako
wesele nasze wsmutek sie obrucilo, według
onego u Jeremiasza wthrenach Cap. 5. v. 16.
Vstało wesele serca naszego, odmienił sie
wżałobe taniec nasz, abowiem spadł wieniec
zgłowy naszey: biada nam zesmy zgrzeszy
li, dla tego stało sie smetne serce nasze,
dla tego zaćmiły sie oczy nasze
Tey swiece niegaszą, ale ią kryią podoł
tarz tam gdzie epistołe czytaią, ale ią po
ovacyi Judaszowy wynoszą, y wystawiaią ią,
naoswiecenie nas y kosciola, znaczy osm rze
czy
1 Wiare ktora won dzien wsamey N:
Pannie naiasnieyszą swiciła, apotym wszy
scy wierni przez nie nauczeni y oswieceni
byli — —

2: Chrystusa ktory choc sie zdal wedlug
ciala zagaszonym wedlug bostwa przecie
ktore przednimi bylo zataione swicil, zyl,
y zmartwychwstawszy wiasNosci sie okazowal
3: Przes pokazanie y wystawienie tego
swiatla zakrytego, ktore sie zdalo byc za
gaszone znaczy sie oswiecenie wiary w A
postolach, y winszych uczniach wsiktorych by
la prawie zagasla

4: Wiare poniedowiarstwie powszystkim s
wiecie

5 Znaczy ogien ducha Swiętego ktory wier
nych bozych gasnie przes grzechy. dla tego
ią kryią gdy spiewaią; Traditor autem:
to iest, azdroyca dal im znac mowiąc, kto
rego pocaluie tenci iest y mayciesz go.
Wystawiaią ią zas popsalmie, Miserere mei

Deus

Deus, y pomodlitwie odpuszczenia prosząci, że sie tamże ogien Ducha świętego zaymuie y oświca nas przes pokute

6: Tego światla ponowienie znaczy no wego testamentu zaczęcie

7 Jedne podrugiey świce zgaszaia naznak onego, że iako niezbozni robotnicy winnicey Panskiey, posłow Je.o to iest prowokow rwoznych czasiech dla opowiedania y naucza nia pozabiiali anaostatek y dziedzica: to iest Syna Bozego. ukrzyzowali: ktorego rozwolnie polozonego ta świca zakryta znaczy, azas znowu pokazana, iego zmartwychwstania obia snienie przypomina

8 Te świce kryia, nabenedictus ktora piesn zewanjeliiey iest wyięta, bo chrystus dlanauczania Ewanjeliey swoiey iest zabity.

PO PIATE

Capitulum sie niemowi

Naprzod ze glowa nasza chrystus barzo bolala, druga ze glowa koscielna Piotr swięty oslabiala, trzecia ze inni Apostolowie, ktorey tey glowy podpora byli wwo systhe poszli.

Niewz przecie mawiaią: naznali mnieyszych uczniow, zydom y farizeuszom nieznaiomych, takze y swiętych niewiast, ktore iako mu zazywota zdobr swoich sluzyly, tak y wonczas tak osobiscie byly.

Benedictus

Glosno spiewaią, I ze dusze wotchlaniach ziemnych będące od Anjolow stworow swoich oprwethim ich wybawieniu iwz iusz nastempuiącym kwzylliwie spiewali, ono spiesni Zacharyaszowey: Blogoslawiony Pan Bog y zvaelski, ze nawiedzil, yu

czynil

ÿ uczÿnił odkupienie ludowi swoiemu: abÿ oswicił tÿm ktorzÿ siedzą wciemnosci, ÿ wcie Niu smierci, ku wÿprostowaniu nug naszÿch nadroge pokoiu.
Z: Ze wszÿscÿ wierni będą sie weselic kie dÿ chrÿstus teras nakrzÿzu zabitÿ, zabiie Antÿchrista duchem ust swoich. Z. bo co przed tem mowiono Deutoronomÿr. 21: 2: 23 przeklętÿ Od Boga, ktorÿ wisi nadrzewie: to teras mowimÿ: blogoslawionÿ ktorÿ zanas cier pial wiszac nakrzÿzu, Blogoslawionÿ ktorÿ przÿszedl wÿmię panskie, Hosanna nawÿsoko sci.

TROPÿ

Albo Kÿrie eleÿson (to iest Panie z miluÿ sie) krzÿklirve spiewanie, znaczą z giełki, tulki, ÿ krzÿki, Chrÿstusa wogroÿcu imaiacÿch, ÿ zposmiewiskiem go adowiących: W

Wiersze zas, zakłoście, ktore kaplan przed oł tarzem śpiewa, znaczą smutek płacz ÿ bolesc Białÿch głow przÿgrobie siedzacÿch, miedzÿ ktoremi była marÿia Magdalena, Marÿa Ja kobowa, ÿ Marÿa Salome: wktorÿch osobie odpowiedaia domine miserere.

Kołatanie

Albo trzaskanie ÿ grzmot, ktore ma bÿdz asz nasamÿm koncu pomodlitwie znaczÿ I: one rotÿ, ÿ hałastrę Judaszowską, złÿ mi, zmieczami, ÿ rozmaitemi orężami Chrÿ stusa ÿ maiącemi. 2: znaczÿ Judaszow o krzÿk kiedÿ caluiąc Pana zawołał: tenci iest ÿ maÿciego. 3. znaczÿ ziemie trzęsienie 4. znaczÿ postrach ÿ poucie kanie apostołow ÿ ÿnnÿch wiernÿch odkoiazni zÿdow. 5: znaczÿ trÿumfÿ diabelskie zdespieracÿieÿ

smieręi

smierci Judaszowy ktory sie obiesiwszy im do
stal.

Msza swięta

Jedna sie tylko zwykla odprawowac, aby
naniey kaplani wszyscy komonikowali, za
przykladem swiętych apostolow, zwali chry
stusa Pana kommunikuiących.

Solemna y uroczysta ta msza S bywa

1. Naznali tego ze dzis chrystus postano
wil naswiętszy sakrament, Ciala y krwie
swieiey, sakrament nad sakramentami, Sa
krament milosierdzia

2. ze dzien dzisieyszy wszystek iest dzien
milosierdzia Bozego, bo siebie samego rzeczy
wiscie, y istotnie ostawil nam wsakramen
cie SS. bo stavemu testamentowi koniec,

ano

a nowemu początek dnia dzisieyszego uczy nil; bo dzis grzeszniki pokutuiące wzgrze szaią y uwczyscie do kosciola przypuszczaią, a to dla tych przyczyn grzesznikow rozgrzeszaią

Pierwsza

Isz twierdzi ruppertus libr. 6. (cap. 14) We czwartek Bog dwie rzeczy stworzył, iedne wysoko na powietrzu, to iest ptaki: druga nisko w wodzie to iest ryby: przez ktore sie rozumieią ludzie chciwi lakomi: nie czysci ZC wszelakich rozmaitych swiata tego roskoszach plywaiący: przez ptaki zas ludzie poku tuiący sie rozumieią ktorzy sie przez ducho wne zycie ku niebu wzbiiaią. tych tedy do kosciola przypuszczaią bo ie od grzesznikow oddzielaią kosciol niebieski im obiecuiąc

Druga

Ze nakoncu piątego wieku ktory czwartek iako piąty dzien od stwozenia swiata zna czy, Jan S. krzciciel pokutę oglaszać poczał, a chrystus grzechy gładzic.

Trzecia

Dla tego dzis grzesznicy pokutuiące wozgrzeszaią y do kosciola wozgrzeszone wprowadziaią, bo wten dzien chrystus był poimany y wiązany, ktore wiązanie znaczyło nasze wozwiązanie.

Glorya in excelsis

Piosnkę Anielską spiewaią (choc sie na iutrzni niemowiło Te Deum laudamus, bo sie tylko ma mowic, wemszy Gloria in excelsis, kiedy sie mowi Te Deum laudamus na iutrzni: dla tego ysz sie Anieli wesela zna wroceniа grzesznych.

Z: ysz wszyscy wierni wielkie maią

wesele zobecnego Boga W salwamencie SS:
litowy dzis postanowil . 3 . W sobote zas dla
tego ysz przes krzest swięty wiele sie dusz
kosciolowi y Bogu vodzi rodzien wielkosobotni
y ze Msza swieta bywa iakoby nocna kto
iusz zaczyna czas wielkonocny y chrystusowe
zmartwywstanie .

Credo .

Sie mowi, to sie wnim zamysla swiętych
obcowanie a Apostolowie y ynni wierni zso
ba spolkowali . 2 . wespol chrystusowy wie
czerzy zazywali . 3 : ze ciala chrystusowemu
ktowe bywali wierzyli . 4 . wszystkim nau
kom Jego ktore im wieczerniku dawal wia
re dawali .

Po Agnus Dei

Kaplan pokoiu niedaie to iest niemowi
Pax tecum Pokuy stoba

dla

dla tego ze iudasz zdradliwym pocalowaniem chrystusa wydal: y ze przes drugie dwa dni nastempuiące, niemowi sie Pax Domini sit semper uobiscum: to iest pokoy Panski niech bedzie zwami zawsza.

Po Komoniiey

Kaplan naswiętszą hostyią wkielichu na krzywa palą: ktora znaczy kamin grobowy: patyne potym napale kladzie, ktora znaczy pieczęc phariżayska, ktorą byli kamin zgrobem zapieczętowali: iako napisal Matheusz S. Cap. 27. obwarowali grob zapieczetowawszy kamien strażą.

Zpytasz aczemuz tak wychilo to sie poczy na pogrzeb chrystusow obchodzic to iest dzis aniecasz Iutro. Przyczyna taiest: isz horuiem Msza sobotnia, ktora sie onocy zmartwychw

stania

wstania chrystusowego odprawuie, uprzedzanie odrzeczy tusz ieszcze weczwartek uprzedza repre sentowanie pogrzebu y grobu chrystusowego

Msza swięta dzisieysza

Zamyka wsobie krotkie zebranie albo suma ryusz odkupienia naszego, Ewanieliiey bo wiem czytaią oumyciu nog Wepistole ociele y krwie chrystusowy. Wintroicie, okrzyżu. Wgradale o smierci woffercie ozmartwychwsta niu albo wszystko ewanielia duchownie wso bie zawarta, Chrystus bowiem zucznami wieczerzaiąc wstał od wieczerzy odzienie zło zył, towalnią sie przepasał, wody wmiedni ce nalał y nogi ich umył, tegosz umywania ych nauczył: apoumyciu znowu usiadł; A ze chrystus odwieczerzy wstał, znaczy ysz

złowa

słowa Oycowskiego na swiat przyszedł, że sie odzienie złożył, znaczy ysz wyniszczył: że sie kowalnią przepasał, znaczy ysz niewolni czą postac przyjął; że wody nalał w umiednice, znaczy krwie iego wylanie; że nogi umył, znaczy ysz grzechy odpuszcza; że sie kuwalnią ucierał, znaczy ysz wiara męki ieo nas oczyscia; że zas znowu szaty na sie bierze, znaczy ysz przez zmartwychwstanie swoie szate chwalebnego y uwielbionego ciała swe° przyoblogł: że szaty nasie wziąwszy usiadł, znaczy ysz przez przedziwne wniebowstąpienie swoie na prawicy oycowskiey usiadszy, z nim na wieki kroluie —

Bwale

Dzwony czemu milcza

Bo w te dni męki Panskiey wszystkie dzwony dzwonic przestały, ktore rozmaite były

I Chrystus miał dwanascie dzwonow to iest apostolow, zktorych ieden spadał sie ydoznaku zktukił to iest Judasz, zostało ich było Jede nascie miedzy ktoremi ieden był barzo mia szszy y głosny piotr S. ktory tak potezznie był zabrzmiał ysz asz nad Anielskie chory głos iego zaleciał: kiedy rzekł: Tys iest chrystus Syn Boga zywego, ten dzwon głos swoy stracił, bo sie chrystusa zaprzał trzy kroc, iakoby wetroie sie spadał. takze ynszy apostolowie, iako dzwony przeddem bedące: głosy swoie potracili: bo gdy im zbawiciel mowił oto sie iusz przybliza ten ktory mie wyda oni zasneli, anaostatek zosta wiwszy go poucieklali

Z: Dzwon był chrystus sam ktory zazywota swego nieprzestawał dzwonic, to iest

iest nauczac: tak ysz odspiwacowania ochwapiało
było gardło iego ten dzwon zawieszono nadzwon
nicy krzyżowy gdzie wdzięczny głos wypuscił
do uszu Oyca swego: Boze moy Boze moy cze
mus mię opuscił. W ręce twoie porucżam du
cha mego, u mattcheusza 26:
Jeszcze dzwonił ten dzwon dzwiękiem miłosci
synowskiey przeciw Matce swoiey N. Pannie,
Niewiasto oto syn twoy; Jan ewanielista, Je
szcze dzwonił bolesno douszu wszystkiego naro
du ludzkiego; wy wszyscy obaczcie a przypatrz
ciecie iesli iest bolesc iako iest bolesc moia,
pielnie dzwonił grzesznikom modląc sie za
nie, Oycze Odpusc im bo niewiedzą co czy
nią; Wesoło zabrzmiał umieraiącemu łotro
wi, Dzis będziesz zemną wraiu: miluchno
dzwonił wszystkim, skonczyłosie to iest zba

wienie

Zbawienie ludzkie tak potężnie, y tak długo dzwonił ten dzwon, ysz asz się wpieciowo spadał pięc ran podiąwszy naciele swoim, tamże zaras y dzwięk swoy skacił kiedy schyliwszy głowe ducha wypuscił

Trzeci dzwon, był Naswiętsza Panna Matka iego ktory dzwon tak był pięknie kiedys wdo męczku swym nazaret zadzwonił, ysz asz Syn Bozy doniey przyszedł gdy rzekła: Owo ia służebnica Boża: tak wesoło dzwonił ten dzwon wdomu zacharyaszowym, ysz asz Jan krzciciel na ten dzwięk, wyskoczył wzywocie Matki swoiey. Lecz dzis ten dzwon gwałto wnym żelazem bolesci, (co iiey był syme on obiecał ysz dusze twoie własną przeniki nie miecz uderzony, smutniey dzwonił nisz ona bogoboyna Ruth, Cap. 1 V 20. nie

zowcie

niezowcie mie nocmi to iest pielna, ale zowcie
mie mara, to iest gorzka, bo mie gorzkoscią na
pełnił barzo wszechmogący
Czwarty dzwon był wszystko stworzenie a
ten dzwon wydał był takiaki dzwięk, bo iży
własnosci bostwa chrystusowego ogłosił, pierw
wszą wszechmocnosc gdy niebiosa y ziemię po
ruszył do politowania nad męką swoią, Dru
gą mądrosc ze taki sposop odkupienia y zba
wienia ludzkiego, wszystkiey naturze przeciwny
wynalazł. Trzecią dobroc bo y wtedy kiedy na
gwaltowniey sie wody bolesci, urągania y zel
zywosci naniego sie wylewały, milosci dobro
ciey iego zalac niemogły, aberwiem zakrzyzo
wniki swoie sie modlił, grzesznych serca miek
czył gdy mowili prawdziwie ten człowiek
był sprawiedliwy y wszystka rzecza tych kto
rzy społnie byli przed tym widoku y widzieli

co sie dzialo wracaiąc sie bili wpierwsi swoie
y Longinowi, ktory boki iego włocznią otwo
rzył, dał uznanie ysz męczennikiem został

W Tablice czemu bywa kolatanie

Naprzod naznaki pokory chrystusowy, kto
ra naznakomiciey wte dni wyprawował, bo
sie był asz dosmierci asz do grobow asz do
cieklow upokorzył, ato dla naszego przykła
du aby sie tesz wnie zaprawowali

2: Tym cichem wdrewna kolataniem
milczenie wte dni kosciol Bozy nakazuie
zachowac

3: Znaczy załosne serca apostolskie kto
rzy strachem od zydow y wątpliwoscią złwo
ni chrystusa napełnieni byli bo mawia
li miedzy sobą mychmy sie spodziwali

ysz

ysz on miał odkupic y zgłada
4: Przes tablice drewnianą rozumi sie chry
stus ktory był iako drzewo nasadzone nad
scieckaniem wod ktore owoce swoie czasow
swoich wydawało y wydawa: przes młot zas
na tablicy zawieszony znaczy sie drzewo prze
stempstwa Rayskiego
5: W samo drzewo tych dni kołacą bo
sam tylko chrystus te prase kłoczy sam
tylko nauczał wisząc nadrzewie; sam tyl
ko kołatał do uszu Oyca swego zaswiatem
Oycze odpusc im
6: Dzis dzwony milczą tablice przecie nie
milczą: bo choc ci wielkie dzwony toiest a
postołowie iako miedz albo spiza, won dzien
ochwałe Bozy milczeli: iednakze małe znaki,
to iest niewiasty iakoby tablice drzewniane
niemilczały y owszem szły zanim kurzysz

nio

niosącym asz nakalwaryia.

7: Kołatanie tablic, znaczy wołanie krwi za chrystusowego który załuie sie y bole snie narzyka na złosc zydowska, a wyslawia niewinnosc chrystusowa.

8: Znaczy wołanie krwie chrystusowy, kto ra woła y zanami, y przeciwko nam, zanami bo zada miłosierdzia od Boga Oyca, ia ko apostoł swiadczy: przystąpiliscie mowi do Iezusa posrednika, y do pokropienia krwie iego lepiey mowiącey nizli ablowa. woła zas przeciwko nam gdy grzeszymy na Boga nie pomnimy, iego odkupu niewdzięcznymi bywamy iego cnot nienasladuiemy, oczym mowi przez Ioba: ziemio nieokrywai krwie moiey, y niech sie wniey nienayduie miey sce, gdzieby sie miało kryc wołanie moie kryie sie krew chrystusowa wpamieci naszey

naszey kiedy nanie zanas wylana, nie pamiętamy
kvyie sie wrozumie naszym, kiedy iego bolesci vo
smyslaiąc nie poymuiemy: kvyie sie woli naszey
kiedy aktami samymi niewyprawuiemy cnot iego
ktore on wewszystkim zywocie swoim ale osobli
wie czasu męki swoiey wyprawowal
9: To kolatanie, znaczy zgielk tumult y to
strachanie piekielne naprzyscie dusze zbostwem
chrystusowoym do niego, Anjolowie bowiem wo
lali: podniescie Xiazęta bramy wasze, podnie
scie bramy wieczne bo wnidzie krol chwaly: Sam
tesz Chrystus skruszyl drzwi miedziane y po
lamal zapory zelazne. Psalm. 106. V. 16.
swiete dusze mile dziekowaly potempieni bo
lesno lamentowali: Czarci strasznie wyli,
10: Tym smutnym wtablice kolataniem chce
kosciol wzbudzic wsercach naszych smutku zal,

y po

y politowanie nad męką zbawicielową, ktorą
za nas podjął dla tegoć wszystkich dzwięków
y melodyi wesołych zaniedbywa ale smutek czy
ni anie dzwoni ale kołace, nieleticyie czyta czy
ta ale lamentacyie, niespiewa wesoło, ale cicho
iakoby stęka y ieczy chwałę bożą odprawuiąc

Ołtarze obnażone

Zmowieniem psalmu domeli chrystusowy słu
zącym: Boże Boże moy weyrzy namię czemuś
mie opuscił. etc.

I. Ołtarz znaczy ciało chrystusowe zziemie cia
ła naszego wzięte. Co sam Bog przefigurował
wstarym ~~zakonie~~ Testamencie kiedy mowił przez
moyzesza do ludu swego: Uczyńcie mi mowi
Ołtarz zziemie, y ofiarowac nanim będziecie
cało palenia

Chrystus tedy będąc ołtarzem miał troiakie
odzienie abo szaty abo nakrycie. naprzod Ma
ta

materyjalne od naswiętszy Panny uwobione, z tych o
darty był iako osobie mowi podzielili sie szatami
moimi, a o suknią moie los miotali, w biczowaniu
y w ukrzyżowaniu
Drugą szatę miał szatę ciała swoiego, ciało
bowiem iest szata y okryciem dusze: z tey
szaty ogołocona była dzis dusza chrystusowa
bo ciało na krzyżu (iako szatę nieiaką) zosta
wiwszy do piekła wstąpiła
Trzecie miał szaty duchowne to iest aposto
łow ktorzy chrystusa odziwali, y okrywali ie
go zdobiąc y dusze iemu iegosz nauką po
zyskuiąc, iako sie s tym zezwolili: Panie wy
mie twoie smy prowokowali, w ymię twoie czar
tysmy wyganiali, w ymię twoie wieleśmy cudow
czynili. A te szaty mu był Bog obiecał
przes proroka, zywie ia ze tymi wszystki
mi iako ubiorem przybran będziesz, y oblo
zysz sie

zÿsz sie nimi, Z tych szat byl wdzien meki swoiey obnazony, iako samze do apostolow mowil oto przychodzi godzina, ÿ tewas przyszla abyscie sie kazdy rosrwa vosprevrzchneli, ÿ nietylko iako sie zalowal przes dawida, ci ktory przy nim byli, zdaleka staneli, ale tesz opusciwszygo pouciekali umateusza 26. D. 56.
Trzeciego dnia zas oltarze nakrywaia, na pamiatkę tego ze sie zas po zmartwÿwstaniu do niego apostolowie powracili,
Powtore to oltarzow obnazenie znaczÿ ÿsz sie christus zchwaly kostwa, ogolocil bo wszÿstkę swoie slicznosc utracil, ÿ iako opisuie prorok, niemial krasÿ ani pieknosci, niebylo na co poyrzyc wzgardzony ÿ na podleyszÿ zmezow masz bolesci, ÿ iakobÿ zaslonona twarz iego, ÿ wzgardzona, zkąd ani go miano zacz

czÿni

Czyni y ty ten oltarz Bogu to iest owcieleniu iego wierz, taiemnice iego rozmyslay, zc. y Ofiaruy calopalona ofiarę to iest mękę iego uwazaiąc usiluy nasladowaniem skutecznym ią wykonac

Potrzecie To obnazenie oltarzow znaczy za slonie przed swiątnicą napoly rozdarta, Luca 23, v. 45. ta kturey rozdarciem odkryla y okaza la sie pięknosc swiątnice co tesz y mędrzec pro rokowal, otworzylisie mowi łąki y ukazaly sie trawy zielone. chrystusowi to sluzylo bo on piękną łąką byl zazywota dawaiac zsiebie przyklad wszelakich cnot do wiecznosci prowadzących, ale pięknoscią byl przysmierci bo sie tam otwo rzyly trawy zielone to iest taiemnice przed tem staremu zakonowi zakryte, iako sakramen ta swięte meka zmartwychwstania wniebowstą pienie chrystusowo y Ducha S. zeslanie, y przez

nic

nie° grzechow odpuszczenie bo im to było zakryte
iako sami wyznawali : ktorz iest ten ktory ygrze
chy odpuszcza
Kiedy chrystus grzechy odpusciwszy paralizem
ruszonemu kazał wstac y isc dodomu swego ch
walili Boga ktory dał moc takową ludziom

Winem y wodą ołtarze myią czemu

I Ze chrystus ołtarz prawdziwy wsmierc
ci swoiey, krwią y wodą był omyty bo
krew y woda zboku iego wypłynęła dusze
nasze omyła y obmywa gdy ieden zżołni
erzow boku iego wlocznią otworzył natych miast
wyszła krew y woda upewnia nas wtym a
postoł hebraeoviom Cap. 9. V. 13. iezeli mowi
krew kozłow y ~~[illegible]~~ wołow y popioł ia
łowice pokropiony splugawione poswięca kuoczy
scieniu

oczyscieniu ciała iako daleko więcey krew chry
stusowa ktory samego siebie offiarował przes
ducha swiętego niepokalanym barankiem Bogu
oczyści sumnienie nasze od martwych uczyn
kow ku służeniu Bogu żywiącemu
2. Naznaki tego myią ołtarze winem ijwo
dą ysz chrystus nie Janowym ale swoim krztem
był okrzczony to iest zwody y ducha swiętego
3. Więcey tam na ołtarzu leią wina nisz wody:
bo przes wode rozumieią się ludzie iako Anioł
Janowi Ewangeliscie wyłożył chrystus tedy ruszy
stłuę krew wylał na pokazanie tego ysz krew
iego nieskończenie dostateczna była na odku
pienie więcey ludzi, ni co są albo co będą
zbawieni
4 Gałgankami albo ręcznikami ono wino y
de rościraiąc ołtarz skrobią y dwaszią naznaki
krwawy cierniowy ktorą krystus był ukoro
nowany, y naznaki rozg biczow y łancuchow

kto

łzowemi był łakomowany y nazwali innych bolesci y obleg łzowemi był napełniony

5. Woda ta łzowa obmywaiąc ołtarz znaczy łzy swięty marÿi magdaleny łzowemi obmywała nogi chrystusowe wino, znaczy iey masci dro gie łzowemi takze nogi iego namazała, gałas ki znaczą iey włosy

6: Skrobanie abo drapanie ołtarza tymi gałąskami, znaczy ono szemranie niełzowych apostołow przeciw Magdalenie: bo kiedy :co było przy wieczerzy ostatni, alabastr oleyku spikanardowego drogiego przyniosła, y stłukszy alabastr wylała na głowe̜go były niełzowzy co sie gniewali sami wsobie y mowili: na coz się sta ła ta utrata oluyku? A bowiem mogł sie ten oleyek przedac drozey nisz zatrzysta gro szy y rozdac ubogim y gniewali sie na nie

WIELKI PIĄTEK TO IEST CEREMONIEӰ

które sie tego dnia w kosciele swiętym katolickim odprawuie wyklad duchowny

Naprzod

Przes te trzy dni ma stac krucifix naok tawzu brunatnym velum nakryty przed kto rym zawsze przyklękac trzeba każdemu ile kroc mimo on przechodzącemu

1

Wielki piatek zgrecka zowiesie parasceve to iest przygotowanie narozmyslania męki Panskieӱ y naprzyyscie takich swiąt wielkonocnych które

to

to Zavarcie albo przygotowanie iescze swięty Pawel apostol postanowil oczym twirdzi swięty chry zostom

3

Wielki piatek nic ynszego niciest tylko Anniuersarz albo rocznica pogrzebu chrystusogo, naktory sie z Iozefem y znikodemem y zinnymi swiętemi niewiastami smierc iego oplakuiący mi zchodzimy

4

Mszy swięty sie miec niegodzi: dlategoc nima ani poczatku ani konca ani srodku to iest poswięcenia ciala bozego bo ten ktory iest wszech rzeczy poczatkiem y koncem chrystus samego siebie naoltarzu krzyza dzis ofiarowal

5

Ponomie sie poczynaia obrzadki bo dziewiąty godziny umarl chrystus ktorego pogrzeb iakoby odprawowac poczynamy. wycho

dza

dzą złrzyzem Czarnym Velum nakrytym do ol
tarza nakrytym maią być szesc swiec zagaszo
nych obrus litrym oltarz nakrywaią znaczy
przescieradło pogrzebowe

6

Poczynaią te ceremoniie zaras po prostu od
lekcyi bes tytułow, bo tytuł znaczy początek,
abo iakoby głowe lekcyiey: A dzis był kosciol
bes głowy gdy chrystusa zabito ktory nas
członki swe iakoby tytuł lekcyi zdobi

7

Czytaią zas dwie lekcyiey iedne iedne z pro
rokow druga z zakonu Moyzeszowego bo y
prorocy męke chrystusową opowiedali, y patry
archowie ią offiarami swemi rustawym zako
nie figurowali, Jako abraam gdy syna na
gorze, a Abel baranka offiarowali oczym
samże chrystus o sobie mowił iam widzenie

rozmno

wozmnozyl y wvelkach prorokow iestem przyypo
doban drwie lekcyi znaczą ysz ia za dwoiaki
narod cierpiał zazydowski y pogansky

8

Dominus vobiscum niemowią dzis przed
modlitwami bo kiedy naywiszy kaplan umarl
ustaią powinnosci ynszych kaplanow. Czesto
mowiąc teslowa, Flectamus genua przykle
kuią dla pomnozenia pokory wnas zprzy
kladu chrystusowego y pokory iego

9

Traktat pierwszy wzięty iest zhabakuka
proroka: Panie uslyszalem sluch twoy y z
lękłem sie: znaczy ze naukrzyzowanie Bo
ga wposrodku dwoiakiego ludu poznanego w
szystek sie swiat zdumiewa y zboiazni wzry
ssła sie ziemia zatrzesla

przyktym

Przytym sa cztery mierze lito znacza to, yiz Bog zaczlowieka zczterych zywiołow ziemie, ognia wody y powietrza złozonego cierpiał iednaiac go z Bogiem Oycem, dla tegoc nienanniebie nie naziemi ale napowietrzu iako posrednik nasz chciał byc zawieszon, miedzy Bogiem Oycem y miedzy nami aby oboie iednym uczynił Ephes; 2 V. 14

10.

Leticyia druga wspominaiac Figure o baran ku litery chrystusowa moze znaczyc wspomi na y to ze kosci iego nielamcie, spełniło sie y to wchrystusie według litery, bo onych dwoch łotrow znim zawieszonych, goleni połamano A by byli precey pomarli, ale Jezusowych yiz iusz był umarł, nielamano, pełni sie y du chownie do tych czas bo goleni iego to iest cnota anabarziey miłosc, pokora, ycierpliwosc tak mocne były yiz bynamniey nalamane

byc

byc niemogly co y sam osobie mowi dalem cia
lo moie biiącym y policzki moie szczypiącym:
twarzy moiey nieodwrocilem odlaiących y
pluiących namię, postawilom twarz moie iako
natwardszą skale, a wiem ze sie niezawstydy
dze, ieszcze przes goleni rozumieią sie iego
drogi ktore poswiecie czynił zbawienie ludz
kie sprawuiąc okrutnych prowoli, znizeli sie
pagorki swiata przed drogami wiecznosci iego:
to iest ludzie wysocy, krolowie Xiązeta, ucze
ni dla przykladu sprawy y nauki iego ktore
drogę do wiecznosci toruią, rozumy y glowy
swoie kniemu sklonili

11

Tralit rutowy z psalmu 139. wyrwi mie
Panie od człowieka zlego, według litery, zna
czy woyne dawidową z goliatem, według du
chownego wykladu mękę chrystusową ktoro
wey goliata piekielnego zwyciezył, mowi tam

tam wirszu .8. zasloniles glowe moie wdzien
woyny, abowiem kostwo iego nic nigdy niecier
piało ale ciału, żeby było tak wiele, y tak
cieszko cierpiało mocy dodawało
Tvaliky znaczą zal smutek płacz lamenty.
dlategoz sie niezwyczanie tes gvadalu poczy
naia, abowiem nad zwyczay tevas kosciol ko
leie y smuci sie ato dla dwu przyczyn. I.
dla grzechow naszem litovemesmy okazową meke
Pana przyprawili .2. dla roznaitych karania
naszych litove sobie grzechami zasługuiemy, ku
ktey okazyiey uwazay
Czemu ynszych swiętych meki y smierc ko
sciol wesoło obchodzi iako tych litovych smierc
droga iest woczach Panskich. a męke y smierc
chrystusową zmutkiem y zboleścią. Andyc by
to przystało daleko zwiętszą uroczystoscią y zwe
selem solemnizowac wdzien smierci iego: bo

smierc

smierc iego iest naydroszsza, bo smierc iego iest smiercią smierci, bo smierc iego iest nasz żywot y odkupienie, bo y swięty pawel mowi ze trzeba sie nam weseli wkrzyżu Pana naszego Jezusa chrystusa, wktorym iest zbawienie, żywot y smierc zmartwych wstanie nasze

Pierwsza przyczyna tego, ze ynszy swięci cierpieli sami dlasiebie aby byli przez meke swoię chwały niebieskiey dostąpili, y dlatego w ich meke y smierc wspamiętywanie weselimy sie ze do blogoslawienstwa wiecznego zaszli, chrystus zas nie zasie samego cierpial aby byl chwa ły dostąpil, bo ią miał zawsze zsobą: tak iako y przed wieki, ale dla zgladzenia grzechow naszych, iako Bog Ociec mowi onim: dla złosci ludu me go ubilemgo

Druga przyczyna ze samze zbawiciel dzis byl smutny naduszy: smętna iest mowil, du sza

moia moia asz do smierci, y bolesny na ciele masz bolesci

Trzecia, Naswiętsza Panna matka iego mieczem bolesci przebita serdecznie bolała. płakali gorzko Aniołowie pokoiowi, smucilisie apostołowie, płakali swięte niewiasty iemu służące asz ie sam ze chrystus cieszył, corki Ierozolimskie nie płaczcie nademną ale same nad sobą płaczcie: abowiem iesli sie to dzieie na zielonym drzewie acosz na suchym będzie

Czwarta przyczyna ze y nieme rzeczy dzis smutne były y płakały słonce kiedy sie zaćmiło, ziemia kiedy sie trzęsła opoki kiedy sie padały niegodna tedy aby człowiek nad te rzeczy twardszym miał być weseląc sie amęki Iezusowey nieopłakiwaiąc

IZ
PASSIA

S: Iana czytaią, naprzod ze on był obecny

przymece

mece y smierci Iezusowy y pod krzyzem stal, z
N. Panna Matka iego ato mial czescia, dla po
ciechy N. Panny czescia, zmialosci, y zodwagi
zdworwia swego przychrystusie umrzec czescia ze
byl znaiomy Biskupowi

Druga ze Ian swiety naostatku poinszych ewan
Ielistach pisal ewanJeliia dla tego ia, wostatni
dzien meki chrystusowey czytaia

Trzecia poniewas dzis nam przed oczy stawia
ia meke Panska, slusznie nam tesz przyrwodza
swiadectwo tego, ktory widzial y swiadectwo wy
dal a wiemy ze iest prawdziwe swiadectwo iego
samze chrystus onim tak rzekl

Czwarta ze wewanJeliiey swiete iana, Iasniey
niektore taiemnice sa obiasnione nisz winszych
iako naprzyklad onielamaniu goleni y zolnirzu
ktory Bok chrystusow wloczenia otworzyl y

na

y naszych miast wyplyneła krzew y woda

Sumistaią ma czytać nabogu epistoly niema przyklękać na one słowa Tradit spiritum, oddał ducha dlatego że ią czyta nienabogu ewanjeli iey.

Diakon zas maia spiwać nabogu ewanjeliiey, y sumista znimże pospołu y wszyscy inni przyklękać powinni, gdy przyidzie do tych słow oddał Ducha

Na gołym pulpicie ią czytaią abo spiewaia .I. że chrystus nagołym krzyżu wisiał. .2. na pamięć tego, że Jan swięty. ktorego sie ta ewanjelia czyta, ~~y dla kapłanem~~ pisze pojmanym, odzianym przescieradłem nagołe ciało, y poimaligo a on porzuciwszy przescieradło nagi uciekł od nich .3. że iako gdy sie założna kościelna na poły vozdarła wszystkie sie ozdoby onego kościoła pokazały: tak zobnażonego chrystusa y nakrzyżu wiszącego, wiele taiemnic, iako wcielenia

sacramentow swiętych. postanowienia, nauki

wiary, krzyża iego, y skrytosci pism otworzo

ne obiasnione, y do poięcia ludzkiego są ukaz

wione

W pasyiey wspominaią osukience chrystusowy

ze onych cztyrech katow ktorzygo nakrzysz zabi

li, niebyla rozdarta ale sie iednemu znich w

całosci swoiey zostaiąc, według losu dostała spra

wilto cudownie samze chrystus naupewnienie

wiernych swoich, ze iednosc kosciola wiary y na

uki iego, nigdy od pogan, heretykow, y odszcze

piencow niemoze bydz rozdarta y rozdzielona

Sam prawi chrystus prosil zacie pietrze aby

wiara twoia nieustała

Wspominaią y kalwaryią naktorey pan był

ukrzyzowan kalwaryia iest gora ktora sie zo

wie kalwaryia od głowy bo natamtey gorze

złoczyncow scinano aciała pogrzebszy głowy

ich

ich wstawiaią, zaczym pełno ich tam wybielonych leżało

13.

Po pasyiey abo powspamiętywaniu męki Pańskiey nastempuią zaraz modlitwy, a niezwyczayne bo ynszych dni przed ewanieliią ie mawiaią: abo dlatego abysmy sie domodlitwy uciekali gdy nas co przeciwnego podka, od kogosz kolwiek pwosząc Boga tak zaprzyiacioły iako y zanieprzyiacioły, iako y chrystus, w czym kosciol nasladuie gdy sie zawsze kaziego stanu ludzi modli

Przed temi modlitwami przyklękaią, kapłani, aby wsobie y wdrugich tem gorętsze nabożeństwo wzbudzili domodlitwy, wzłaszcza zanieprzyiacioły

Druga wewszelakich krzyżach y nawodach uznawaią przyimuią chrystusa, y iemu sie kłaniaią

Trzecia

Trzecia ze na wspomnienie ymienia Jesus wszel
kie kolano upada niebieskie ziemskie y piekielne
Jednakze do modlitwy ktora sie za zydy dzieie
nie przyklekaia. I. Naprzod ze oni przyklekowa
niem swoim szydzili z chrystusa gdy mu oczy
zawiązawszy policzki wycinali, mowiąc prorokuy
kto cie uderzył, Brzydząc sie tedy tym ich
szydarstwem kosciol Bozy niekaze klekac mo
dląc sie za nie bo iako Bog tak y kosciol o
bludą y obludnimi sprawami brzydzi sie y po
tempia. 2. dla tego nieklekaia przed modli
twą za zydy yz oni tak są wswey slepocie
zatwardziali yz z trudnoscią modlitwy chrzescian
skie te slepote odpędzaią z dusz ich
Amen
Tesz po modlitwie za zydy nie odpowiedaią: A
men bowiem znaczy Afekt dobry chęc y zy
czliwosc a yiz oni nie są członkami kosciola chry
stusowe

chrystusowego, dlatego im tego Affektu nie społia
zuie kosciol wedlug owego co mowi apostol: aco
mnie nalezy o tych ktorzy nie są unas, sądzic;
Ovemus
Takze sie niemowi przed tasz modlitwą za zydy
bo choc sie kosciol modli za ich zatwardzialosci
nawrocenie, iednakze doskonale sie nienawraca
ią y nielatwie zbawieni bywaią ale ysz przed
skonczeniem swiata nawięcey sia ich nawroci. na
wroco sie kuwieczorowi mowi pworoli I Pawel
S Rom 11 2 26. wiedziec macie bracia te taiem
nice ysz zaslepienie wszczelo sie wizraelu asz by
zupelnosc poganow weszla atak wszystek y zrael
byl by zbawion iako napisano u Isaiasza wrozd.
59 2 20 przyidzie synowi odkupiciel, y tym kto
rzy sie wracaią od nieprawosci wiakobie

14

Pro cesia zkrzyzem namieysce Iemu zgoto

wane

zgotowane Znaczy prowadzenie chrystusa zo grojca y znoclegu dosedziow Annasza kaifasza Heroda pilata etc. yasz nakalwaryja

Krzyz welum albo zaslona czarna zakryty na ramiona kaplan biorac wosobie chrystusa wy rzuca naoczy zydom dobrodzieystwa panskie tymi slowy. popule meus ludu moy com ci uczy nil

Trzykroc

Odkrywa krzyzyfix poczatkach kto tylesz razow go obnazyli zydowie

Naprzod wpiczowaniu do ktorego nim go doslo nale obnazyli wprzysionka Xiazecym oczy mu zawiazali wtwarz go biiac amowiac gaday kto cie ~~[illegible]~~ uderzyl? I. naznali ci tego, zapierwsza raza twarzy krucifixa nie pokazuia ale tylko prawa reke

Powtore w koronowaniu przed ratuszem kiedy go zdano naukrzyzowanie: gdzie zolnirze koro

ne

ne cierniową wbiiaiąc na głowe iciego, a przÿ klekuiąc przed nim, dawszÿmu trzcinne w ręke miasto berla krolewskiego, pluli w twarz ieie mowiąc Witaÿ KRolu zÿdowski ÿ naznali to zaduugim razem serną ręke ÿ twarz krucifixa od kruÿwaią

Potrzecie Obnazon bÿl zbawiciel wukrzÿżowa niu gdzie mu przez trzÿ godzinÿ urągali, ÿ przechodząc sie bluznili go kiwaiąc głowami swÿmi a mowiąc: ach ktorÿ kosciol rozwalasz a wetrzech dniach go budujesz, naznali tego od kruÿwaią trzecim, razem krucifix wszÿstek, ktorÿ zÿdom ~~taÿnÿ~~ niewiernÿ iest, taÿnÿ ÿza krÿtÿ, dla tego ÿsz mu oczÿ zawiązowali abÿ nanie niepatrzal, ÿ ukrzÿżowanÿm wzgardzili, ~~abÿ~~ nam wiernÿm tenze wszÿstek odkrÿtÿ iest ÿ poiętÿ

Po modlitwach krzyz odkrywaia naznak tego ze modlitwa zmęki chrystusowy ma swoy skutek y pozytek
Podnoszą go wzgurę naznak zwyciestwa chrystusowego, ktore przes krzysz otrzymal zswiata y zmierci y zczarta
Podnoszą abo poczynaią krzysz prowadzic od prawy strony oltarza bo chrystus ukrzyżowany prawdziwą y prawą wiarą byl chwalony od apostolow, y uczniow swoich ktorzy wten czas poprawy stronie byli
Postempuią zkrzyżem przes srodek oltarza, bo cii Apostolowie wiare tego ukrzyżowanego wposrodku wszystkich narodow rosglosili
Kladą krucifix napięknym wezglowku, iakby naznak pokoiu, y odpoczynku: bo przes krzysz odpocznienie wziawszy powszystkie wieki nad kosciolem swoim odpoczywa
Przenoszą krzysz od oltarza nasrodek kosciola,

na

naznali tego, ze sie ukrzyżowany od zydow so
bie przedtem barzo ukochanych przeniosl do po
gan
Niosąc go spiwaią: bo apostolowie wiare ijna
uke iego wesolo po swiecie roznosili, Czescią ijdą
czescią iako bij zmordowani znim postawaią, bo
ij apostolowie cięzar wopowiedaniu ij wprzeslado
waniu swym dzwigaiąc zmordowani byli, ana
koniec ij przez smierc męczenska ustali
16.
Troiakim Iezijkiem spiwaią niosąc go. I. ka
plani wosobie Krijstusa, iako bij pozijdowsku popu
le meus, co znaczij uskarzanie Krijstusowe prze
ciw zijdom, 2. dzieci spiwaią, po grecku, agios,
iako bij wosobie grekow, 3. chor odpowieda San
ctus polacinie iako wosobie lacinnikow
Ten bowiem troiaki iezijk naijdoskonali Boga
chwali ij wielbi: zijdowski bo on wzgledem za
konu iest matką wszijstkich Iezijkow. Grecki

bo

ko on lotwo doskonale y wyraznie pisma wykla
da y naucza, lacinski ko on iest, iakoby ialis
Hetman y rzadzca dla rzymskiego poswiętkim
swiecie panstwa y Papiestwa, A ze dzis Iezyk
zydoski Boga niechwalil, ale bluznil dla tego
miasto niego spiewaią polacinie, popule meus,
iednakze ysz wosobie chrystusa od zydow mowią
cego, przetorie poniekąt zydowskim Iezykiem
byc mianuie

11.

Tuzy Antyfony spiewaią iedne popule mu
us, ludu moy, Druga Quiia eduxi te, zem
cie wyprowadzil, Trzecia Quid ultra debui
tibi facere, Comci więcey mial uczynic, lubo
re malo co rozne od siebie, y owszem iedneiz
rzecz zamyslaią wsobie, tylko ruznimi slowy
y niemal iednakimze tonem sie spiewaią na
znak tego ysz on tytul abo napis krzyza
chrystusowego choc byl troiakim iezykiem na

pisany

napisany greckim żydowskim y łacinskim Je
zus nazarański Krol żydowski iednego sz ied
nak chrystusa te 3ezyki wyrazali y opisali
Druga przyczyna tych trzech Antyfon, ysz żydo
wie trojakie skargi kładli · 1 · Jakoby pobowu da
wac zakazował Cesarzom · 2 · ze sie krolem czy
nił · 3 · ze sie synem Bozym być mienił
Przeciw tym skargom niesłusznym w tych
trzech antyfonach chrystus przes kapłany swoie
dobrodzieystwa swoie im przypomina : to iest
wybawienie z Aegyptu, Rządzenie albo opa
trowanie na puszczy y wprowadzenie do ziemi o
biecany, iakoby tak do nich mowic chciał Ty na
mie skarzysz o zabranienie podatkow ludu moy
owszem miał byś mi dziekować zem cie od po
datkow y niewoli Egipskiey uwolnił
Ty mie obwiniasz ze sie czynię krolem : y
owszem miał byś mi być wdzieczen zem cie na
puszczy dobrze urządził y opatrował

Ty sie

Ty sie namię żałuiesz, że sie mienie być
Synem Bożym: raczey lieyssie miał radować
bom cie do ziemie mlikiem y miodem płynącey
wprowadził

18.

Trzy kroć przed krucifixem obnażonym:
przyklekaiąc upadamy, y on pozdrawiaiący mo
wiąc, Swięty Bog. Swięty mocny, Swięty
nieśmiertelny bo mu tem niskim ukłonem y
pozdrawianiem nagradzamy swoiakie urągania
obelgi y naśmiewiska ktoremu barzo srodzie
wyrządzali Wsieni Xiążęcia kapłanskiego
Naostatku y nakalwayiey y nakillwayiey ca
łuiemy krucifix (a wszyscy go powinni całować
tak mężczyzna iak y białe głowy) nanagro
de onych despektow kiedy plwali naoblicze ie
go y bili go kułakami a drudzy policzki twarzy
iego zadawali
To pocałowanie y upadanie do krucifixa mie
liby odprawować kapłani y zumista bez obuwia,

na

naznali tego ysz woczach tego ukrzyzowane°
wszystkie nasze mysli, slowa affekty y sprawy
są gołe y obnazone iako naucza apostol, ni
masz mowi zadnego stworzenia niewidziałne
go przed oblicznoscią tego ale wszystkie
rzeczy obnazone są y odkryte oczom iego
Jeszcze y dlatego bosymi nogami to czynią
ią gdzie yndziey abysmy sie uczyli zcierpią
cym cierpiec, zzawstydzonym zawstydzic upoko
rzonym asz do smierci krzyzowey upokarzac
Jeszcze tym całowaniem krucifixa dziekuie
my ukrzyzowanemu za takowe nas odkupienie,
bo wnim samego siebie wyniszczył
Zeby sie nieprzedluzylo dlugiem całowaniem
od pospolstwa moze namieyscu tego krucifixa
ynszy byc polozeny

Ig.

Msza sama

Z Processyią solemną zdniem kkrzykulanza
mi

mi sumiste wollat czarny ubranego, y
naswiętszy sacrament do oltarza białym we
lum nakryty niosącego, kaplani prowadzą,
Czym znaczą Jezefa y nikodema ktorzy cia
lo chrystusowe do grobu zaniesli: dla tegoc
bywa kadzenie dwiema kadzelnicami na
znak drogim balsamem ciala namazanego.
Miasto Mszy swięty trzy tylko rzeczy tam
kaplan odprawuie nad cialem chrystusowym
na korporale polozonym. I: praeceptis salutaribus
moniti. 2. Pater noster. 3. libera nos qs
Domine naznak tego, trzy dni chrystus le
zal w grobie, I. naznak tego, ze zrazu tym
ze krzybem Apostolowie mszą swiętą mieva
li bo oracie abo modlitwy odmowiszy za
raz poswięcali cialo Boze. asz potym onisz
sami pacierz po poswięcaniu wlozyli
Glosno mowi kaplan Libera nos qs Dne:
bo slowo po wypuszczeniu Ducha zciala swe°
od

DOOD chłani podziemnych wstąpił chrystus nawyßawienie Dusz tam będących wszyscy sobie winszuiąc witaligo wołaiac a mowiąc przyszedłeś odkupicielu nasz wszystkich poządany, Przyszedłeś poządany wszystkim nawo dom y napełniłeś ten nasz dum chwałą.

Ciało Panskie

Jedną tylko vęką podnosi y pokazuie kapłan .1. ysz tym wyraza on o chrystusa od Piłata narataszu wszemu ludowi pozbiczo wianiu y koronowaniu pokazanie gdy wołał piłat oto człowiek. 2. naznak tego ysz longin zołnirz, slowo przebiwszy włocznią boki chrystusow naslepe oko swoie przeyrzał wołał wskazuiąc naukrzyzowanego, y mowiąc prawdziwie ten był synem Bozym .3. dla tego Jedną veką sakrament naswiętszy podnoszą aby wiedzieli ludzie, ysz nie dzis,

ale wczora iest naciało Boze poswięcone

Przyczyny czemu sie dzis poswię cac niegodzi

1 Ze sam chrystus samego siebie ofiarował .z.
2 ze nieprzystoi to ciało zwoczystosciami poswię cac ktoro dzis biczami ciermiami y roznecznemi despektami było napełnione: dla tegosz: Nieofia ruią abo nieposwiącaiągo przyiaciele, gdy go zgo nie przyiaciele. I. figura ustempuie, kiedy sama pra wda nastempuie
3 Ze prawdziwy anaywyzszy kapłan chrystus o blubieniec kościelny odszedł y zniesiony iest po ktorym smutna oblubienica milczy y płacze
4 Ze dzis y iutro (mowi ynnocencyus Papiesz) za dan za postołow mszy święty nieodprawowat, ale sie wszyscy od smutku y bolesci y od bojazni zy dow kryli y taili, Msza zas sobotnia, nie iest własnie sobotnia, ale niedzielna abo raczey nocna, iako modlitwa wspomina Boze ktorys te święte noc chwałą Panską zmartwychwstania

owi

5 oswiecil Ze: Ze:
Ze tego była Figura, ktore wszystkie ochrzystusie mia
ły bydz wypełnione
Mowil moyzesz do ludu szemrzącego naopatrznosc
Boską y dobroiaznewego, by ich snac byli Aegip
cyanie wpogoni niepozabiiali nie boycie sie stoycie
apatrzcie nawielkie sprawy Panskie, ktore wam
uczyni sam Pan biedzie walczył za was, amy mil
czyc bedziecie, Poniewasz tedy Pan te potyczke
krwawey męki odprawuie zanas, milczec powinien
kosciol od ofiary mszy swięty

x. Agnus Dei nie mowia

Bo zamyśla wsobie dawanie pokoiu awten:
dzien powszystkim swiecie y wkosciele niebyło
pokoiu ale wielkie zatrwozenie

Komuniiey y pokommuniiey

Nic niemowi kaplan bo dzis niemaią ludzie
zdrowi komonikowac ale tylko chorzy

ZO:

Wielkigo piątku szesc pryvileiow

1 Chrystusowe offiarowanie
2 Piekla złupienie
3 Smierci zwycięzenie
4 Narodu ludzkiego odkupienie
5 Nieba otworzenie
6 Pisma swiętego obiawienie

ZI.

Zwykli dzis wierni y nabożni ludzie ko scioly obchodzic y oltarze nawiedzac albo dla trzech przyczyn

Pierwsza bo tym nawiedzaniem representuia albo nasladuia apostolow y swiętych niewiast ktorzy y ktore przes te dni czesto grob chry stosow nawiedzali

Druga wspominaia sobie y wyrazaia chrystu sowe nawiedzenie, dzisieysze, do odchlani pie kielnych gdzie dusze odpoczątku swiata iako więzieniu nawidzal osobą swoią: ktoremu

słowy

slowy zachowyaszowemi y znimze pospolu dzie
kowali ze ie wewnetrznosciach milosierdzia s
wego boskiego nawiedzil
Trzecia ze iako chrystus dzis byl barzo hoy
ny y szczodry bo ianowi swiętemu, dal mat
kę swoie oprawcom swym dal szaty wlasne
grzesznikom odpuszczenia sprawil. Lotrowi za
maluczką modlitwe nieko, Cialo y krew swo
ie wszystkim wiernym, ynny na sie wirzą
cego patrzącym skruche y uznanie bo odcho
dząc do domow swoich bili sie wpiersi swoie a
onego synem Bozym wyznawaiąc
Tak y wszyscy wierni powinni bydz dzis
hoynymi y szczodrymi wnabozenstwo y wial
muzny wumartwienie wcierpliwosc pokore
y wewszelakie cnoty ktorych wizerunek zosta
wil wmece swoiey chrystus ktoremu czesc y
chwala z Bogiem Oycem y Duchem Swiętym
wieczna Amen

SOBOTA WIELKA TO IEST WŸKŁAD CERE monieÿ kosciesnych ktore sie wten dzien odprawuia.

Pierwsza ceremonija

Ta sobota zowie sie swieta naprzod dla tego ÿsz swiętÿ nad swietÿmi wgrobie odpoczÿwał .2. ÿsz sie dusze nowo okrzczo nÿch poswiącaia .3. ÿsz sie swiętÿ czas swiąt wielkonocnÿch poczÿnaia

Druga ceremonija.

I. Ołtarze nakrÿwaia Ze chrÿstus ktorÿ sie zowie, ołtarzem szata, chwalebnego ciała: przÿzmartwÿwstania sie przÿoblekł, Antepedÿ um to ma bÿc kwunatne, Anakoncu litani ieÿ go odkrÿc zebÿ sie biale podnim będą ce okazało

2 Dla tego ołtarze nakrÿwaia ze iusz kosciol poczÿna

poczyna obchodzic wesola uroczystosc zmar
thwychwstania chrystusowego

3. Ze nowo obleczeni sa szata laski Du
cha swietego przyobleczeni

Trzecia ceremonija Ogien sta
ry gasza

1 Dla tego ysz stary ogien znaczy stary
zakon, ktory iusz zagasl, przy onym slow
ku chrystusowym na krzyzu wyrzeczonym
wykonalo sie

2 Ze samo slonce sprawiedliwosci chrystus
40 godzin nieswiecilo

3. Ze tesz y apostolowie ktorych chrystus swia
tloscia swiata nazywal pogasli byli w dzien
meki iego

4 Ze tesz byla y sloneczna swiatlosc przes
trzy godziny zagasla

5 Wychodza kaplani y ludzie z solemna pro
cesyja przed kosciol, abysmy pamietali do
tego ktory od zydow ukrzyzowany ucier
pial

ucierpiał zabrama wychodzic, za obóz no
szac urągania iego.

4 Ceremonia Ogien nowy wy krzeszaie z krzemienia

1 Ze kosciol chce abysmy wsobie nowy o
gien gorącego nabozenstwa wzniecieli ku
męce krystusowy

2 Ze chrystus byl kamieniem węgielnym,
ten w męce srzey krzesany, wydal z siebie
on ogien, o ktorym mowyl, przeszedlem o
gien puscic na ziemie aczegosz chce iedno
aby byl zapalon.

3 Wykrzosawszy go zaraz go swica, aby iako
on ktory iest swiatloscia nieustaiąca, ktora
zdego czlowieka naswiat przychodzącego oswica
iąca, ogniem swiadczyl moyzesza: tak aby
serca y zmysly nasze oswiecil, zebysmy oswiece
ni zlych ciemnnosci mogli przysc dowieczny z
swiatlosci.

4 Od swiecenia swiatla poczyna sie uroczystosc

wielkonocna

wielkonocna bo nam przyniosla wieczney swia
tlosci oswiecenie

5 Wy krzosany y poswięcony ogien kropią wo
dą swięconą, na pamiątke tego, ysz chrystus
kamien nie krzesiwem, ale włocznią uderzony,
krew y wode zboku wylewaiąc, dal znac ze
mial nanas wylac, iakosz y wylal wdzięn s
wiąteczny ogien milosci swey, to iest ducha
swiętego, y nic ynnego niechce iedno aby go
vzal.

5. Ceremoniia,

1 Trzy swiece na troie gvanistey krzcinie, za
paliwszy, wchodzą Wkosciol spiewaiąc, Lumen
Christi, swiatlo chrystusowe

1 Naprzod ysz prawdziwa swiatlose chrystus
zmartwychwstawszy, trzema sie naprzod osobom po
kazal, naswiętszy Pannie, swiętey maryi ma
gdalenie, y swiętemu piotrowi,

2 Trzy kroc przyklekaią spiewaiąc Lumen
christi, y Deo gracias, bo ony z chrystusa
zmartwychwstalego uweselone, dzieki Bogu od
dali

oddali, iako y Magdalena do noy Jego upada
iąc, gdy sie iey wosobie ogvodnika pokazał.

3 Trzcina znaczy podłosc meki y krzyza ch
rystusowego, sktorego iednak okazała sie ia
ko iasne swiatło, chwała Boza y zbawienie
nasze: aze iako trzcinna rzeze mowzy kali
krzysz y Meka chrystusowa, czarta y pieku
sy iego zwyciezą, dla tego przyklekaiąc s
pierwaią Deo gracias, Bogu dzieki oddai
iąc,

4 Piec gran abo galek kadzielłowych znaczy ma
sci od niewiast kupione ktoremi Jezusa na
mazali, ponitove znaczą piec ran chrystuso
wych na krzyzu muzadane, ktore przed Bo
giem Ojcem dziwnie woniecią, y wiecnym ie.

S. Ceremoniia swieca,

Na przod znaczy on słup ktory lud yzrael
ski prowadził doziemie obiecany, Zagaszona
wprzod znaczy słup obłoczysty wednie lud
od upalenia słonecznego bvoniacy y chłodza

cy

ÿ chlodzącÿ, zapalona zas potÿm znaczÿ slup ognistÿ wnocÿ wszÿstkiemu ludowi swiecąca, z zagaszona, znaczÿ chrÿstusa ukrzÿzowanego ÿ nadrzewie zawieszonego, dla tego natejÿ swie cÿ, mialbÿ bÿdz krzÿz iaki choc zwosku wÿ razonÿ albo iaka kawka znapisem takim. I.N. R.I. to iest wÿrazonÿ Iezus nazaranski, krol zÿdowski, zapalona zas znaczÿ tegosz chrÿstusa, iusz zmartwÿchwstalego, nowÿm swia tlem swoim, ÿ uwielbionÿm cialem swiat oswiecaiącego.

Wosk

Wosk od czÿstÿch pszczolek ÿ nienaruszo nÿch panien urobionÿ, znaczÿ cialo chrÿs tusowe wczÿstÿm zÿwocie naswiętszÿ Pannÿ, od Ducha swiętego uczÿnione; ktora iako czÿsta ÿ niepokalana pszczolka chrÿstusa po czela ÿ porodzila, ÿ wciele swoim Boga ia kobÿ miod zwosku nosząc, nienaruszona zos tala.

Knot

knot znaczÿ naswiętszą Dusze chrÿstusowę: Ogien goraiący ÿ swiece trawiący, Bostwo iego, ktore ogniem milosci swey, Ciało chrÿstusowe wmęce ÿ smierci iakoby stravilo ÿ dla nas zabilo, według słow Boga Oyca tak mowiącego: dla złosci ludu mego ubiłem go.

OGien

3 Ogien ten ktorÿm zapalaią swiece wielką, znaczÿ Ducha swiętego, ktorego chrÿstus był pełen, znaczÿ ÿ chwałe zmartwÿchwsta nia, ktore naswiętsza troÿca sprawiła: Co wÿraza Diakon tę swicę zapalaiący, ktorÿ chociasz wszÿstkie trzÿ swiczki doniey nachÿ la, ÿ wszÿstkie trzÿ sie do onego nachÿlenia przÿczÿniaią, przecie iednak iedna tÿlko iesza pala; tak zmartwÿchstanie chrÿstusowe, wszÿ stkać wprawdzie przenaswiętsza troÿca spra wila; osobliwszÿm iednak sposobem wtora persona Sÿn Bozÿ, ktorÿ znowu Dusze

zciałem

zciałem złączył, y chwalebnym swiatłem nie
smiertelnosci przyobłogł.

4 Dyiakon ią swieci ktory iako mnieyszego
swiecenia iest sługą y pomocnikiem kapła
nowi, iako y niewiasta stworzona y dana
iest na pomoc mezowi; swieci tedy dyiakon
tę swice, ktora znaczy chrystusa, dla tego że sie
chrystus wprzod pokazał nasświętszy pannie,
y swiętey magdalenie, chcąc przez mnieyszą
płec chwałę zmartwychwstania swego ogłosic a
by iako początek smierci naszey wziął sie
od białey głowy Ewy, tak y żywot nasz miał
sie począc od mnieysze to iest od nasświętszy Panny.
stąd ci wtym swięceniu swice, nie tak sło
wa swięcenia abo błogosławienia bierzmią ia
ko raczey chwałę, wesele, y dziekowanie zado
brodzieystwa boskie reprezentuią, dla tego
yż białe głowy poswięcac y błogosławic nie
niemogą, ale tylko chwalic y wielbic Boga

Dyiakon ią swici yiz on znaczy Apostola onego, ktory slup obloczysty y ognisty prowadzil przed zydami doziemie obiecany ydącemi, W dalmatyce bialey, bo sie iusz uroczystosc wesolego zmartwychstwania poczyna, spiwa e Xultet iam &c. to iest: Jusz sie wesel an Jelska y niebieska vzeszo &c.

Gdzie wzywa ludzi dowadosci zwyciestwa chrystusowego, yiz zwywolenia więzniow podziemnych.

Napomina donabozenstwa, swosi przytom nych aby znim milosierdzia Boskiego wzywali Diekuie Bogu ze chrystus dlug adamow wypla cil, ze wierne zgrzechow oczysciwszy swiatelem swoim oswica, ze nam nadzieię zmartwychwstania uczynil, ze przedziwną milosc swoie Boską nanarod ludzki wylewa; modli sie aby to oswie cenie wiernych trwalo, grzechy odpędzilo, smu tne cieszylo, nienawisci znosilo, zgode twiev

dzilo

dziło, Panstwa dowiary chrystusowy podbiiało, Modli sie zawozmaite ludzie y stany, za papie za, biskupa, Xiazę, Cesarza, y zawszystkie lu dzie y stany, aby ie Bog wspokoynych czasiech ustawiczną opieką swoią vządzic, bronic, y zacho wac raczył. —

Siodma ceremonia

Lampy zaswicaią ogniem swięconym: aby smy wiedzieli ysz iako swieca wielka znaczy nową łaskę y nauke chrystusową, tak zas lampy mnieysze, znaczą naukę apostolską, ie dnakże odchrystusa pochadząca, co oczywiscie samze chrystus polozał, gdy tegosz dnia zmar twychwstania naapostoly tchnąwszy rzekł im, we zmicie Ducha swiętego, ktorych odpuscicie grze chy będą im odpuszczone, aktorych zatrzymacie, są im zatrzymane: y Indziey nierwy iestescie ktorzy mowicie, ale duch ~~…~~ Oyca waszego ktory mowi wwas.

osma

Osma ceremoniia

Trzcina troiegranista, ze trzyma swiecami: słowo dyakon odspiewa Exultent &c. miał by stac namarmurowym przystawku, abo na nodze marmurowy niedaleko swice kurzcilny. Ale trzy swice naniey będące niedłuzey maią gorzec ale tylko doniesz̧towu, to iest dokonczenia mszy swięty, ynaczey darma bes przyczyny by gorzały.

Krzysz zas subdyakon ma połozyc naia kim uczciwym mieyscu.

Sama zas wielka abo kurzcilna swica, woz nie narozných mieyscach według zwyczaiu gorzyc zwykła, wyzymie od wielki soboty asz do przewodny niedziele przymszy przy niesz porze y przy komplecie bo ten wszystki ty dzien, iednym ze iest swiętem zmartwy wstania chrystusowego

W Polszcze zas arzwłaszcza własztornych

y pro

y porządnych kościołach y gdzie sie codzienna chwała Boża odprawuie każdego dnia gorzec by miała przymszach godzinach nieszporach, y kompletach przez czterdziesci dni to iest aż do Bożego wstąpienia: dla tego ysz przez te dni Chrystus uczniom swoim rozmaicie aczesto sie pokazuiąc one oswiecał nauczał, cieszył, y potwierdzał.

Gaszą ią zas poewangeliiey wnieboᵂstąpienia Panskiego, bo tedy chrystus od nas do nieba wstąpił.

Dziewiąta ceremoniia

1. Lekcyie albo proroctwa temaią być głosno czytane, aby ie wszyscy słyszeli, bes tytułow ie czytaią, dla tego, naprzod ysz ieszcze kościoł zda sie być bydz bes głowy chrystusa, ieszcze apostołom niewidzianeᵒ.
2. Druga dla tego ysz katechumeni, to iest: krztu czekaiący, ieszcze nimaią dostatecznᵉᵒ oswicenia wwierze y nauce katolicki, pisma

nie

nievozumieią, nieznaią sie naymienach, mie
szkancow gorniego Jeruzalem, dla tego ty
tulow żydowskich; gdyż sie tam żydow do
roslych y uczonych siła leżci, przyjnich
niewspominaią, aby sie snac do wiary swey
nie zbestfili, ale lice sobie co sie w leliczyiach
zamysla nieważyli.

·3· Dwanascie lelicey czytaią, na pamiątke dwu
nastu apostolow, ktorych artykułami, y na
nie bywaią cwiczeni do krztu sie gotuiący.
Nadto że tesz oni ożywocie smierci y zmar
twychwstaniu chrystusowym poswiecie rozesla
ni nauczali.

Trality trzy znaczą drwie rzeczy.

·1· Pierwsza wyznanie modlitwy y przyczyn
swiętych Bożych za katachumenami, aby
sie z kosciołem zjednoczyli, y aby wwierze
wytrwali: nie bez boiazni iednak tego wytr
wania, dla tego sie zowią tralitakmi to iest
żałobnym abo boiazliwym spiewiem.

Druga

2. Druga znaczą pienie y radość katechumenow się weselących, że krzku ich blisko następującego, przez który pręłko się spodziwaią być policzonemi wpoczet onych sta czterdziesci y czterech tysięcy, nową piosnkę z zabawan kiem spiewaiących.

Modlitwy

Znaczą oczekiwanie y żądanie swiętych Oycow wybawienia swego, przez smartwychwstanie chrystusowe.
Przy ktorey diakon z subdiakonem przed każdą modlitwą, aby do gorętszego nabożenstwa lud pobudzali, pod dwunastą iednak kleczyiey, nie przyklękaią na znak obrzydzenie onego słupu nabuchodonosorowego (który ta lekcyia opisuie) ktoremu się troie pacholąt sydrach, misach, y abdenago klaniac niechcieli, sumista iednak być vasu być vazu nie przyklękła ysz wyvaza osobę chrystusa stoią
ce

stoiącego, y do Boga Oyca sie modlącego zanami według człowieczenstwa.

Wody krzcinnyi swiecenie

Dzis pospolicie nayowięcey krzcią ludzi a zwłaszcza wrzymie

1 Napirzod dla tego ysz krzest znaczy, smierc, pogrzeb, y zmartwychwstanie chrystusowo dla tegosz, krzyżuioc poliwaią wodą tego kto rego krzczą,

2 Isz krzest częscią zmęki częscią zmartwychwstania chrystosowego bierze moc swo ie: zmęki obmycie grzechow przes krew wylaną zmartwywstania łaskę odnowienia

3 Isz iako wdzien zmartwy wstania chrys tus wybawił Oycow zniewoli piekielny ocżym prorok; lud ktory chodził wciemno sci uyzrał wielką swiatłosc im weszła tak y przy krzcie wybawieni bywaią lu dzie od grzechu pierworodniego

przy

Przÿ poswieceniu teÿ wodÿ szesc rzeczÿ czÿni kaplan .1. modli sie .2. rekā sie wodÿ dotÿka .3. glos odmienia .4. swiece w wode rÿpuszcza .5. tchnie w wode .6. krzÿzmo miesza z woda Naprzod modli sie abÿ Bog bÿl obecnÿ przÿtak kich taiemnicach od siebie przes tchnienie ducha swiętego podanÿch

Do takieÿze modlitwÿ napomina przÿ tomnÿch ludzi mowiac Dominus vobiscum Pan z wami ÿ odpowiedaia mu, ÿ z duchem twoim bes ktorego nic sie dziac niemoze, Sursum corda Wzgore serca

Powtore przÿ tÿm sie reka wodÿ dotÿka .1. dzielac ia na krzÿsz bo od krzÿza krzest ma swoÿ skutek, dla tego tam za ras wÿkslina ÿ odgania zle duchÿ .2. z powstu sie wodÿ do tÿka, bo da krztu trzeba reki kaplanskieÿ na od prędzenie

czar

czartow, nadto kylka sie wody aby ią przez wzywanie Troyce przenaswiętszy uzbroił, taki zeby nieprzyiaciel odpędzony, iusz ni miał mocy wrocic sie do niey
Dla tegosz tam mianuie kaplan przena swiętsza Troyce, mowiąc to swięte y nie winne stworzenie twoie (to iest woda) niech będzie będzie zrzodłem zywym ktore znaczy Oyca; woda odrodzaiąca (ta znaczy Syna) Woda oczysciaiąca (ta znaczy Ducha swiętego) rozmaite tesz czyni krzyze nad woda aby sama prze naswiętsza Troyca poswięciła przes moc krzyza swiętego. 3. kylka sie wody dzie ląc y rzucaiąc ią na 4. strony swiata naznacza tego ysz z wszystkiego swiata, ludzie, nieprzes co ale przes krzest ma ią bydz zbawieni nadto ze laska krzy tu swiętego po wszystkich czterech cze sciach

czesciach swiata sie rozglosila

Wspomina tesz tam kapłan, piec cudow ktore Bog z woda uczynił, tak w starym testamencie, iako y w nowym, W starym .1. ze ia słowem swoim oddzielił od ziemie .2. ze sie Duch Panski unoszał nad wodami .3. ze iey rozkazał z zrzodła raiskiego naw szystkie strony swiata wyplywac .4. ze ia gorzka naprzeczy osłodził do napoiu .5. ze ia z opoki przez moyzesza dla spragnionego ludu wyprowadził

W nowym tesz testamencie takze .5. cudow christus z woda uczunił .1. w kanie galileyskiey obrocił ia w wino .2. nogami suchemi namorzu po niey chodził .3. w niey iest od Jana okrzczon .4. z boku swego ia wylał ora y z krwia swoia .5. wszystkie na wody przykazał w niey krzyic

Glos odmienia kroiako naprzod mowi

tonem modlitwy, bo prosi, oczyscienie du
sze swey nagodne przyięcie Ducha swiętego
dla tegoz cicho y powoli temodlitwe mowi
Hæc nobis præcepta servantibus etc. po
ktore tonem præfaciey wesolo iakoby da
iąc znac, y raduiąc sie ze go iusz maze
do tak podly gospody tak zacny gosc wsta
pic raczyl, y dziekuiąc zatakowe cuda;
ktore wwodzie raczyl uczynic, y czyni
Potrzecie iakoby tonem lekcyiey nisko, co
znakiem iest powony ktorey iako do kazda
go sakramentu, tak y krztu swiętego
koniecznie iest potrzebna
Swicę wwode wpuszcza trzykroc zakazda
razą glębiey zwynoszeniem glosu wpierwszym
spiewaniu I. ysz prosi aby Duch swięty
swoią pilnoscią napelnil fonte iako kie
dy byl zstąpil wosobie gołębicy przykrzcie
chrystusowym .2. ze Ciało chrystusowe

przes

przes wosk znaczone przyjonym iego krzcie
wody poswięciło y dało im moc na odrodze
nie dusz ludzkich 3 to iakoby okrzczenie swiece
znaczy grzechow naszych odpuszczenie ktho
regosmy dostali przes smiesc chrystusowa
ktkorey sie ponizył asz do piekłow 4 pod
noszenie zas swice zwody krzcilny zna
czy skutek krztu swiętego ktory daie ła
skę podnoszaiąca człowieka zgrzechu do ła
ski, złaski do nieba
5 Tchnie albo dycha w wode trzy kroc I
I aby przes iego tchnienie Duch swięty
napełnieniem swoim dał skutek odrodze
nia tey wodzie
2 Isz iako przy zaklinaniu katechumenow by
wa tchnienie nanieczystego ducha aby od
człowieka od stąpił: tak y przy zaklina
niu wody, aby odniey odszedł tenze zły
duch według obietnicy chrystusowey. te

krvas ksiąze swiata precz bedzie wyrzuco
ne

3. Aby kosciol nauczyl wierne swoie owiel
kiey mocy kaplanskiey ysz y skadaiackim
tchnieniem swoim mogą czarty wygnac

4 Aby czart wiedzial wialki hanbie iest u
boiących sie Boga y iak podla mac iego
tak ysz mala para dobrego człowieka odpę
dzony bydz moze

5 Twoiakie zas tchnienie znaczy to ysz duch
swięty trzy sluzbi sprawuie wluzcie swię
kym pierwszy zgrzechochow oczyscia drugi
cnotami zdobi trzaci niebo otwiva okrzezonym
zgagotowanymi im korvonami

6 Krzyzmo leie y miesza zwodą co znaczy
naprzod złączenie chrystusa zkosciolem bo
krzyzmo znaczy chrystusa gdysz y mie iego
od krzyzma iest nazwane: woda zas zna
czy ludzi wedlug Anielskiego wykladu:
wody

wody mowi są ludzie, powtore oley znaczy
milosc bo ludzie z ktoremi sie Bog łączy yie
dnoczy powinni go za to milowac

Litanie

Znaczą supplikacyie modlitwy prozby wzy
wanie swiętych do ktorych spolkowania okrz
czeni bywaią przypuszczeni Spiewaiąc ią
chodzą około krzcilnycy asz do slow oniych S
Janie krzcicielu modl sie zanami dla tego
ysz on pierwszy chrzest wynalazł opowiedał
y krzcił
Drugdzie trzykroc obchodzą krzcinice czym
wyznawaią wiare o troycy swiety ktorey mo
cą chrzest bywa da^wa^ny
Drudzy piec kroc obchodzą bo prosza Pa
na Boga aby strzegł piąci zmislow cielesnych,
y wnas pod ten czas pokutuiących y wno
wo okrzczonych by wnas oczyscienia wzięte
nieutracili

Niektorzy zas naostatek siedmkroc obchodzą czym proszą Boga siedmiorakiey łaski Du cha swiętego nam a osobliwie nowo okrzczo nym użyczył

Dlatego zas letanią spiewaią po oswięconyi krzcielnicy, y poskrzcie katechumenow yzz sie swięci modlą zanami Bogu od Boga zwodzonymi bo ktorzy byli pomarli ozyli, y ktorzy byli poginęli są nalezieni. amo dlą sie aby łaske nakrzcie wziętą docho wali, aby Boga zewszystkiey dusze milowa li aby onegosz pospołu znimi nawieki o siągneli

Nakonku litaniiey bywaią wedlug posta nowienia apostolskiego, proszby iako propi cius esto Parce nobis domine; bądz nam miłosciw odpusc nam Panie, bywaią mo dly iako ta. per natiuitatem tuam, : przez narodzenie twoie, wybaw nas Panie

by.

bÿwaią modlÿtwÿ abo przÿczÿniania abo za
dania, iako peccatores, te rogamus audi nos
mÿ grzeszni prosimi, wÿsluchaÿ nas Panie,
tak bowiem nauczal swiętÿ pawel: prosze
naÿpierwÿ abÿ bÿlÿ czÿnione prozbÿ modli
twÿ przÿczÿniania dziekowania zawszÿstkie
ludzie: takze ÿ indziey wewszelakiey mowi
modlitwie ÿ prozbie zdziekowaniem ządania
wasze niech będą oznaÿmione u Boga

AGnus Dei slowo poczną wlitaniiey, maią
bÿdz odiete antepedÿia bwunatna, abÿ sie
okazalÿ biale ÿ swiece naoltarzu maią sie za
palac; bo przes kazania Bozego chrÿstusa s
wiatlo wiarÿ iest nam uczÿnione

Msza swięta

Introitu ktorÿ iest poczatkiem ÿ iako bÿ
glową ~~nasza chrÿst~~ Mszÿ swiętÿ nima
bo ieszcze glowa nasza chrÿstus wgrobie odpoczÿwa

po kazenu

pokadzeniu ma Xiadz mowic kirieleyson dziewiec kroc według zwyczaiu cicho Kyrie znaczy prozbe do Boga wkitowey ko sciol prosi aby nas ~~[illegible]~~ sacramentami od nowione Bog zachowal wlasce swoiey we soło sie spiewa ko sie iusz czas wesołego zmartwy wstania chrystusowego poczyna do tego ze sie raduie kosciol z odrodzienia nowo okrzczonych

Gloria in excelsis

Piosnka Anielska dla tego sie spiewa. 1 ysz nowo okrzczonym iest dany pokoy od Boga ktory Aniołowie przyniesli wgodzi na narodzenia chrystusowego. 2 ze sie Anieli weselą z okrzczonych iako y pokutuią cych 3 ze chrystus smiercia swoia uczynil pokoy miedzy ludzmi, y miedzy Bogiem Oy cem 4 ze iusz chrystusowe zmartwychw

zmartwychwstanie nastempuie ktorego tesz An
iolowie wesolą piesnice wniebie odspiewuią ia
ko swięty grzegorz słyszał ie spiewaiące: kroło
wa niebieska wesel sie Alleluia &c. wstał z
martwych iak powiedzał Alleluia dla tey
tesz przyczyny y niedzwoniy dzwonią
Po Epistole zaras sie poczyna Alleluia ktora
iest głos Anielski oczym swięty Jan słyszałem
prawi iako głos rzeszy wielki y głos wieła:
wod y iako głos wielkich gromow mowiących
Alleluia weselą sie bowiem Aniołowie na
przod znowu krzczonych ysz znie woli diabelski
wyrwani wiarę chrystusową przyięli. powto
re ysz wierni chrzescianie przes pokute grze
chow pozbyli
Trakt ktory znaczy smutek, nastempuie, bo
ieszcze nadoskonale wesele, nad to trakt znaczy
praca, bo y przywesołych czasach nietrzeba pła
czu

płaczu ani poodpuszczeniu grzechach połuty y pracowania wdobrych uczynkach zaniedbywac

Alleluia

Co znaczy y iak cudowna

Alleluia znaczy chwalcie Pana dla tegoc koscielwoc solemnie ie spiwaią, aby sie tym kaz ziey wszyscy pobudzili do chwalenia go ia ko y Anjołowie tymze słowem alleluia ludzi wzywaią do chwalenia Boga, co słyszał Jan swięty wyszedł mowi głos zstolice mowiący daycie chwałe Bogu naszemu wszyscy słu dzy iego co według tłumaczow - tosz iest co y Alleluia słowo to Alleluia, iako iest An ielskie y obywatelow niebieskich tak tesz iest y cudowne . I. naprzod powiedzmy mowe w rzymie gdy ie powodem Anielskim pokrwarzac poczeto) za czasu swiętego grzegorza usmie rzyło - Wroku 591. Bytannom, odnie

przy

przÿiaciol oblężonÿm ÿ wielkim niebespieczenstwie
odnich będącÿm swiętÿ germanus biskup po
radził abÿ krzÿkliwie spiwali Alleluia ono
powtarzaiąc co słowo czÿnic poczęli, zaras sie nie
przÿiaciele polękali, ÿ pouciekali: bo sie im z
dało iakbÿ same opoki, ÿ kamienie, ÿ kamie
nie na nie frzaskalÿ, ÿ iakbÿ sie niebo nanie
waliło .3. tÿm głosem Alleluia męczenicÿ
sie popisali wmękach swoich, tak ÿsz ie zwe
selem wÿtrzÿmawali iako swiętÿ, Fortunatus
Felix, ÿ Achilleius .4. Wtoretanskim pan
stwie iest klasztor tÿm nazwiskiem Allelu
ia naznanÿ: ato stey przÿczÿnÿ ÿsz ieden
pustelnik nabożnÿ niedaleko onego klasztoru
sie mawtwiący często slÿchiwał Aniolÿ bar
zo wdzięcznie to Alleluia nadonÿm klaszto
rem spiewaiące, co gdÿ powiedział przełożo
nemu ÿ ÿndziey sie rozgłosili takim go na
zwiskiem

nazwiskiem Alleluia utytułował .5. ztąd po
szło było iako swięty Hieronim pisze yſz
zakonnicy, y zzakonniczki wnocy naſutrzną
y yſze chwały Bozei dzienney Bogu odda
wanie budzili sie y zwoływali tym słowem
Alleluia, y doswięty komoniiey tym sie sło
wem zapalaly .6. tenze swięty Hieronim yſz
pierwszy chrzescianie działki swoie napierwy
od tego słowka Alleluia mowic naczyli, iako
y oswięty Pauli pisze yſz nay pierwsze to
słowo iey było słowo mowic poczynala A
leluia, kiłove potym podrastaiąc naczesciey
mawiala y spiewala .7. tenze swięty Hie
ronim pisze yſz wHieruzalem wewszystkich
wiernych ustach to słowo Alleluia nacze
sciey brzmiało ktho sie niem wewszystkich
cieszkosciach frasunkach przeciwnosciach cieszyli,
y w pracach ciezaru ulzywali ztąd swięty chry

zostom

chryzostom Homil in psalm 41 napomina o
raczow zeglarzow flisaczow rzemiesnikow pastu
chow y wszelakich robotnikow aby wewszelakich
pracach y zabawach swoich Bogu chwale psalma
mi, Himnami, piosnkami duchownymi rozmo
wami kazdego czasu y nakazdym mieyscu
oddawali a pzyznamniey tem slowkiem Allelu
ia wktorym sie chwala Boza zamyka

EWANGELIA

Do niey swic niezapalaią I. ze ten kto
ry iest swiatloscią iescze sie nieokazal z
martwychwstalym z ze one niewiasty nimia
ly prawdziwey wiary ktoby go rozumialy:
bydz smiertelnym czlowiekiem dla tegoc y
wnocy chodzili bes swiatla do grobu chcąc
namazac ciało chrystusowe nabozenstwo unich
bylo Jasne ale wiara ciemna 3 y iz sie
tym wyraza slepota niewierzacych o iego mę
ce y zmartwychwstaniu

Kadzenie

Jednali bywa do ewanieliiey bo znaczy ma
sci onych swiętych niewiast ktorymi ma
zali y ieszcze znowu namazac chciały chry
stusa

Credo

Sieniemowi bo ieszcze apostołowie nie
wierzyli o ie° zmartwychwstaniu

Offertorium

Sie tesz niemowi, naprzod ze one swiete
niewiasty cicho a barzo rano chodziły do
grobu. -2. ze onesz niewiasty od Boiazni
postrachane przyszedszy do grobu y uniego
stanowszy milczały ani onych strozow ni
oco pytały, ani Aniołowi do siebie mowią
cemu odpowiedały, dla tegosz yspiwanie pod
czas offerty milczy. 3. ze ieszcze ten
niepowstał, ktoryby nam dał co na offia
rowanie:- bo zsiebie nimamy nic co

masz

masz czegos niewziol mowi Apostol

Sanctus

Spiewaią bo ta piosnka iest Anielska, a oni sie przygrobie straży będący nieobiewiali, y Panu wotchlaniach sie kławiące mu tryumphi spiewali

Agnus Dei

sie niemowi . I . bo y apostolowie byli z desperowali, o iego prawdziwym bostwie co co sie pokazuie ztow Kleofasowych, My ch mysie mowi spodziwali, ze on miał odkupic y zwaela iakby vzelił iusz niewierzymy, zdespiowowalismy, bo iusz temu trzy dni iakosie to stało, Z. ze y one niewiasty zdobiv swo ich, nieobaczywszy ciała iego wgrobie, takze wiave utrafiły, aby on był miał lud zbawic od grzechow ich, ztad y magdalena naybar ziey Pana miłuiąca y naybarziey sie o

nie°

oniego Fvaruigca usłyszała od niego woso
kie ogrodniczy pokazanego a potym sie iey
obiawionego nietykay sie mnie, bom iesz
cze niewstąpił do Oyca mego: to iest w
sercu twym ieszcze niewierzysz omnie, zem
ia iest rowny Oycu memu, y mogłem sie
od umarłych wskrzesic, y mogłem narodlu
dzki od grzechow zbawic. A toz ze aczci
ona milowała ale przecie won czas ze-
miał grzechy swiata zniesc niewierzyła.
dla tego sie niemowi Agnus Dei Baran
ku Bozy ktory znosis grzechy swiata

Pocałowanie pokoiu sie nie daie

1. Naznak obrzydzenia Judaszowskiego po
całowania ktorym Pana wydał

2. Ze ieszcze niemowił uczniom Pax
vobis, pokoy wam

Po Komonniey sie tesz niemowi nic

1 bo przy tey mszy nima bywac komonniko wanie
2 Bo nowo okrzczeni wielka sobote niekom moniku ia ale asz wniedziele
3 Ze nieszpor zaras nastempuiacy stoi zakomoni ia
4 Ze od poimania y ukrzyzowania chrystuso wego wszysczy wierni milczeli, abo raczey od wieczerzy czwartkowy, gdzie wszyscy kommo nikowali. dla tegosz y kaplan y spiewaiacy milcza.
5 Choc oni milcza przecie kaplan swe obrzad ki pocichu odprawuie, bo y chrystus choc A postolowie y niewiasty oiego zmartwychwstaniu watpili y milczeli, przecie on sam, y wodchla niach posmierci swe powinnosci odprawowal. y zmartwych wstawszy chwale swoie ktorym chcial okazal.

NIESZPOR

zna

Znaczÿ wieczor ten nad zwÿczaÿ kvociachnÿ iest, ÿ iakbÿ nieniesz[p]ov (iakbÿ niewieczov) bo sabatki wiecznego odpocznienia ktovÿ sie przes dzisieÿsza sobote znaczÿ, nima ani bedzie mial zadnego wieczoru.

Kadzenie

Wnieszporze ma bÿdz takiesz iak ÿ na mszÿ swietÿ ~~[illegible]~~ rnacie aniewkapie: po ktovÿm kaplani tÿlko, ÿ ci co sa wchorze maia bÿdz kadzeni.

Ite missa est.

Zdwoim Alleluia. Bo znaczÿ dwoia ka chwale uwielbienia chrÿstusowego na duszÿ ÿ naciele.

Amen.

potrzebe tu dopiero
jo przeprosząc.

Konwenckie

Katarzyna Wapowska